

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET FOLYÓIRATA

CXL. évfolyam • 2005. október

ALAPÍTVÁ

1862-BEN

A IX. Erdők Hete...

...országos rendezvénysorozat megnyitójára alkalmából átadták a Csanyiki-csemete hátizsákos erdészeti erdei iskolát.

„Az európai országokban elterjedt a bakancsos erdei iskola, ahol a természet az iskolapad, és szállás sem szükséges az oktatás megvalósításához. Magyarországon kevesebb embernek van bakancsa, hiszen nem magas hegyek között élünk, van azonban mindenkinek hátizsákja. Ezért gondoltuk, hogy hazánkban az erdészek a hátizsákos erdészeti erdei iskolák kialakítását is kezdjék meg hasonló elvek szerint, mint az Unióban.

Az erdei iskolát Miskolc város közelében, a Csanyik-völgyben alakítottuk ki, a nyolc évtizeddel ezelőtt is az erd-

szeti oktatást szolgáló épület teljes felújításával és környezetének kialakításával. Iskolánkban egész évben fogadunk csoportokat. Két teremmel és egy fedett-nyitott szabadtéri foglalkoztatóval várjuk a látogatókat. A szabadidő eltöltéséhez játszótér és sportolásra alkalmas füves rész áll rendelkezésre.

Az erdőt, az erdészek munkáját, a természet értékeit a térségben kialakított tanösvény és 1 ha oktatás célját is szolgáló erdőrész bemutatásával, az ott végzett munkán keresztül ismertetjük meg. Az erdei iskola létrehozásának és működésének kiemelt céljai:

- az erdei környezetben való tartózkodás örömeinek biztosítása,
- az erdőgazdálkodás céljainak, történetének, fejlődésének megismertetése, beleértve a bányász-erdész közös múltat és hagyományokat,
- aktív részvétel lehetőségének megteremtése az erdei csemeteültetési és ápolási munkákban, szakszemélyzet irányításával” – szól az alkalomra kiadott közlemény

Cserép János vezérigazgató, Észak-erdő Rt., az Országos Erdészeti Egyesület elnöke köszöntötte a jelenlévőket.

Gémesi József ügyvezető igazgatóhelyettes, ÁPV Rt.: Erdészeti erdei iskolák a közcél szolgálatában az állami erdőgazdaság részvénytársaságoknál; Klemencsics András fősztályvezető, FVM Erdészeti Fősztály: Erdészeti erdei iskolák, mint a közönségkapcsolat kiemelt eszközei; Ormos Balázs vezető, Erdészeti Erdei Iskola Szakosztály: Erdészeti erdei iskolák az Európai Unióban ismertető tartottak, majd az avastető napközi otthonos óvoda Hétszínvirág Óvodája és a Nebuló Általános Iskola előadásában láthattuk Wass Albert: Mese az erdőről című meséjét. Ezt követték a terepi programok: Forrásvölgy erdei tanösvény megtekintése szakvezetővel és a Bulgárföldi Általános Iskola tanulói által erdősítt terület megtekintése, a tanulók és tanáraik jelenlétében.

Kép és szöveg: Pápai Gábor

A harmadik oldal

Hollandiában és Belgiumban jártam a közelmúltban. A levegőből megtekintettem a holland alföldet, amint szétterülő síkján csatornákkal határolt szabályos osztásban zöldelltek a tengertől elbódított földeken a legelők, a kukorica, a cukorrépa és egyéb vetemények. A legelésző szarvasmarhák és a hengerré bízott birkák apró pöttyökként vették körbe a farmokat, ahol olykor silócsoportok jeleztek, hogy nagyüzemi állattartás és -tenyésztés folyik odalenn.

Denaturált állapotok. Minden pontosan megtervezve, művelve. Mint később az idegenvezetőnk elmondta, a holland nép megküzdött minden négyzetcenti területért, és ragaszkodik is hozzá. Ragaszkodik épp úgy, mint hagyományaihoz, népviseletéhez, és a külföldiek szemében szokatlanul merev családi tradícióihoz. Minden valószínűség szerint éppen ez a múlthoz való erős kötődés okán tud ez a tizenötmillió nép ellenállni a bevándorlók akaratlan „bigítésének”, a nemzeti jelleg gyengülésének. A nemzet érdeke mindenek előtt. Ez az a biztos pont, amellyel tartani tudják történelmük során kibarcolt pozícióikat.

Brüsszelben egy, az EU parlamentben kísérő politikusunknak minden bizonnyal igazat kell adnunk abban, hogy foggal-körömmel küzdenünk kell az EU sajátos gyarmatosító törekvéseivel szemben. Mert érdekeinket csak saját magunk barcolhatjuk ki. A holland gazda nem engedi, hogy bármelyik csatlakozó ország gazdálkodójának terméke veszélyeztesse pozícióját, csökkentse bevételét. Mert ő termelőeszközt és az azzal dolgozó olcsó termelőt lát bennünk. Legyen az föld, erdő, a benne termelt fa, oxigén, vad, gomba... vagy az egyre piacképesebb madárfüttű és a szívet-lelket pezsdítő, melegítő nyugalom. Ezért kell ezekkel jól sáfárkodnunk.

Pápai Gábor

Tartalom

Standovár Tibor, Aszalós Réka, Bartha Dénes, Bodonczai László, Bölöni János, Kenderes Kata, Ódor Péter, Szmorad Ferenc, Tímár Gábor:

A magyarországi erdők természetességének vizsgálata V.....285

Ivelics Ramon, Takács Viktor:
Erdősávok hiánya – energetikai faültetvények.....290

Petercsák Tivadar:
A népi erdőbirtoklás hagyományos formái292

Andor József:
Felhívás293

Kollventz Ödön:
Az erdőgazdálkodást érintő döntések a török hódoltságtól a mai napig294

Szabó Gábor:
Erdőtelepítések Bács-Kiskun megyében297

Frank Norbert:
A közösséges boróka erdőművelési tulajdonságai299

Halmágyi János: A Guthi Erdészet krónikásai301

Tanévnyitó Sopronban302

Wagner Tibor: 60 éves az Egri Erdőgazdaság304

MEGOSZ nagyrendezvény, Szentgál.....306

Levelek Benedek Fülöp államtitkárnak
Gyurcsány Ferenc miniszterelnöknek
Haraszthy László helyettes államtitkárnak ..309

Járasi Lőrinc:
Üztemtervek – kamarai utasítások311

Sylvester Lajos: A Sandi Vilmos erdeje312

Baráth László:
Apai és nagyapai emlékek között.....316

Pedroni Emma Anna:
Írótoklak, töltőtollak a műgűjtés világában319

Szoboravatások Sopronban.....320

ERDÉSZETI LAPOK • Az Országos Erdészeti Egyesület folyóirata CXL. évfolyam 10. szám (október)

FŐSZERKESZTŐ: PÁPAI GÁBOR • A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE: DR. SZIKRA DEZSŐ

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI: Andrási Pál, Apatóczy István, dr. Bartha Dénes, Detrich Miklós, Greguss László Géza, dr. Járasi Lőrinc, Mihályfalvy István, dr. Sárvári János, Temesvári Erik, Zétényi Zoltán.

SZERKESZTŐSÉG: 1027 Budapest, Fő u. 68. Telefon/fax: 201 77 37 • Mobil: 06 30 97 15 255 • e-mail: erdlap@mtesz.hu

KIADÓ: Országos Erdészeti Egyesület, 1027 Budapest, Fő u. 68. • FELELŐS KIADÓ: CSERÉP JÁNOS elnök

Nyomdai munkák: INNOVA-PRINT, Budapest • Felelős vezető: ifj. Komornik Ferenc

A kézirat lezárva: 2005. október 10.

ISSN 1215-0398

Terjeszti az Országos Erdészeti Egyesület. Felvilágosítást a lappal kapcsolatban az Egyesület ad. Megjelenik havonta.

A beküldött kéziratokat, fényképeket nyilvántartásba vesszük. A cikkek, írások nem feltétlenül azonosok a szerkesztő véleményével, azok tartalmáért mindenkor a szerző felel. Honoráriumot megegyezéssel csak felkért írásokért, illetve grafikai munkákért fizetünk.

A címlapon: Ősz apó. Erdők Hete Csanyikölgyben. Fotó: Pápai Gábor.

A magyarországi erdők természetességének vizsgálata V.

Miért kell, s hogyan érdemes az erdők természetességével foglalkozni?

Bevezetés

Cikksorozatunk utolsó írásában – kicsit az eddigiek összefoglalásaként is – az erdőtermészetesség-vizsgálatok szükségességéről, fontosságáról szólnunk. Ezután röviden, pár példa segítségével kiemeljük az általunk alkalmazott módszer néhány olyan jellegzetességét, ami segítséget nyújt az eddigi bemutatott eredmények értékeléséhez. Végezetül egy gyakorlati példán keresztül a lehetséges jövőbeni alkalmazásokra szeretnénk példát bemutatni.

Miért foglalkozunk az erdőtermészetesség vizsgálatával?

A kutatásaikat pusztán saját gyönyörűségükre végző kutatók legkézenfekvőbb – s talán bocsánatos – válasza az lehetne: „Mert kíváncsiak vagyunk rá”. Természetesen kutatói közösségünk egyéb érveket is fel tud hozni.

Hazánkban – a nyugat-európai trendeknek megfelelően – megváltozott az erdőkkel szemben támasztott társadalmi igény, megnövekedett az erdők természetvédelmi és jóléti funkciójának szerepe a fatermesztési (gazdálkodási) funkció rovására. Ezt a folyamatot tükrözik azok a hazai törvényeinkből (pl. 1996. évi LIV. törvény az erdőről és az erdő védelméről), illetve nemzetközi egyezményeinkből (pl. Egyezmény a biológiai sokféleségről, Rio de Janeiro, 1992; Második Miniszteri Konferencia az Európai Erdők Védelmére, Helsinki, 1993) fakadó kötelemények is, amelyek a teljes erdei életközösségek fenntartását, az erdő eredeti biodiverzitásának megőrzését is magukban foglalják. Elég csak hatályos erdőtörvényünk néhány „ártatlan” sorára (2. § (1)) emlékeznünk:

„Az erdőt olyan módon és ütemben lehet használni, igénybe venni, hogy a gazdálkodási lehetőségek a jövő nemzedékei számára is fennmaradjanak [a továbbiakban:

tartamos (fenntartható) erdőgazdálkodás], úgy, hogy az erdő megőrizze biológiai sokféleségét, természetközelségét, termőképességét, felújuló képességét, életképességét, továbbá megfeleljen a társadalmi igényekkel összhangban levő védelmi és gazdasági követelményeknek, betöltse természet- és környezetvédelmi, egészségügyi-szociális, turisztikai, valamint oktatási és kutatási célokat szolgáló szerepét.”

Még ha a fent idézett bekezdésben megfogalmazott kívánalmak maradéktalanul egyszerre talán nem is teljesülhetnek, a törvény szellemisége egyértelmű. Témánk szempontjából viszont az a fontos, hogy több fenti kívánalom csak az erdők természetességi állapotának bizonyos szintjei mellett teljesülhet:

A napjainkban oly sokat hangoztatott és hosszú távú célként kiűzött fenntarthatóságnak az erdőgazdálkodásra vonatkoztatott értelmezésekor az ökológiai/biológiai tartamosság kérdése hangsúlyosan kell szerepeljen. Ennek megítéléséhez egy fontos eszközt adhat a ke-

zünkbe az erdők természetességi állapotának folyamatos nyomon követése.

Ha pusztán csak a gazdálkodási lehetőségek tartamosságára gondolnánk, akkor is intő jel kell legyen számunkra, hogy az utóbbi évtizedekben megnövekedett abiotikus és biotikus erdőkárookra való érzékenység és a természetességi állapot között számos esetben összefüggést mutattak ki, vagyis a faállomány-összetételükben, szerkezetükben erősebben átalakított erdők sok esetben érzékenyebbek bizonyultak (pl. Aszalós et al., 2001, 2004).

Az erdők eredeti biológiai sokféleségének megőrzése csak a természetes állapotuktól nem nagyon messze eltérített erdőkben lehetséges. Ennek okairól adnak felvilágosítást azok a munkák, amelyek a klasszikus vágásos erdőgazdálkodásnak a biológiai sokféleségre gyakorolt sokrétű hatásait mutatják be (pl. Standovár, 1996, 2000)

Mindezek miatt meggyőződésünk, hogy erdeink biológiai értékének (amit pl. a természetességi mutatóval is mér-

hetünk) valamilyen módon meg kell jelenni az erdők közgazdasági értékének számításában is. Tudjuk, hogy ennek ma még nincs meg a kiforrott módszertana, de mély meggyőződésünk, hogy hazai erdőállományaink értékének egyik kiemelten fontos komponense természetességi állapotuk. Szükségesnek tartjuk, hogy valamilyen módon megjelenjen ez a szempont az erdővagyonunk kezelésével megbízott szervezetek tevékenységének megítélésében és finanszírozásában is. Ehhez viszont megfelelő lefedésű és kellő rendszerességgel megismételt erdő-természetesség felmérésekre van szükség, hiszen ezek eredményei lehetőséget teremtenek arra, hogy felelősséggel megíthessük egy-egy időszak végén, hogy vajon javult, stagnált, vagy éppen romlott erdeink biológiai állapottal mérhető értéke.

Fotó: Szakács László

Az általunk bemutatott módszer értékelése

Sorozatunk korábbi cikkeiben bemutatott vizsgálatunkat három szempontból értékeljük: reprezentativitás, elemzési lehetőségek sokoldalúsága, továbbfejlesztethezőség.

Reprezentativitás

Mintavételünk az ország mintegy 345 ezer erdőrészletéből közel 3000-t érintett. A saját mintavételbe bekerült erdőrészletek és az összes erdőterület területi adatai alapján – az Országos Erdőállomány Adattár 2001-es adatainak felhasználásával – megvizsgáltuk, hogy az általunk elemzett minta mennyire reprezentatív a hazai erdőkre. A tengerszint feletti magasság, a klímatispusok (1. táblázat) és az erdőgazdagsági tájcsoportok területi reprezentáltságát összehasonlítva megállapítottuk, hogy a nagyobb változatosságuk miatt tudatosan nagyobb súllyal szerepeltetett természetserű állományok kicsit túlréprezentáltak az átmeneti és kultúrálományokhoz képest.

Elemzési lehetőségek sokoldalúsága

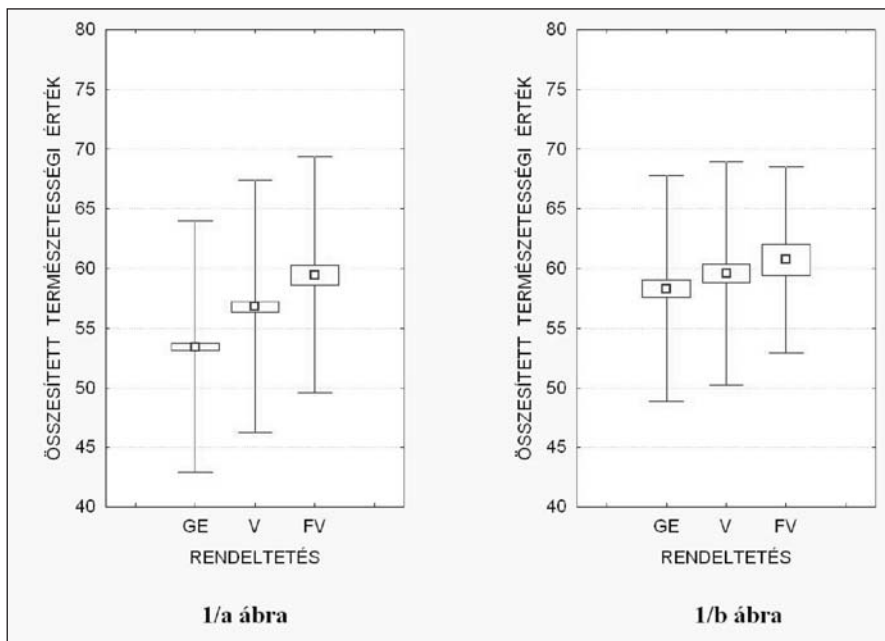
Cikksorozatunk előző három része számos elemzést mutatott be. Itt összefoglalásul egy újabb példa alkalmazásával kiemeljük módszerünk szerintünk fontos sajátságait. A nagy számú erdőrészletben 56 indikátor-sajátság terepi vizsgálatával gyűjtött adatokat, a felhasználással kiszámolt 11 kritérium értékeit, az összesített természetességi érték számot és kiegészítő adatokat tartalmazó adatbázis alapján végezhető elemzések többek között az alábbi lehetőségeket nyújtják:

Az erdőrészletek egy vagy több szempont szerinti értelmes szűrése;

A vizsgált jellemző(k) térbeli megoszlásának elemzése (lásd 2. cikk);

Az erdőtermészetesség hierarchikus elemzése az indikátorok, kritériumok, kritériumcsoportok és összesített természetességi érték együttes alkalmazásával.

Az alábbi egyszerű példával azt szeretnénk megvilágítani, hogy a fent felsorolt lehetőségek értelmes kihasználá-

1. ábra – Az elsődleges rendeltetés hatása az erdőrészletek összesített természetességi értékére: 1/a. – 2297 természetes fajjalta erdőrészlet alapján; 1/b. – 327 természetes fajjalta bükkös erdőrészlet alapján. (Jelmagyarázat: GE = gazdasági erdő; V = védett erdő; FV = fokozottan védett erdő)

sa szükséges ahhoz, hogy mértéktartó, de ugyanakkor kellően a jelenségek mögé néző elemzést hajthassunk végre. Példánkban az eltérő elsődleges rendeltetésű erdők természetességét elemezzük.

Az 1/a. ábra az összesített természetességi értéket hasonlítja össze a fatermesztési célt szolgáló gazdasági (GE), a védett (V) és a fokozottan védett (FV) elsődleges rendeltetésű csoportokkal. Elvárásainknak megfelelően a GE-V-FV irányban szignifikánsan nagyobb természetességi értékeket kapunk. Viszont ez az eredmény annyiban félrevezető, hogy magán hordozza annak hatásait, hogy egyrészt az idegenhonos fajjalta erdőrészletek, másrészt az országos átlagban eltérő természetességű potenciális erdőtürsülés-csoportok (2. cikk) eltérő mértékben reprezentáltak a kiválasztott rendeltetés-típusokban (pl. a fokozottan védett erdők csoportja gazdagabb szikladomborzatú erdőkben, de szegény kultúrálományokban). Ilyen esetekben lehet értelmes szűréssel élesíteni a kérdést. Az 1/b. ábra ugyanennek az elemzésnek az eredményét mutatja, de már

csak a természetes (őshonos és termőhelyhonos) fajjalta bükkösök példáján. Itt már a GE-V-FV csoportok összesített természetességi értéke között nincsen szignifikáns különbség. Ebből az eredményből persze több – egymásnak gyökeresen ellentmondó – következtést is le lehet vonni.

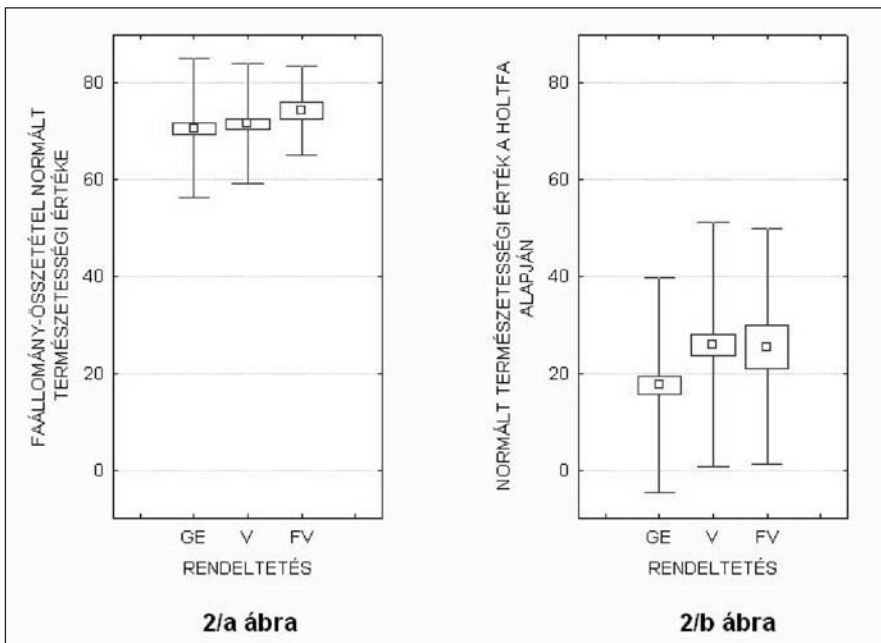
Ezek taglalása helyett nézzünk kicsit mögé ennek az eredménynek módszerünk hierarchikus jellegét kihasználva. A 2. ábra az eltérő elsődleges rendeltetésű (GE-V-FV), természetes fajjalta bükkösök természetességét két kritérium alapján hasonlítja össze. Jól látható, hogy míg a faállomány összetétele alapján nincs szignifikáns különbség (2/a. ábra), addig a holtfa-jellemzők alapján számolt természetesség szignifikánsan nagyobb a V és FV rendeltetésű erdőrészletekben, mint a GE rendeltetésűekben (2/b. ábra). A 2. ábra arra is példát ad, hogy rámutat a természetesség azon komponensére, amely a folytonos természetességi skála alsó tartományában van, vagyis arra, hogy hova érdemes figyelmünket összpontosítani, javítási törekvéseinket koncentrálni.

Továbbfejlesztethezőség

Az erdőtermészetesség vizsgálatának cikksorozatunkban bemutatott módszerét több szempontból is fejleszthetőnek, illetve fejlesztendőnek tartjuk. Egyrészt, egyes indikátorjellemzők mérési, illetve becslési módszerei finomíthatók. Ezáltal bizonyos természetesség-komponensek

1. táblázat – Az egyes klímatispusok relatív területi részesedése a TERMERD-projekt mintájában (TERMERD-2004), illetve az összes hazai erdőterületen (OEA-2001)

	Klímatispus (%)			
	Bükkös	Gyertyános-tölgyes	Kocsánytalan tölgyes, cseres	Erdőssztyepp
TERMERD-2004	16,9	42,7	31,1	9,3
OEA-2001	8,8	38,2	27,9	25,1

2. ábra – Az elsődleges rendeltetés hatása az erdőrészek faállomány-összetétele (2/a.) és a holtfa jellemzők (2/b.) alapján számolt természetességi értékére. (Jelmagyarázat: GE = gazdasági erdő; V = védett erdő; FV = fokozottan védett erdő)

(pl. vadhatás) értékelése még megbízhatóbbá tehető. A továbbfejlesztés egy másik irányát jelentheti az alkalmazott indikátorok/kritériumok összefüggés-vizsgálata alapján a felvételi jegyzőkönyv egy egyszerűsített, akár az erdőtervezési gyakorlatban is alkalmazható változatának kidolgozása. Egy ilyen protokoll megtekinthetné a feltételét annak, hogy a hazai erdők természetességi állapotának alakulásáról egy egyszerűsített, de az összes üzemtervezett erdőrészletre kiterjedő és tízévenként megismételt felmérés-sorozat alapján alkossunk képet.

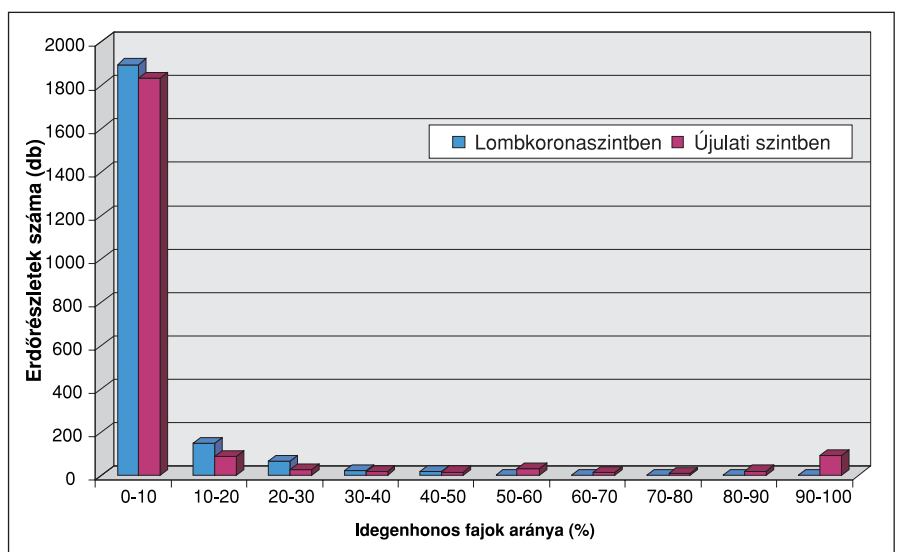
Fontos ismételt hangsúlyoznunk, hogy bemutatott módszerünk az erdő-termesztesség vizsgálatát az erdőrészek léptékében végzi. Ebből fakad az a nagyon fontos igény, hogy vizsgálatainkat a táji léptékre is kiterjesszük. Ehhez olyan indikátorok alkalmazására van szükség, amelyek a természetességi állapot táji léptékében jelentkező komponenseit értékelik (pl. erdőszűltség mértéke, korosztályok részesedése, idegenhonos fajok által uralt területek részaránya stb.). E feladat megoldása azonban még nagyon sok munkát igényel.

Lehetséges gyakorlati alkalmazások

Végezetül a számos lehetséges gyakorlati felhasználás közül kettőre szeretnénk kitérni. Cikksorozatunk korábbi tagjai már bőven szolgáltatottak példát az egyik fontos alkalmazásra. Nevezetesen arra, hogy egy jól megtervezett célzott elem-

zéssel megmutathatók a természetesség azon elemei, komponensei, amelyek tudatos odafigyeléssel, s a megfelelő szándék megléte esetén viszonylag könnyen és/vagy rövid távon javíthatók.

Egy másik fontos alkalmazási terület lehet bizonyos hosszabb távon jelentkező káros jelenségek, folyamatok korai jelzése. Erre mutat egy példát a 3. ábra. Az ábrából jól látszik, hogy az idegenhonos fajokkal kevésbé „fertőzött” faállomány-összetételű erdőrészek közül közel 100-nak az újulatában már uralkodnak az idegenhonos fajok. Ez korai jelzése a lehetséges szomorú jövőnek, s egyben sürgető felhívás is a cselekvésre.

3. ábra – Az idegenhonos fajok aránya a vizsgált 2159 természetes fajok által uralt erdőrészlet faállomány- és újulati szintjében.

Zárógondolat

Cikksorozatunkban az erdők természetességi állapotának egy olyan vizsgálati módszerét mutattuk be, amelyről sokan talán elsősorban még idegenkednek. A természetességi állapot értékelését sok szempont figyelembevételével végeztük, mert meggyőződésünk, hogy mind a jelenlegi, mind a jövőben minden biztonnyal jelentkező újabb társadalmi elvárások miatt mindenképp szükség van e több szempontú megközelítésre.

Azt is szükségesnek tartjuk, hogy rendszeres időközönként hasonló felmérés keretében újraértékeljük hazánk erdeinek természetességi állapotát. Ezáltal – egyebek mellett – módunk nyílna a természetközeli erdőgazdálkodás, illetve a természetvédelmi erdőkezelés sikerességének, eredményességének jelzésére.

Summary

In this last paper of our series first we discussed a few reasons why forest naturalness needs to be assessed. This assessment provides tools for judging if sustainability (including ecological aspects) of forest management has been achieved. We also emphasized that naturalness is related both to sensitivity to forest damages (abiotic and biotic) and to potential for maintaining biodiversity. We are convinced that the level of naturalness should be one important component in assessing the economic value of our forests. Using the example of comparing the naturalness of forests designated to different purposes (production, protected, strictly protected forests) we showed how flexible our method is. We discovered how we can

fine-tune the analyses by applying sensible selection of stands, and by studying how different components contribute to total naturalness. Finally we gave a simple example (early warning of potential threats) of potential practical applications of our complex assessment. We showed that in about ten percent of forest stands where native tree species dominate in the canopy layer, non-native tree species have 90-100% share in the regeneration.

Irodalom

Aszalós R., Standovár T., Ruff J. & Barton Zs. (2001): Jégtörések és szélöntések a Börzsöny erdeiben. In: Máttyás Cs., Fühler E. & Tóth J. (szerk.): Gondolatok az erdővédelemről az ezredfordulón. Az MTA Erdészeti Bizottsága és az Erdészeti Tudományos Intézet jubileumi ülése Pagony Hubert és Szontagh Pál 75. születésnapja alkalmából. (Erdészeti Tudományos Intézet Kiadványai 15) ERTI, Budapest, p. 103-116.

Aszalós R., Standovár T., Ruff J. & Barton Zs. (2004): A Börzsönyi jégtörések okai-

ról az országosan egyre nagyobb területet érintő jégtörések fényében. In: Máttyás Cs. & Víg P. (szerk.): Erdő és Klíma IV. Nyugat-Magyarországi Egyetem, Sopron, p. 249-262.

Standovár T. (1996): Az erdőgazdálkodás hatása az erdők természetes sokféleségére. Természet Világa 127. évf. II. különszám: 34-38.

Standovár T. (2000): A természetes és a kezelt erdők főbb különbségei. In: Frank T. (szerk.): Természet – Erdő – Gazdálkodás. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Pro Silva Hungaria, Eger, p. 26-37

Mit lehet tenni az elsivatagosodás ellen?

Az Agrártermelők Nemzetközi Szövetsége (FIPA) 2005. június 17-én az elsivatagosodás elleni küzdelem világnapján közleményben hívta fel a figyelmet a mezőgazdaság pozitív szerepére és feladataira ebben a klímaváltozást is veszélyesen felgyorsító folyamatban.

Áttekintve a sivatagosodás sokrétű problémakörét és a megoldási lehetőségek számos változatát, a folyamat elemzői rámutatnak arra, hogy az elsivatagosodás ma már a föld 25%-át sújtja. Az erózió, a földműveléssel kapcsolatos hibás gyakorlat, évente mintegy írországnyi földterületet tesz terméketlenné. *Sürgős cselekvésre van tehát szükség, különben az a mintegy 130 millió hektár érintett földterület többé soha sem lesz alkalmas a mezőgazdálkodásra.* A természeti erőforrások lepusztulása ezen a Franciaország, Olaszország és Spanyolország területével azonos nagyságrendű területen nemcsak a földművelést teszi lehetetlenné, hanem súlyos környezeti károsodást és társadalmi problémákat is gerjeszt.

Kétségtelen tény, hogy a legnagyobb vesztese a sivatagosodásnak, a termőtalan pusztulásának a mezőgazdaság, éppen ezért nem lehet eléggé hangsúlyozni a *fenntartható fejlődés szempontjainak tiszteletben tartását, a vidék népességmegtartó képességének megőrzését, a széles értelemben vett vidékfejlesztés fontosságát.* Üdvözlendő éppen ezért minden olyan beavatkozás, mely a meglévő eszköztár minden elemét mozgósítja és globális megoldás lehetőségét vetíti előre akár az ENSZ, akár más világszervezet keretében. (Vajon ezen szervezetek tényleges cselekvőképessége milyen szinten áll? A szerk.)

Az elsivatagosodás elleni küzdelem több a sivatag terjedésének fékezésénél. Tartalmazza a kiváltó tényezők és okok, a termőtalan lepusztulásához vezető fo-

lyamat megfigyelését, rendszeres kutatását, az információáramlás megszervezését, az akciók átfogó összehangolását, a helyes gazdálkodási gyakorlat kiválasztását és terjesztését, az információcseré folyamatának életben tartását. A veszély különösen Afrikában szembeötlő, ahol a lakosság mintegy 40%-a, kb. 200 millió ember él sivatagosodásra hajlamos környezetben.

A természeti környezet ilyen mértékű rohamos pusztulása természetesen érinti Európát is, hisz az élhető környezet zsugorodása, a gazdálkodásra alkalmatlanná váló régiók rohamos terjedése nem csupán az éhínség napról napra érzékelhető növekedését vonja maga után, hanem a lakosság migrációját, elvándorlását is kiváltja. Éppen ezért a jelenség világméretű problémává válását megakadályozandó a FIPA, a mintegy 500 millió mezőgazdaságból élő család nemzetközi szervezete, a közel 70 országra kiterjedő és 100 tagszervezettel rendelkező hálózat csúciszervezete közös akcióprogramok indítását, a jobbító

szándékú törekvések összehangolását kezdeményezi. Programjaihoz és kezdeményezéséhez megnyerte a francia Környezeti és Fenntartható Fejlődés Minisztériumát és a francia külügyminisztériumot. Így az 1946-ban alapított FIPA nemcsak mint az ENSZ konzultatív szervezete, hanem mint az EU – e kérdések kapcsán legnagyobb tapasztalattal rendelkező tagállamának támogatását is maga mögött tudó világszervezete – egy olyan kényes politikai közhangulat kialakulásának időszakában kapcsolhat nagyobb sebességi fokozatra, *amikor Európa lakossága a gazdasági menekültek befogadására egyre ingerültebben reagál. Pontosabban a gazdasági recessziótól, a növekvő munkanélküliségtől és a szociális bálál gyengüléstől egyre jobban tartó európai állampolgárság még a bővüléssel járó anyagi terhek vállalásától is idegenkedik, nembogy a gazdasági menekültek áradatától.*

Sz. J.

(Az Európai Unió Agrárgazdasága)

Erdősávok hiánya – energetikai faültetvények mint erdősávok

A közúton közlekedőknek és az utakat üzemeltetőknek is meglepetést okozott a hirtelen beálló 2005. január-márciusi igazi tél, amely számos útvonalat tett járhatatlanná és településeket zárt el a külvilágtól. Főként a nyugat-kelet irányú intenzív hófúvások az utakról már eltávolított és a közelben deponált havat is visszahordták a pályára, a folyamatos gépi takarítás ellenére.

A járhatatlan utakat nem a kevés emberi és gépi erő okozta, hanem a kedvezőtlen időjárás által kialakult közúti szükségállapotok, hiszen ezek túlnyomórészt ott állandósultak, ahol más hófogó objektum hiányában – a megváltozott áramlási viszonyok miatt – maga az útpálya és környezete (árok, közlekedési táblák, fák) szolgáltak hófogóként.

A legtöbb veszélynek kitett útszakaszon természetesen találkozhattunk szabályszerűen elhelyezett hófogó rácsokkal, amelyek feltöltődésükig ellátták a feladatukat, de azon túlmenően az állandóan fújó erős szél, a hó mennyisége és porszerű szerkezete miatt már nem érvényesült a hatásuk.

Az 1950-es években meginduló országfásítás egyik kiemelkedő pontja a közlekedési utak védelmi fásítása volt. Az ekkortájt tervezett és telepített (1990-ig) hófogó erdősávok és cserjések területe 29 400 hektárra volt tehető, mai adatok szerint a védőfásítások területe 16 416 hektárra csökkent [6]. A Győr-Moson-Sopron megyében hivatalosan nyilvánított hófogó erdősávok területe csupán 36 ha, amely 17 km hosszon védi a különösen hófúvásveszélyes szakaszokat. Az erdősávterület csökkenése számos gazdasági és történelmi okra vezethető vissza. Ezen okok feltárását nem tekintjük célunknak, de meggyőződésünk, hogy a hófogó erdősávok területének növelésével, új fa- és cserjesorok telepítésével kezelhetőek lennének az évről évre visszatérő téli problémák. Egy faszor vagy hófogó rács önmagában még nem megoldás, de erdősávval kombinálva jó eredmény érhető el. A mezőgazdaság érdekeit is szem előtt tartva olyan megoldást szeretnénk közzétenni, amely részben eloszlatja az erdősávokkal és a védelmi szerepet is betöltő faszorokkal szembeni ellenszenvet, és jövedelmezőséget is biztosít annak, akinek területén elhelyezésre kerül.

Erdősávok előnye

Az erdősávtelepítési program megindulását követően többen vizsgálták az erdősávok mikroklímára és ezáltal a terménynövekedésre gyakorolt kedvező hatásait és a hófogó erdősávok viselkedését. Az erdősávok jótékony hatásait azáltal érik el, hogy a szél sebességét lecsökkentve a talaj- és hőréseccék mozgási energiáját, a növényi felületeken és a talajfelszínen az erős párologtatást fékezik.

Az erdősávokat alakjuk és áttörtségük szerint tervezzük és osztályozzuk, figyelmen kívül hagyva majd minden más környezeti tényezőt. Tudomásunk szerint nincs olyan a gyakorlatban jó használható számítási módszer, amely figyelembe vesz minden meteorológiai és környezeti paramétert.

Nyilvánvaló, hogy bizonyos szélességi tartományban, kedvezőtlen szélirány és bizonyos hőmennyiség esetén az erdősáv, akárcsak minden más hófogó objektum, elveszti hatását. Az átlagos téli csapadékmennyiség (az elmúlt években 6-10 mm, a vizsgált nyílt területen) és jellemző széljárás (északi- és 1-5 Bft) esetén azonban már az 1-2 soros cserjesáv is nagy mennyiségű havat (befoglaló méreteitől függően) fog meg és deponál a közvetlen környezetben. Ez a közvetlen környezet, vagyis a hófogók – az 1. ábra által szemléltetett – pufferezője, tapasztalataink szerint cserjéknél 5-10 méter, többsoros hófogó sávok esetén 20-25 méter széles. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a kísérleteinkben szereplő erdősávok esetén [5], a hófogó tulajdonságot nem maga az áttörtség, hanem a fák magassága, az erdősáv és a környező felületek tagoltsága befolyásolja.

Minél összetettebb akadályt állítunk fel a szél irányára lehetőleg merőlegesen, annál jobb a várható eredmény. Téli víz idején a közle-

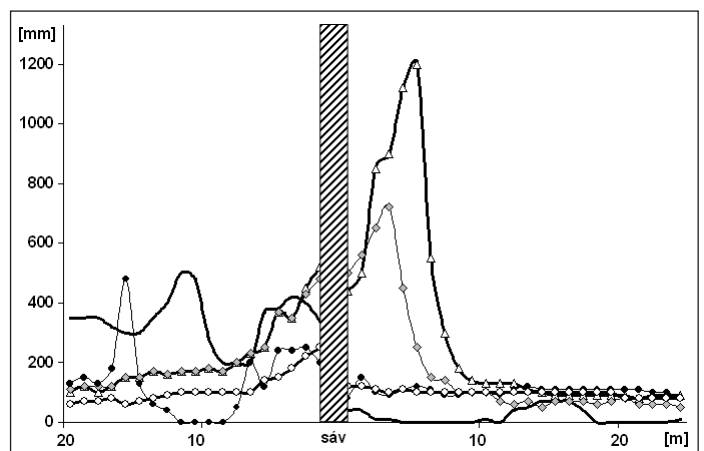
kedési út mellett kellő távolságban (min. 20 méter) elhelyezett, faszorral és cserjeszegéllyel kombinált összetett (például a 2 részre tagolt) erdősáv jobb hatást fejt ki a maga 4 sorával, mint egy 8-10 sorból álló hagyományos mezővédő erdősáv. A tagolt szerkezet és a hatására kialakuló turbulencia megváltoztatja a szélvektorok mozgási irányát és az általa szállított részecskék energiáját, lerakva azokat a sáv szélnek kitett oldalán, 20 méterre, a sáv és a faszor (cserjesor) közti szabad területen és a faszor-út közti árokparton. Sok esetben a spontán létrejövő hóakadályok (szalmabálák, nyesett ágakból rakott máglya) is nagy szolgálatot tesznek.

Ültetvényszerű erdősávok

Az ültetvényszerű erdősávok olyan elsősorban védelmi funkciót ellátó, rövid vágásfordulójú, vonalszerűen elhelyezkedő faültetvények, amelyek mezőgazdasági területen telepíthetők az energetikai faültetvényeknek megfelelő sor- és tőtávolsággal.

Az ültetvényszerű erdősávokat csoportosíthatjuk a betöltendő funkciójuk alapján, amelyek a következők: hófogó, mezővédő, hófogó-energetikai, mezővédő-energetikai, kombinált ültetvényszerű erdősávok. A szélességi kiterjedés alapján elkülöníthetünk egy-, illetve többsoros ültetvényszerű erdősávokat.

Ezek az erdősávok telepíthetők gyorsan növő fafajokból (nemes nyár, fűz, akác, platán, esetleg bálványfa, stb.), amelyeken 3 éves vágásfordulóval, I. termesztési osztályú területeken, 15-20

1. ábra: Erdősávok hódeponáló képessége

1. kép. Kétéves nemesnyár-faültetvény

tonna/ha/év hozam érhető el. Az 1. képen a kétéves nemesnyár-ültetvény látható. A táblázatban a hazai kísérleti rövid vágásfordulójú faültetvények fontosabb adatait láthatjuk (1. táblázat).

Az energetikai faültetvények két ikersoros telepítéssel javasolhatók hófogó erdősávnak, amelyben az ikersorok középpontjának távolsága több, mint 3 m, az ikersorokban a sorok távolsága pedig 0,75 m.

A sorokban az egyes egyedeket fél méterre ajánlott ültetni. A betakarítási technológia miatt pedig a két ikersort egy év különbséggel szükséges létrehozni, így a két ikersor letermelése is egy évvel eltolódik egymástól, ezért nem lesz olyan időszak, hogy az adott évben nem található hófogó faültetvény. Az ültetvények tájolása befolyásolja a telepítést, hiszen az időben eltolt ültetés, betakarítás miatti árnyékolás a későbbiekben csökkentheti a hozamokat. A 2. ábra az ültetvényszerű erdősáv – keresztmetszete és a javasolt telepítési (T) és betakarítási évek (T1 és T2) – tervezett profilja látható.

Nyilván az utak környezetében kialakuló speciális körülmények (levegő- és talajszennyezés) és a téli erős mechanikai hatások miatt a hófogó faültetvény

nyek hozamai csökkennek, ezért nem lehet annyi fatömeget elérni, mint a kiterjedt területeken telepített energetikai faültetvényeken. Azonban, ha az utak hó elleni védelmére és karbantartására fordított költségeket a hófogó faültetvények beveteléhez soroljuk, akkor ezek az erdősávok valószínűleg gazdaságosan üzemeltethetők. [3]

Ültetvényszerű erdősávok előnye

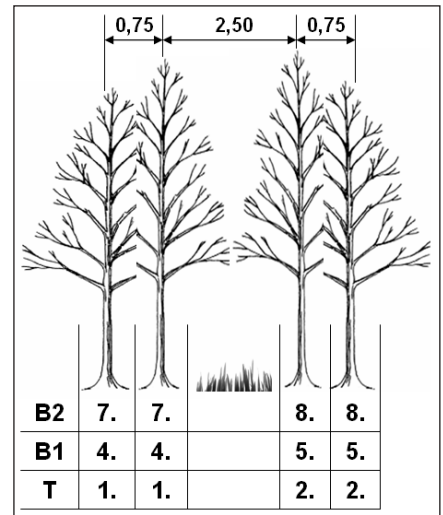
Energetikai célra 2-4 évente letermelhetők. Nem szükséges betakarítás után újratelepíteni, mivel 15-20 évig (5-6 betakarításig) az ültetvény nem veszíti el a sarjdzó- és gyorsan növő képességét. Mindemellett komoly fatömeg termelhető le, amely energiahordozó a decentralizált hőközpontokban hő- vagy villamos energiatermelésre hasznosítható. Az energetikai célú faültetvények létesítésére és üzemeltetésére földalapú támogatás igényelhető, hasonlóan, mint a szántóföldi növények esetében. Az energetikai faültetvények letermelésére (betakarítására) már gépeket fejlesztettek ki, amelyek alkalmasak a rövid vágásfordulójú faültetvények hatékony és gazdaságos betakarítására. [4]

A közutak melletti faültetvények letermelése – több lépcsőben történik, hogy biztosítsa a folyamatos borítottságot és kialakuljon az erdősáv színteztsége – érdekében feltáró utakat szükséges létrehozni, amelyek a út felőli oldalon helyezendők el. Ezen földutak, megfelelő karbantartással több funkciót is elláthatnak: az ültetés, az ápolás és a betakarítás során alkalmazandó gépek használhatják, illetve az év többi időszakában (márciustól-novemberig) kerékpárútként üzemeltethetők.

Ezek mellett az energetikai faültetvények létesítése és üzemeltetése vidékfejlesztési cél, hiszen a mezőgazdaságban munkahelyteremtő, illetve a „vidéken maradási” elősegíti. [1], [2]

Javaslatok

A jövőben épített utak hó elleni védelme a jelen tanulmányban említett ültetvényszerű erdősávok kialakításával megoldható lenne. Az ültetvényszerű

2. ábra. Tagolt gyors növésű sáv

erdősávok telepítése a mezőgazdaság jövedelemszerzését és a vidék fejlődését is elősegíti. A faültetvényekből kitermelt energetikai alapanyag a decentralizált megújuló energiahordozó bázisú energiatermelés forrásai lehetnek, amelyek faapríték bázisú hőközpontokban is hasznosíthatók.

Mindemellett az erdősávok nem veszítik el az eredeti funkciójukat, a telepítésüktől fogva védelmi célokat is ellátnak, amellyel megoldhatók az utak és a közlekedés résztvevőinek hó elleni, a mezőgazdasági területek folyamatos defláció elleni védelme.

Irodalom

- [1] Ivelics, R.: Az energetikai ültetvények betakarításánál elért legújabb gépesítési eredmények. Előadás. In: Magyar Biomassza Konferencia, Sopron, 2004.
- [2] Marosvölgyi, B. – Ivelics, R.: Új gépek a rövid vágásfordulójú faültetvények betakarításában Magyarországon. (New machines for harvesting of SRC in Hungary; Ergebnissen in die Entwicklung der Ernte-Technik von Holz-Energieplantagen). Presentation. In: 37th Internationales Symposium „Mechanisierung der Waldarbeit” (FORMEC 2004) Gmunden, Österreich, 08-10. September 2004.
- [3] Ivelics, R.: Az energetikai faültetvények és az energiaerdők termesztésének legújabb eredményei – a bálványfa, mint bioenergetikai alapanyag. Előadás. In: Magyar Biomassza Konferencia, Sopron, 2005.
- [4] Ivelics, R.: A fa energetikai hasznosítása. Előadás. MTA Erdészeti Bizottság Tallós Pál Tudományos Kör, Budapest, 2005.
- [5] Takács, V.: A sopronhorpácsi mezővédő erdősávrendszer állapotfelmérése, a további hasznosítás lehetőségeinek vizsgálata. Diplomatervezés, Sopron, 2003.
- [6] Takács, V.: Green lines and structured land use in north-western Hungary. Greenways Conference Presentations, Sopron, 2005.

1. táblázat. Rövid vágásfordulójú faültetvények

Fafaj	Vágásforduló	Ezer tő/ha	kg/m	Hozam (t/ha/év)
Nemes nyár klón (<i>Populus ssp.</i>)	1-4 év	8-13	14,6-27,8	19,5-37,1
Akác (<i>Robinia pseudoacacia</i>)	2-4 év	10-11	13,1	17,5
Fűz (<i>Salix ssp.</i>)	1-3 év	12-13	3,3	18,2-22,1
Bálványfa (<i>Ailanthus altissima</i>)	max. 3 év	9-10	12,8	17,0-31,0

Marosvölgyi-Ivelics 2004

A népi erdőbirtoklás hagyományos formái Magyarországon

A magyar falvak és városok életében jelentős szerepet játszott az erdő, sok település határában természetes közegnek számított, és sokféle módon lehetett hasznára az ott lakó embereknek. Magyarország területének még a 19. század végén is 25,5 %-át borította erdő, de ez az arány – a természeti-ökológiai adottságoktól függően – régióként változó. A közép- és magashegységi területeken sokkal nagyobb jelentősége volt az erdőnek, mint a mezőgazdálkodó Alföldön.

Az erdő a bölcsőtől a koporsóig végigkísérte a parasztember mindennapi életét. Az erdős határu falvakban a természetes növénytakaró termésének összegyűjtése, illetve a vadfogás és vadászat révén élelmezési nyersanyagokat biztosított, de az erdőből jutottak tüzelőhöz is. Az állatokat az erdei legelőkön, tisztásokon legeltették, a sertéseket, juhokat a makkos erdők termésén hizlalták, de ínséges években a lombtakarmánynak is fontos szerepe volt az állatok táplálásában. A szántóföldek területét az erdők irtása révén növelhették. Fából készült a mezőgazdasági és háztartási eszközök jó része, s egyes falvak a faszabványok előállítására, a fafaragásra specializálódtak. Az erdőben gazdag tájakon fából készültek a lakóházak és gazdasági épületek, de még az Alföldre is leusztatták az épületfát az Északi- és Keleti-Kárpátok vidékéről.

A paraszti erdőhasználat alapvető kérdése az erdő birtoklásának, jogviszonyainak a feltárása. Ez a kérdés ma is rendkívül aktuális, hiszen a rendszerváltást követően az utóbbi években sokan jutottak erdőhöz. Az új erdőbirtokosok számára is sok hasznosítható tapasztalatot jelent a másfél évszázados paraszti erdőbirtoklási, erdőhasználati gyakorlat.

Az 1848-as jobbágyfelszabadítással megszűnt az úrbériség, és a jobbágy az általa művelt föld szabad tulajdonosa lett. Az 1853. március 2-i úrbéri pátens rendelte el az erdőnek a földesúr és a volt úrbéresek közötti kötelező elkülönítését. A szétválasztást a felállított úrbéri bíróságok intézték, és az 1850–1860-as években zajló perek során községenként megszabták az egy jobbágytelekre jutó erdő mennyiségét. Ez rendkívül nagy eltéréseket mutat, pl.: Heves megyén belül 2 holdtól 12 holdig terjed. Az elkülönítés során a földesurak az erdők nagyobb részét sajátították ki, és csatolták majorsági birtokaik-

hoz. Az Északi-középhegységen belül pl.: a Bükk és a Mátra vidékén az úrbéri erdő területe a határbeli összes erdő 5–10 %-a. Jobb volt a helyzet a Börzsönyben, ahol általában az összes erdő egyharmada jutott a faluközösség birtokába.

A volt úrbéresek közbirtokosságai

A földesúrtól különválasztott erdőt nem osztották szét a volt jobbágyok és zsellérek között – hiszen csekély mértékük miatt ezeket külön-külön fenntartani nem lehetett –, hanem településenként közös kezelésben maradtak és osztatlanul birtokolták. Az így létrejött közbirtokossági erdők használatáról és műveléséről az 1879. évi erdőtörvény XXXI. tc-e rendelkezett, amelyet később további rendeletek egészítettek ki. A 19. század végére megalakult közbirtokosságok szervezeti felépítését és működését központi rendeletek szabályozták, ugyanakkor az egyes szervezetek erdőkezelési gyakorlatát, a faosztás módját nagyban befolyásolták a helyi viszonyok és a korábbi közösségi, földhasználati hagyományok. Kezdetben a közös erdő és legelő ügyeit gyakran együtt intéző szervezetet *úrbéresi birtokosságnak*, *úrbéresi közbirtokosságnak* nevezték, majd a legeltetési ügyek különválasztásával *erdőbirtokosságnak* működtek. A volt zsellérek több faluban külön közbirtokosságot (*zsellérbirtokosság*) alakítottak.

A közbirtokosságok révén a korábbi földesúri igazgatás helyett demokratikusabb vezetés honosodott meg a volt úrbéresi erdők használatában. Az erdőbirtokosság a községen belül önálló testületet jelentett, vezetősége és sajátos szerkezeti rendje volt. A legfontosabb kérdésekben a tagok közgyűlése döntött. A *vezetőséget*, *gazdatanácsot*, *birtokossági tanácsot* az *elnök* irányította, de tagja az *erdőgazda* vagy *erdőbíró*, a *pénztáros*, a *jegyző* és a *választmány*. A közbirtokosságok az erdők felügyeletére *kerülőket*, *erdőőröket* is alkalmaztak, akiket természetben fizettek.

A közbirtokosság tagjai a közös erdőből az ún. *jog*, *erdőjog*, *illetőség* alapján részesedtek. Az erdőjog eredetileg a szántóföldhöz kapcsolódott, vagyis a jobbágyfelszabadítást követő erdőelkülönítéskor egy-egy gazdának a birtoka arányában járó erdőterületnek a közösből

réső eszmei értékét jelentette. Az Északi-középhegység falvaiban általában egy-nyolcad telek (*fél fertál*, *fél kvárta*) után járt egy erdőjog, de Veszprém megyében egy negyed telek (*fertál*) után kaptak egy illetőséget. Ugyanakkor több faluban a zselléreknek házanként járt egy *zsellérijog*. A gyermekek az erdőjogot a szántófölddel, illetve a birtokkal együtt örökölték, de a 20. századra már különvált az erdőjog, amit szabadon adhattak-vehettek. A két világháború között pl.: Borsodnádason 10 mázsa búzáért, Felsőtárkányban 120 pengőért, Baskón pedig egy tehén árért adták el az erdőjogot.

A közös erdő legfontosabb hasznából, az évenként kitermelt fából a tagok joguk arányában részesedtek, a jogosulatlanok pedig csak a szabad gyűjtögetés és a száraz gallyak szedése révén használhatták az erdőt. A közbirtokosság fontos feladata volt az erdő fainak védelme és a fahaszon szétosztása. Erdők állami kezelés alatt állottak, s az évenként kivágható területet, illetve famennyiséget az erdőfelügyelőségek engedélyezték. Az erdész és a közbirtokosság vezetősége év végén jelölte ki az erdészeti ütemterv szerint vágható területet (*nyilas*, *pagony*) és a vágási módot (*tarvágás*, *szálaság*, *gyérités*). A 19. században a tagok joguk arányában még rendszerint egy-egy erdőrészt kaptak, amit maguk termeltek ki. Ritkításnál és gyéritésnél az állapotuk miatt kiválasztott álló fákat jelölték meg, illetve számozták, és elosztás után az vágta ki, akinek jutott. A faállomány csökkenésével a két világháború közötti években már a legtöbb közbirtokosságban először a tagokkal vagy bér munkásokkal kivágták a tűzfát és egyenlő egységekbe rakva osztották szét.

Mind az erdőterület, mind a lábön álló, illetve kitermelt fa elosztása sorshúzás révén történt. Ez biztosította a titkosságot és a tagság egyenlő esélyét a joga után őt megillető fához. A Dunántúlon *cédulát bűztak*, az Északi-középhegység falvaiban *nyíl bűzás*, *fanyilázás* a megnevezése. Ez az ősi elosztási mód a földközösségi határhasználatnak a faosztás gyakorlatában szinte napjainkig élő maradványa. Az osztáskor ott is számozott cédulát húznak, ahol *nyíl* a neve, ugyanakkor a fából készült nyíl emléke is él a Palócföld keleti részén. Bükkszéken ujjnyi széles 4–6 cm hosszú, számozott deszkalapocskák, Borsodnádason 10–20 cm hosszú

vesszők voltak a nyilak. Az elnök lakásán vagy a községházán tartott nyílhúzás során mindenki annyi cédulát húzott, amennyi jog őt megillette. A töredékjogosok többen összeálltak, és nyílhúzás után egymás között osztották el a fát.

Széles körben elterjedt volt a közbirtokossági erdő egy részének vagy a kivágott fának az árverésen való értékesítése. Az így befolyt összeg elsősorban a működési közös költséget fedezte, de a Zempléni-hegységben osztalékot is fizettek a tagoknak erdőjoguk arányában.

Juttatott erdő vagy újbirtok

Az 1945-ös földosztáskor a hegyvidéken a nagy erdőterületekkel rendelkező uradalmak birtokából a szántóföld mellett vagy helyett erdőt juttattak a rászoruló szegényeknek, nagycsaládosoknak. Az új erdőt nem osztották szét, hanem a volt úrbéres birtokosságokhoz hasonlóan kezelték. A működéshez ugyanolyan szervezeteket hoztak létre, s ezeket az Északi-középhegység vidékén *új erdőbirtokosságnak*, *juttatott erdőnek* nevezték. Felsőtárkányban *poletár erdő* a neve. Az új birtokosságoknál az erdőből való részesedés a kapott holdszám alapján történt. A Zempléni-hegységbeli Mogyoróskán az 1970-es évek végén is működött a *Sombegy-i újerdő birtokossági társulat*, Ózd-Sajóvárványban pedig az 1990-es években is létezett az *újerdő birtokosság*. A fa elosztása azonban már kevés helyen történt sors-húzással, inkább a kivágott és *méterbe* (erdei mértékegység) rakott fát a vezetőség osztotta szét jog alapján.

Közösen vásárolt erdők

A 20. század elejétől az Északi-középhegység több falujára jellemző, de Veszprém megyében is előfordult, hogy a lakosok többen összefogva közösen vásárolnak erdőt a falu határában birtokos uradalmaktól. A vásárolt erdőket, legelőket közösen kezelték, az erdő hasznából a vásárlás arányában részesedtek. A közös erdővétele a rossz földművelési adottságok kényszerítették az erdős határu falvak lakosságát, akik a fa eladásából egészítették ki jövedelmüket. A legtöbb erdővásárlás a Zempléni-hegység falvaiban történt az 1910–1930 közötti években. Ekkor 16 *birtokosság*, birtok alakult, amelyeket rendszerint a vásárlási szerződésben első helyen szereplő gazdáról neveztek el: pl.: Mogyoróskán *Pekár Ferenc és társai birtokosság*. A Veszprém megyei Szentbékállán pedig *grófbirtokosságnak* nevezték a grófi erdőből vásárolt terület kezelésére alakult szervezetet, a benne résztvevőket *grófembereknek* hívták. A

közös vásárláskor a résztvevők megállapodtak, hogy milyen nagyságú terület megvétele jelent egy *jogot, részt* vagy *részarányt, illetőséget*. A vásárlás után alakult szervezetek is a közbirtokosságokhoz hasonlóan működtek. A nagyobbak több tagú vezetősége volt, a kisebbekben az *elnök* vagy *gondnok* intézett minden ügyet. A tagok haszna a közös erdőből évente kitermelt fából származott, illetve a legelőket az állattenyésztésben hasznosították.

A különféle közbirtokosságok – egy falun belül mindegyik típus előfordulhatott – a mezőgazdaság kollektivizálásának időszakában, zömmel 1961–1964 között szűntek meg. Erdők egy része állami tulajdonba, más része a termelősövetkezetek használatába került, s csak néhány helyen maradt meg napjainkig a közös erdő.

Magánparaszti erdők

A közösségi használatú erdők mellett a paraszti szinten élő kisnemesek és a módosabb gazdák több községben saját tulajdonú és egyéni használatú erdővel is rendelkeztek. Az egykori nemesi közbirtokossági erdők felparcellázása a 19. század végére sokfelé megtörtént, majd ezeket a tulajdonosok öröklés és vásárlás révén tovább gyarapították. Így egy-egy birtokosnak a falu határában vagy más községben több helyen lehetett erdeje. Különösen gyakori volt a saját tulajdonú erdő

a keleti-palóc vidéken, Vas és Zala megyében. A Heves megyei Egerbocson és Tarnaleleszen a nemesi közbirtokosságok erdőinek a felparcellázása után azokat hadak, illetve nagycsaládok szerint mérték ki, majd a nagycsaládok szétválása után apróbb *parcellákra*, *nyilasokra* osztották. Vásárlás révén a módosabb paraszti rétegek, de az Amerikába kivándoroltak által küldött pénzből a szegényebbek is erdőhöz jutottak. Több Gyöngyös környéki falu gazdái a 19–20. század fordulóján csoportosan vettek egy-egy nagyobb erdőterületet a község határában, majd egymástól elkülönítve használták.

A magánerdőket a tulajdonosok szerint határjelekkel (karó, földkupac, határfa) választották el egymástól. A saját erdőből a gyerekek a többi birtokhoz hasonlóan örökölték. A tulajdonosok kímélték az erdőt, komoly értéknek, biztonsági tartaléknak tekintették, amiből csak akkor adtak el 1–2 holdnyi területet, ha anyagilag megszorultak. Saját célra csak satnya, fejlődésben visszamaradt fákat vágták ki. A második világháború után a saját erdő használatát is szabályozták, fát csak az erdőhivatal és a tanács engedélyével vághattak. A nagyobb területű magánerdőket 1945-ben államosították, a kisebbek pedig az 1960-as évek elején a termelősövetkezetek használatába kerültek. A keleti-palóc falvakban azonban még az 1980-as évek végén is voltak kisebb magánerdők.

Kedves Erdész Kollégák!

Dr. Andor József erdőmérnök egy, a szakmánkból adódó szerény javaslattal fordulok a nemzetség Nagykanizsáról, a Nagy-Magyarország Emlékműtől. Magyar és erdész emberként javaslom, hogy emlékfák ültetésével emlékezzünk méltóképpen az 1100 éves Kárpát-medencei hőseinkre.

2006-ban ünnepli hazánk és a világ magyarsága az 56-os forradalom és szabadságharc 50. évfordulóját. Legyen e fásítás az 56-os hősök előtti tisztelgés is!

Mi itt 6 db hamvas oregoni ciprust és 1 db zöld ciprus fácskát ültettünk „H” betű alakban, amely a hőseinket, hazánkat, Hungáriát, hitünket, a Hét Vezérünket is jelképezi.

Öszinte örömünkre szolgál, hogy a legtöbb magyar helység rendelkezik hősi emlékművel. Javasoljuk, hogy mindenütt ültessünk fácskákat hőseink emlékére!

E helyről kérjük fel:

– a tervezéshez és a kivitelezéshez minden erdőmérnök, erdésztechnikus és erdész kollégát,

– az állami és magánerdő-gazdálkodókat fácskák rendelkezésre bocsátására,

– az ifjúságot a fák ültetésére, ápolására, védelmére és az utódaiknak való átadására,

– a történelmi egyházakat a fácskák megszentelésére,

– az önkormányzatokat és polgármestereket a rendezvények ünnepélyessé tételére.

Kérjük, hogy minden kanizsai polgár érezze sajátjának e „H” betűt, amelyet hazánkban elsőként itt ültettünk a hőseinkért.

Orden mondja: „A fák mit újtajdon a táj éléd vetít, elárulják egy nép bűneit vagy erőnyeit.”

Hisszük, hogy mindenütt az erőnyeit.

Legyen ezen ünnep nemzetünk főhajtása minden hősünk előtt, akik életüket és vérüket áldozták hazánkért, szabadságunkért!

Dr. Andor József

Az erdőgazdálkodást érintő döntések a török hódoltságtól a mai napig

Praefatio

A honfoglalástól a mohácsi csatáig eltelt több, mint ötszáz esztendő az ország erdőterületeinek lényeges csökkenését nem mutatta. Az azóta eltelt ugyancsak fél évezredben kezdődött az erdők erősebb igénybevétele, amely lassú, de folyamatos területcsökkenést okozott. Ez csak az első világháború végén állt meg. Az alább leírtak az utóbbi ötszáz év erdőket érintő pozitív és negatív intézkedéseit taglalják.

Az erdőgazdálkodást elősegítő intézkedések

A szerencsétlenül végződött mohácsi csata utáni király és „az ország díszé és virága” nélküli hadvezetés a törökök beözönlésének nem tudott ellenállni, ami fokozatosan az ország három részre való szakadását idézte elő. Nyugat- és Észak-Magyarország Habsburg, Közép- és Dél-Magyarország török uralom alá került, Kelet-Magyarország (Erdély és a Partium) pedig török befolyás alatti önálló erdélyi fejedelemséggé alakult. A habsburgi magyar királyság volt az egyetlen országrész, amely kapcsolatot tartott a Nyugattal. Ennek kisugárzását jelezte az 1565-ös Miksa-féle Erdőrendtartás, amely először adott részletes útmutatást az erdőkben folytatandó területmegtartó erdőgazdálkodásra. Erre az indítékot az észak-magyarországi bánynyitások faigénye adta.

A törökök 1700 körüli kiűzése után felszabaduló területek a magyar királysághoz tartozva katonai határvidékként gondoskodtak a haza védelméről. A katonai parancsnokság az ország déli határának az ellenséges betöréstől való védelem biztosítása végett erdőtelepítést szorgalmazott. Ennek munkáit a Mária Terézia által 1712-ben Temesvárott felállított Bánsági Katonai Erdőhivatal irányította. A szakma szempontjából nagy jelentőségű volt Mária Terézia 1769/1770-es Erdőrendtartása, amely az erdőgazdálkodás minden ágára kiterjedt. Az erdőgazdasági munkák szakszerűségének biztosítása végett minden törvényhatóságnál erdőfelügyelő alkalmazását rendelte el. 1770-ben pedig a királynő utasítást adott a Selmecbányai Bányászati Főintézet hallgatói részére az „Erdőgazdaszat” tantárgy kívánatos, majd kötelező hallgatására. A nagy kiter-

jedésű homokterületek beerdősítésénél 1780-ban kezdték meg az akác kísérleti alkalmazását.

Az első – néhány soros – erdőtörvényt (1791. évi LII. tc.), amely az erdők területi csökkenésének a megakadályozásáról szolt II. Lipót országlása alatt fogadta el az országgyűlés. Ezt az 1807. évi XXI. tc. egészítette ki, amely már a fahasználat szabályozására és a letermelt területek felújítási kötelezettségére is kiterjedt.

Az erdőgazdaságok szakszerű vezetéséhez szükséges szakemberek képzéséhez 1808-ban a Selmecbányai Bányászati Akadémia mellett felállított Erdészeti Intézet és az a rendelkezés segítette, hogy a négy országos Főerdőfelügyelőség vezetője kizárólag felsőfokú – lehetőleg selmeci – végzettségű szakember lehetett. Ezek a körülmények az erdőgazdálkodás gyors fejlődését segítették elő. 1816-ban I. Ferenc a kamarai (kincstári) erdőhivatalok részére Általános Utasítást adott ki, amely már az erdőgazdálkodás jövedelmezőségével is foglalkozott. Ugyanebben az évben történt az Erdőjavítási Alap létesítése, amelynek vagyona az erdei termékek eladásakor felszámított csekély hozzájárulásból létesült.

Az 1848. évi nagy társadalmi és politikai változások az erdők tulajdonlását erősen érintették. Ugyanis a felszabadított (volt) jobbágyság részére járó, a jobbágyterheknek arányosítással megállapított nagyságú területeket egyben választották le az uraság ingatlanaiából, és így adták át az új tulajdonosok részére, akiknek azokon erdő- és/vagy legelőbirtokosságokat kellett az 1848. évi X. tc. alapján alakítani, és azokon közös gazdálkodást kellett folytatni.

A szabadságharc leverését követő elnyomatás 10 éve folyamán a hazai erdőgazdálkodás gyors fejlődésnek indult, mert nemcsak a kincstári (akkor császári királyi) erdőhivataloknál tették kötelezővé az osztrák erdőhivataloknál rendszeresített ügymenetet és szolgálati utasítást, hanem az 1857-es Császári Nyílt Parancs az akkor korszerű osztrák erdőhivatalok hatályát Magyarországra is kiterjesztette. Ez ugyan 1860-ban az osztrák katonai helyzet romlása miatt visszavonásra került, de szellemi kisugárzása az 1879. évi XXXI. törvénycikkben (második erdőhivatalok) érezhető

volt. A két törvény között a lényeges eltérés abban jelentkezett, hogy a terv szerinti erdőgazdálkodást a magyar erdőhivataloknál tette kötelezővé.

Nem sokkal az erdőhivatalok hatálybalépése után sűrűn merült fel a szakképzett erdészeti segédszemélyzet iránti igény, ami az 1883-ra Király(Asott)balmon felépített erdőőri szakiskolában, később még három szakiskola megnyitásával került kielégítésre.

Az erdőbirtokosságoknál a gazdálkodás szakszerűsége sok kívánnivalóval járt. Közel ötven évig tartott, míg az úrbéri rendezés nyugovóra jutott, és gazdálkodásuk szakszerűségének biztosítása végett hozta meg az országgyűlés az erdők állami kezeléséről szóló 1898. XIX. tc.-et.

Az erdők területi csökkenését csak az első világháború végén hozott 3296 és 6201/1918. ME számú rendeletekkel sikerült megállítani. Ezek minden fahasználatot, a magánerdőbirtokokon is miniszteri engedélyhez kötötték.

Nemzetgazdaságunk gyors fejlődését az első világháború kitoréka állította meg. A trianoni békediktátum (1920) az ország területének 2/3 részét, erdeinek több mint 80%-át az utódállamoknak juttatta. Ez a megmaradt csonka országban nagy fahiányt okozott. Ez a körülmény már a húszas évek elején az erdészeti felügyelőség az Alföld fásításának lehetőségére irányította. Az erdészeti akkori államtitkári rangban volt vezetőjének, Kaán Károlynak köszönhető az 1923-ban hozott négy, erdővel kapcsolatos törvény. Ezek közül a legfontosabb volt az Alföldfásításról szóló XIX. törvénycikk. A nagy elánnal megindult munkákat az 1929–1934-es évek világgazdasági válsága törte meg. Új lendületet „Az Erdőkről és a Természetvédelemről” szóló 1935. évi IV. tc. adott. Ez erdészeti feladatként törvényesítette az erdészeti által évtizedek óta végzett természetvédelmet, és valamennyi erdőbirtok üzemterv szerinti kezelését.

Az 1930. évi „Bécsi Döntés”-sel jogosan visszkapott felvidéki, erdélyi délvideki magyarlakta területekkel és Kárpátaljával megnagyobbodott Magyarország erdőterülete több, mint kétmillió hektárral növekedett (Földvár, 1941). A visszakertült erdőbirtokoknak a hazai erdőgazdálkodásba történő bekapcsolás-

lódását az erdőtörvény előírásaival és miniszteri rendeletekkel oldották meg.

Az erdőtörvény mindössze tíz évig volt változatlanul érvényben, mert a szerencsétlenül végződött második világháborút követő évek történései az erdőket és az erdőtörvényt is érzékenyen érintették. „*A nagybirtokrendszer megszűnéséről és a földműves nép földbőviztatásáról*” szóló 600/1945 ME számú rendelet a 100 kataszteri boldnál (57,55 ha) nagyobb erdőbirtokokat állami, a 10–100 kataszteri boldas (5,76–57,55 ha) erdőknek községi tulajdonba vételét rendelte. Az erdőtulajdonok rendezése 1946-ban nagyjából befejeződött. Az állam tulajdonába került erdőkben a szakszerű gazdálkodást az ország tapasztalt szakembereinek alkalmazásával az 1946-ban megszervezett Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek (MÁLLERD) Központja és erdőgondnokságai biztosították. Ez azonban mindössze csak két évig tudott zavartalanul működni. Az ezután következett hat zavaros év elteltével csak 1954-ben kezdődhetett meg – most már az erdőgazdaságokban – a szakszerű munka. Az ezt követő tizennégy év volt az erdészet aranykora, amelyet az 1040/1954 MT (minisztertanácsi) számú határozat alapozott meg. Ez alatt az idő alatt sikerült a háború miatt elmaradt erdőművelési hátrálékokat (erdőfelújítás, erdőnevelés) és a rontott erdőknek nevezett elhanyagolt területeket felszámolni, az arra alkalmas állományoknál a természetes felújításokra áttérni. Az erdészet országos irányítását főként nagy gyakorlati tapasztalatokkal rendelkező szakemberek munkába állításával az Országos Erdészeti Főigazgatóság (OEF) sikerrel végezte el. Lényeges intézkedéseiről az előzőkben említettek kivül: erdőrendezési felügyelők munkába állítása, erdővédelmi állomások megszervezése, a tsz-erdőkben folyt gazdálkodás szakmai irányítása, a felhagyott mezőgazdasági területek beerdősítéséhez szükséges költségek biztosítása.

A közben kitört 1956-os forradalom és szabadságharc eredményeként az erdőbirtokosságok felszámolásával kapcsolatos rendelkezések végrehajtását sikerült leállítani, és ezek az erdők jogos gazdáikhoz visszakerülhettek. Ez az állapot mindössze öt évig tartott.

Az 1968-ban meghirdetett „új gazdasági mechanizmus” az erdőgazdaságok munkakörét a fafeldolgozásra is kiterjesztette. Felügyeleti szervük a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztéri-

um (MÉM) lett; az erdészet központi irányítását a „MÉM Erdészeti és Faipari Hivatala” végezte. Az ország „Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaságai” ebben a gazdálkodási formában érték meg a rendszerváltozást.

A rendszerváltozás az erdészetet annyiban érintette, hogy az erdők mintegy negyven százaléka magántulajdonba került, az erdő- és fafeldolgozó gazdaságok erdészeti részvénytársaságokká alakultak át, megalakult az „Állami Erdészeti Szolgálat”, mely az erdőfelügyelési és az erdőrendezési munkákat irányítja és vezeti az Országos Erdészeti Adattárat, nyilvántartva az erdőkben az év folyamán keletkezett változásokat.

Az erdőtörvényt megelőzve került kihirdetésre az Erdőbirtokossági Társulatról szóló 1994. XLIX. törvény, amely a társulatok megalakítását az önkéntességre alapítja. Ezt követte „Az erdőkről és az erdő védelméről” szóló 1996. LIV. törvény, amely a gyakorlatban előnyösen alkalmazott erdőművelési eljárásokat is törvénybe iktatta. Alapjában véve megtartotta az erdőfenntartási járulék feladatát is.

Az erdőgazdálkodást hátrányosan érintett rendelkezések

Az erdők erősebb területi csökkenését a bányászat felvidéki felfejlődése indította meg. Az erdőterületek csökkenését Miksa 1573. évi Bányarendtartása azzal igyekezett lassítani, hogy a bányák működéséhez szükséges fák kitermelését és szállítását szabályozta. Az erdőterületek csökkenéséhez a török hódoltság alatt a végvárok faanyagszükségletének folyamatos biztosítása is hozzájárult. Királyaink dekrétumokkal igyekeztek az erdők területi csökkenését megakadályozni. Ezek azonban a végrehajtás ellenőrzésének hiánya miatt eredménytelenek maradtak.

A jobbágyi terhek megváltásának 1836-ban megnyílt lehetősége is hozzájárult az erdőterületek csökkenéséhez. A megváltást kötelezővé a jobbágyok 1848. évi felszabadítása (1848: IX. tc.) tette. Az uraság volt jobbágyainak a megváltás címén osztatlanul kapott erdő- és legelőterületeiken mint erdő- és/vagy legelőbirtokosságokban közös gazdálkodást kellett folytatniuk. Az erdők új tulajdonosai a közös gazdálkodás szabályozatlanságát kihasználva rendszertelen fahasználatokat végeztek. Nyugvópontra csak ötven év múlva

jutottak (amidőn az országgyűlés az állami kezelésről szóló 1898: XIX. tc.-et megszavazta. Ez biztosította a volt úrbéres erdőbirtokosságaiban a szakszerű erdőkezelést.)

Az első világháborút lezáró trianoni békediktátum (1920) a legérzékenyebben az erdőket érintette. Erdeink legértékesebb állományait veszítettük el. A megcsönkített ország erdősültsége 12,6%-ra csökkent, így az ország faimporra szorult. A sors iróniája, hogy fa-szükségletünket az utódállamok valamikori erdeinkből elégítették ki, aminek költségét a teljes búzakivitelünk fedezte.

Húsz évig tartó viszonylagos nyugalom után 1939-ben kitört az öt évig tartó második világháború, amely az elsőhöz hasonlóan ugyancsak szerencsétlenül végződött, és aminek végén (1945) újból visszaálltak a trianoni határok. A tulajdonviszonyok átrendeződése után az állam tulajdonába került erdőkben sikeresen gazdálkodó MÁLLERD szakvezetését 1949-től fokozatosan leváltották, irányítását a kommunista párt által „kiválasztott” szakképesítés nélküli személy vette át. Ez az „interregnum” 1954-ig tartott, amely idő alatt nagyjából másfél évenként át-szervezések történtek: erdőközpont, nemzeti vállalatok, erdőgazdasági egyesületek, ezeken felül pedig az erdőfelügyelőségeket felszámolták, megszüntették. Mindezek gyakori személyzeti áthelyezésekkel jártak, amelyek az erdőgazdálkodás minőségi javulását nem segítették elő, sőt azt visszavetették, mert idő kellett a munkaterületek megismeréséhez és a feladatok elvégzése lehetőségének vizsgálatához.

Az 1961-es szocialista erdőtörvénynek ismert VII. törvény rendelte el az erdőbirtokosságok felszámolását és erdeiknek (főként) a termelőszövetkezetek (TSZ) részére történő juttatását. Ezek gazdálkodását állami kezelés segítette addig, amíg a termelőszövetkezetek által alkalmazott erdészek bele nem tanultak a gazdálkodás önálló vezetésébe.

A szocialista rendszer 1989-es bukását az erdészeti tulajdonviszonyok óriási változása követte. A bukott rendszerben törvénytelenül szereztek kárait a kárpótlási jegyekkel csak részben tudták fedezni. E jegyek tulajdonosai a magánosításra kijelölt erdőterületekre licitálhattak, így az ország erdőterületének mintegy negyven százaléka került magántulajdonba. A licitálás az erdőnél sem osztatlanul, hanem annak kataszteri számait alapul véve – az államban kis értékű kárpótlási jegyeknek

megfelelően a licitálók között – néhány hektáros területekre osztottan történt. Ezek helyszíni kitűzése sok helyen nem történt meg, így sokan nem is ismerik erdeik pontos helyét. Az így kialakult területi bizonytalanságok miatt az engedély nélküli fakitermelés, sőt a falopások is elszaporodtak. Ez tette sürgetővé az *erdőbirtokossági törvény* (1994: XLIX. tv.) megalkotását. Ez az erdőbirtokossági társulatok megalakítását, szervezetét és működését részletesen szabályozza. Az előző törvényi rendelkezésektől főként abban tér el, hogy megalakításuk az erdőbirtokosok elhatározásától függ, nyilvántartásukat és a törvényességi felügyeletét a cégbíróság gyakorolja. (Az 1935:IV. tc. szerint mindezek az elsőfokú erdőrendészeti hatóság feladata volt.)

A rendszerváltozás következtében az 1961-es erdőtörvény előírásai csaknem teljesen érvényüket veszítették, ezért az országgyűlés 1996-ban egyszerre három – az erdőt érintő – törvényt szavazott meg. Ezek közül „Az erdőkről és az erdő védelméről” az LIV. szól. Ez az ország faigényének biztosítását csak másodrendű céljának jelöli meg. A természetvédelmi hatóság az erdőgazdálkodás csaknem minden területén véleményt nyilváníthat, hozzájárulhat, sőt megtilthat. Az erdőtörvény az erdők állami kezelése helyett az „erdőgazdálkodó” fogalmát hozta be, akinek feladatául az adminisztrációs ügyek intézését jelölte meg. Az erdőtörvénynek szakmailag több kifogásolható rendelkezése volt, amelyek részben a végrehajtási utasításban rendeződtek.

Dr. Kollwenz Ödön

Székely János

Egy őszi levélhez

Nem mondható, csak eldúdolható,
Hogy fáradt nessel, lassan egyre estek,
Aranyszegélyű, pernye-könnyű testek,
Kiket gyűrűzve ringat lenn a tó.

Mert hűs szelekkel nyargal már az ősz,
Kacagva csordul illat-ittas kedve,
Párakat fú a tar szőlőhegyekre,
Vagy érett birsek bársonyán időz.

Elgondolom, egy sors beteljesült,
S bárcsak juthatnék magam is e drága,
Szép gyümölcshez, meztelen halálra.

Derűsen kérem közös alkonyunk:
Utódot hagyva és teljessé érve,
Hunyt szemmel hulljak én is majd a mélybe.

Az Erdészeti Szaporítóanyag Terméktanács taggyűlése

A taggyűlést 2005. szeptember 14-én tartottuk Ásotthalmon, a Bedő Albert Erdészeti Szakiskolában.

A taggyűlésen képviseltette magát az OMMI, az Erdőfelügyelet, akik részéről igen széles körű hasznos tájékoztatást kaptunk.

Az ESZT dél-alföldi vezetőség, valamint a tagság részéről jelen volt 69 fő.

A nagyszámú érdeklődést tekintve egy kicsit sűrített, szorosabb volt a tervezetnél az elméleti és gyakorlati program.

Az elméleti (fórum) rész a szaporítóanyag termesztéssel kapcsolatos adminisztráció, a gyakorlati rész csemetekertek látogatása, ezt követően taggyűlés.

A résztvevők körében igen éles hangot kapott az az intézkedés, hogy radikálisan mellőzni kell a nem őshonos fajtáinkat.

Így pl. az akácot, a turkesztáni szilt és még több elegyfát.

Talán kissé szerénytelen vagyok, amikor az életutam során az erdővel lévő kapcsolatomat tárom a tisztelt olvasó kollégák elé.

Ma már túl vagyok a hetvenedik éve-men, ebből az eltelt időből, sajnos a

sors egy rövid időre elszakított az erdőtől (tíz év). De az élet ilyen, engem kárpótolt! Hisz ma is termelem a csemetét még a 2004/2005-ös tanévben tanítottam az erdőművelést, ezen belül a motorfűrész szakszerű kezelését.

Ezek után elmondhatom, hogy nekem igazán bőven jutott a madarak csicsergéséből, virágzó fák, cserjék illatából és a motorfűrész zajából.

Sikeres voltam, örömmel csináltam és csinálom a csemetetermesztést, még ma sem adom fel.

Éppen ez motivál arra, hogy hangot adjak a tapasztalataim alapján szerzett problémáknak. Véleményem: az erdők létrehozását bízzuk az erdészekre, mint ahogy ezt tettük sok-sok éven át. Ne az őshonos fa, cserje legyen fő szempont, hanem minél értékesebb, eredményesebb felújítások, erdősítések legyenek az adott termőhelyi viszonyok között.

Tehát az adott termőhelyre a jól tenyésző fát, cserjét tegyük. Mi, szaporítóanyag-termesztők ebben a szemléletben élünk, és ennek a követelménynek megfelelően termelünk.

Bíró Lajos

Az Élet és Tudományban olvastuk

Új esőerdő-rezervátumok

A brazil kormány, hogy megvédje az Amazonas vidékét az erős szakos fakitermelőktől és farmerektől, két új, nagy kiterjedésű esőerdő-rezervátumot hozott létre: egy 3,3 millió hektáros rezervátumot és egy 445 300 hektáros nemzeti parkot. A lépésre azt követően szánták rá magukat, hogy nemrégiben Anapuban megölték Dorothy Stang misszionárius nővért, aki helyi parasztok és a természet védelmezőjeként vált népszerűvé.

Kullancstérkép Magyarországról

A hazánkban fellelhető negyvenkét kullancsfaj elterjedését és fertőzőképességük mértékét dolgozza fel az a nagyszabású felmérés, amelyhez állatorvosok és orvostanhallgatók bevonásával gyűjtik a kellemetlen vérszívókat. Az istenhegyi Géndiagnosztikai Központ laboratóriumában DNS vizsgálattal mutatják ki, hogy az ország különböző pontjairól származó kullancsok milyen kórokozókat terjesztenek. A program-

hoz (ha korlátozott számban is) bárki csatlakozhat, amennyiben a testéből eltávolított állatokat a nagyobb patikákban ingyenesen beszerezhető fiolákba zárva személyesen leadja a központban, s így megtudhatja számíthat-e fertőzésre a vérét szívogató állat miatt, vagy sem.

Műholdas szarvasles

A Nyugat-magyarországi Egyetem Vadgazdálkodási Intézete műholdkapcsolatú adatszolgáltató nyakörvvel látott el tíz gímszarvast Dél-Zalában. A nyomkövetővel az állatok élőhelyét, mozgásukat, táplálkozási szokásaikat kívánják vizsgálni. „Kutatási programunk során vizsgáljuk azt is, mi idézi elő az erdősítésekre fokozott veszélyt jelentő téli nagy szarvascsapatok kialakulását, hol táplálkoznak szívesen az állatok, de kutatjuk a fajon belüli és kívüli versengést is” – nyilatkozta Náhlik András professzor, a Vadgazdálkodási Intézet vezetője.

Erdőtelepítések Bács-Kiskun megyében az 1976-tól 2004-ig terjedő időszakban

Bács-Kiskun mellett, hogy 8369 négyzetkilométeres területével az ország legnagyobb megyéje, a magyarországi erdőtelepítések egyik legfontosabb múltbéli és várhatóan jövőbeni helyszíne is. Az erdőtelepítési és fásítási tevékenység már igen korán, a XVIII. század folyamán megindult a megye területén, elsősorban a homokterületek befásítása kapcsán. A jobbára egyéni kezdeményezések eredményeként elvégzett erdősitéseket a két világháború között az Alföldfásítási program keretében központosítva kezdeményezett és szervezett tervezési és telepítési tevékenység váltotta fel, majd a II. világháborút követő évek nagy volumenű erdőtelepítéseiben is komoly szerephez jutott a Duna-Tisza közti homokhát és ezzel együtt Bács-Kiskun megye. A terület jelentőségét jelzi, hogy az első Alföldi Erdőtelepítési Kirendeltséget Kecskeméten szervezték meg.

A Duna-Tisza közén a folyók, majd a szél munkája nyomán kialakult természetes felszín a művelésbe vonás következtében nagy területen elvesztette eredeti formavilágát, a folyamszabályozások eredményeképpen pedig a termőhelyek jelentős szárazodása következett be. Hatalmas területeken szűnt meg a talajvíz jótékony hatása, ennek következtében már a XIX. században problémaként említették a homoki tölgyesek pusztulását. A gyenge szántók és legelők mellett nagy területet borított futóhomok, ennek megkötésében kiemelkedő szerepe volt az erdőtelepítéseknek és fásításoknak. A szélsőséges termőhelyi viszonyok között az alkalmazható fafajok száma meglehetősen szerény, természetközeli, tisztán

őshonos fafajokból álló produktív állományok kialakítására pedig kevés lehetőség adódik. A táj erdősítyepp klímája eleve nem kedvez zárt erdők kialakulásának, így az erdősitések kapcsán az idegenhonos fafajok, mint a fekete fenyő vagy az akác létjogosultsága nehezen kérdőjelezhető meg.

Az 1976-tól 2004-ig terjedő időszak folyamán Bács-Kiskun megye területén több mint 45 000 hektár erdőtelepítést végeztek, ami az országos teljesítés közel egyötöde. Ezzel a megye erdőültetése 12,8-ról 18,2 százalékra emelkedett, ami már az országos átlagot közelíti. Összevetve ezt azzal, hogy a megye az ország területének csupán 9 százalékát foglalja el, látható a térség kiemelkedő jelentősége az erdőtelepítések terén. A közel harminc év folyamán Bács-Kiskun megyében folyt erdőtelepítési tevékenységet két időszakra bontva érdemes vizsgálni, elsősorban a tulajdon- és birtokviszonyok alakulása miatt. Az első szakasz 1976-tól 1993-ig terjed, ennek végére zárult le a rendszerváltást követő jelentős birtokviszony-átrendeződés. Az ezt követő második szakasz az 1994-től napjainkig eltelt tíz évet öleli fel.

Az első időszakban a területek száz százalékban társadalmi tulajdonban voltak, az erdőtelepítési tevékenységet négy gazdasági szektorra bontva elemeztem. Ezek közül három, a KEFAG, a termelőszövetkezetek és az állami gazdaságok telepítési és fásítási tevékenysége jelentős. Az erdők fajajösszetétele, eredményességi mutatói az egyes szektorok rendelkezésére álló erdősíthető területek termőhelyi viszonyainak meg-

felelően alakultak. A leggyengébb termőhelyekkel a KEFAG rendelkezett, az ezeken létesített erdők jó részét gazdasági rendeltetésűvé nyilvánították, ennek ellenére többségük a mai szemlélet szerint már véderdőnek minősül. Jobb termőhelyi viszonyok közt gazdálkodtak a termelőszövetkezetek, és elsősorban gyenge szántóikon erdősítettek az állami gazdaságok. Mindez az első kivitelek fajaj-összetételében is megmutatkozik. (1. táblázat)

Ha az eredményességi mutatók oldaláról vizsgáljuk meg a kérdést, azt látjuk, hogy míg a KEFAG erdőtelepítéseinél az egy hektár befejezett erdősitésre fordított munka 1,8 hektár, az átlagos átfutási idő pedig 5,5 év, addig ugyanez a termelőszövetkezetek és az állami gazdaságok esetében 1,3 hektár és átlagosan 4 év. Az egyes szektorok jelentőségének jellemzésére az 1976 és 1993 között beültetett terület nagyságát az egyes szektorok által 1992-ben kezelt erdőterülethez viszonyítottam. A mutatószám az állami gazdaságok és a termelőszövetkezetek kiemelkedő jelentőségét mutatja, előbbinél 41,3, utóbbinál 37,2, a KEFAG és az egyéb állami szektor esetében csupán 9,0.

A rendszerváltást követően a kárpótlás és a vagyonnevesítés során elsősorban a termelőszövetkezetek és az állami gazdaságok területei kerültek magánkézbe, emellett az utóbbi tíz évben az állami szektor – beleértve a KEFAG Rt.-t is – közvetlen erdőtelepítési és fásítási tevékenysége elenyészővé, a magánszektor pedig szinte az egyedüli telepítővé vált.

A magántulajdonosok erdőtelepítési tevékenységére erős befolyásoló hatással vannak a piaci viszonyok, az egyes földhasznosítási formák jövedelmezőségi viszonyai, ezen keresztül pedig az állami támogatások mértéke. A magánszektor elmúlt tíz évben folytatott erdőtelepítési tevékenységének köszönhetően a megyében mintegy 17600 hektár új erdő létesült, melyek fajajmegoszlását a 2. táblázat mutatja.

1. táblázat. Erdőtelepítések Bács-Kiskun megyében 1976-1993 között. Forrás: ÁESZ éves mérlegbeszámolók

Szektor	Fafaj	Tölgyek	A	HNY	NNY	EF	FF	*	**
KEFAG	ha	127	552	619	22	1776	3895	1,8	5,5
	%	2	8	9	0	25	56		
TSZ-ek	ha	79	3125	2602	1586	2489	5714	1,3	4,0
	%	1	20	17	10	16	37		
Állami gazdaságok	ha	57	633	1054	1226	310	1155	1,3	4,0
	%	1	14	24	28	7	26		
Egyéb állami	ha	133	29	293	293	26	45	1,5	3,7
	%	16	4	36	36	3	5		
Összesen	ha	395	4338	4568	3127	4601	10 808	-	-
	%	1	16	16	11	17	39		

* 1 ha erdőtelepítés befejezésére fordított munka (ha)

** az erdőtelepítések átlagos átfutási ideje (év)

2. táblázat. Erdőtelepítések Bács-Kiskun megyében 1994-2004 között a magánszektorban
 Forrás: ÁESZ éves mérlegbeszámolók

Szektor	Fafaj	Tölgyek	A	HNY	NNY	EF	FF	*	**
Magán	ha	711	7771	4928	2796	22	1361	1,1	3,6
	%	4	44	28	16	0	8		

* 1 ha erdőtelepítés befejezésére fordított munka (ha)

** az erdőtelepítések átlagos átfutási ideje (év)

Érdemes megfigyelni az akác kiemelkedő részarányát. Az eredményességi mutatók igen kedvezőek, az egy hektár befejezett erdősítésre fordított munka csupán 1,1 hektár, míg az átfutási idő átlagosan 3,6 év, amely egyrészt a fafajösszetétel következménye, másrészt a tulajdonosi érdekelttség ösztönző hatása is jól lemérhető.

Ha a két vizsgált időszakot szemügyre vesszük, jól láthatóak a választott fafajok arányaiban bekövetkezett változások. Ez

egyrészt termőhelyi, másrészt fafajpolitikai okokra vezethető vissza, gondolok itt arra, hogy az utóbbi tíz évben mennyivel jobb termőhelyek kerültek erdősítésre, mint az azt megelőző időszakban, illetve a fenyvesítési program lecsengésére, a fenyők egészségügyi problémáira, minek következtében a lombos fajok váltak uralkodóvá, közülük is az akác szerepe erősödött fel jelentősen.

A Bács-Kiskun megyében végzett erdőtelepítések múltjának elemzése sok

tanulást szolgáltat a jelen számára. Mivel a megye várhatóan a jövőben is az erdőtelepítések egyik központi helyszíne lesz, nagyon fontos, hogy a megszerzett tapasztalatok segítségével a jövőben

mind a gazdálkodói, mind a társadalmi érdekeknek megfelelő erdők szülessenek, díszére a Duna-Tisza közének és Bács-Kiskun megyének. A hosszú távú erdőtelepítési tervek megvalósítása szempontjából ezért kiemelkedő jelentőségű a dotációs rendszer működése, kellő motíváló ereje. Az európai uniós társfinanszírozás és a mezőgazdasági területek erdősítése kapcsán új lendületet vehetnek az erdőtelepítések.

Szabó Gábor

Hintón járó szerelem!

Az 1940-es évek vége felé jártunk. Megviselt hadifoglyok kerültek haza a messze keletről és láthattak munkához szeretteik környezetében.

Lalík Józsi bácsi is hazakerült és munkáját is folytathatta, az erdészet parádés fogatát vehette át és azt hajthatta, úgy mint volt a nagy világégés előtti időkben is. A helyi erdészet élére fiatal erdőmérnök került Emri János személyében. Én ekkor még csak a kis iskolatáskát kezdtem viselni és koptattam az iskolapadot Nellike összevont 8 osztályos tantermében. Az Újheli vidékéről származó fiatal mérnök még a harmincon innen volt. Nekünk mérnök úr volt. A felesége Erzsike pedig a nagyságos asszony. A fiatal mérnök jól megtermett, ízig-vérig talpraesett igazi magyar volt a javából. A fiatal párt két kislánnyal áldotta meg a teremtő. A környezetbe való beilleszkedés úgy gondolom, könnyen ment. A mérnököt vitte a hintó hegynek fel és völgynek le. A szolgálati portán sertések nevelkedtek, a jászol mellett pedig fejöstehén kérődzött. Az állatok ellátása a fiatal feleség feladata volt. Teltek az évek és én is erősödtem. A jó anyám elküldött a közeli erdőbe, hogy hozzak egy hát rőzse gallyfát a kemencébe, mert holnapra kenyérsütés van tervezve. A falu alatti gyalogútra hordott véggel a mérnök illetmény kaszáló területe. Amikor kibújtam az árokoldalon vezető gyalogúton a rőzsével, akkor vettem észre, hogy a mérnök úr a közelben kaszálja a réti szénát. A félelemtől lehasaltam, nehogy

a mérnök elfogjon a fával. De a kaszás derék ember, kutyája észrevett és engem ugatni kezdett. A mérnök úr bízatta a marci kutyáját, hogy fogd, fogd. Pár perc múlva a mérnök úr is lejött a kutyaugatás helyszínére, és engem rőzsétől együtt kihúzott a nagy lósoska és medvetalpű alól. A félelmem nagy volt, de a mérnök megnyugtatót és elengedett a rőzsével együtt.

Talán itt kezdődött az ismeretségünk, és amikor már lekerült az iskolatáska, elkapott a mérnök úr és megbízott, hogy ma délután én fogom hajtani a hintós fogatot, mert a Lalík Józsi bácsinak más sürgős teendője jött közbe. A fogat a kora délutáni órára el volt készítve. A sárga lipicai körmei olajjal le voltak kezelve, a lovak farka szépen felkötve. A rézkulcsos lószerszám pedig a lovakon díszelgett.

Majd a mérnök úr felpattant a hátsó bokra, és máris indulhatott a parádés fogat, miközben a hajtás tudományát kellett elsajátítani, az útirányt pedig közben megkaptam. Amikor már a lovak patája a hármas főútvonalon az aszfaltot kopogtatta, ugyancsak meghanyagott a nyári nap a Bükk hegység irányában. Majd nemsokára a célállomáshoz értünk, és én a lovakkal együtt leparkoltam. Az abrakos a lovak fejére került, a mérnök úr pedig igyekezett a dolgát elintézni és elsietett a hintó üléséről.

Jó kétórás várakozás után érkezett meg a fiatal mérnök, és az est setétjében másodmagával foglalt helyet a

hintó hátsó részében. Az indulási parancs is elhangzott, és a hintó lassan gördült az esti homályban, nehogy a vendég utas megzakkanjon. Közben csak az utat és a lovakat figyelhettem, nehogy valami baj essék. Majd a harmadik faluhoz érve hangzott el az utasítás, hogy a fogat megáll. A leszálló vendég utas meglegedett köszönése halkán hallatszott a nyári éjszakában. Miközben a selyem alj és a kézitáska finom súrlódásának zaja, a lakkcipő kopogása lassan elcsendesedett a csillagos éjszakában. Itt cseréltünk helyet a mérnök úrral és ő ült előre, én pedig hátra. Az addigi lassú menetből pedig hosszú vágta lett és máris hazaértünk. Útközben a fiatal mérnök halkán dalolgatta, hogy:

„Utca, utca, köves utca, mocsolyási utca
 Ha még egyszer végigmegyek rajta,
 Nótát ver a csizmám sarka.”

Amikor már én is erdész lettem, Emri János rég elkerült Mocsolyásról, de hacsak tehetné, még sokszor visszalátogatott Mocsolyásra. Mind a mocsolyási, mint a borsodgeszti pincékben százszor is eldaloltuk a mocsolyási köves utcát.

Majd jött a szomorú hír, hogy Emri János erdőmérnök az Újheli temetőben örök nyughelyén megpihent.

Én csak hosszú idő után jutottam el eme temetőkertbe, ahol felkerestem Emri János síremlékének helyét és rohottam le a kegyeletem.

Emri János nyugodj békében!

Erdész üdvözlettel:

id. Csizmadia Sándor

A közönséges boróka (*Juniperus communis* L.) erdômûvelési tulajdonságai

tások levélhónaljaiban találhatók. A beporzás elősegítésére a három legfelső pikkelylevél cseppeket választ ki, segítve a szél által szállított virágpór megtelepedését, a beporzást. A beporzás után 2-3 hónappal következik be a megtermékenyítés, amelyet a legfelső három pikkelylevél összenövése követ, s a kifejlődő tobozbogyó már júliusban teljesen körbezárja a magvakat. A termés csak a következő év őszén, telén (november-február) lesz teljesen érett. Kivételesen előfordul, hogy egy, esetleg három évig is eltarthat a termésérés. A közönséges borókának mind a fatestében (0,1%), mind a tűlevelében (1%), mind pedig a termésében (0,5-2,5%) található illóolaj, ezenkívül a termés még mintegy 30% cukrot is tartalmaz.

A termés az első évben zöld és ízetlen, de a második évben húsossá, viaszos fényű kékesfeketével válik. Átmérője 4-9 mm. A közönséges boróka termését főleg a madarak (feketerigó, örvös rigó, léprigó, fenyőrigó) terjesztik, a magasabb hegységekben a havasi varjú, nyírfajd, hófajd is jelentős szerepet játszik e faj termésterjesztésében. Magja háromszög alakú, barna, szárny nélküli, rendszerint három darab található egy-egy termésben. Ezermagtömege: 8-17 gramm.

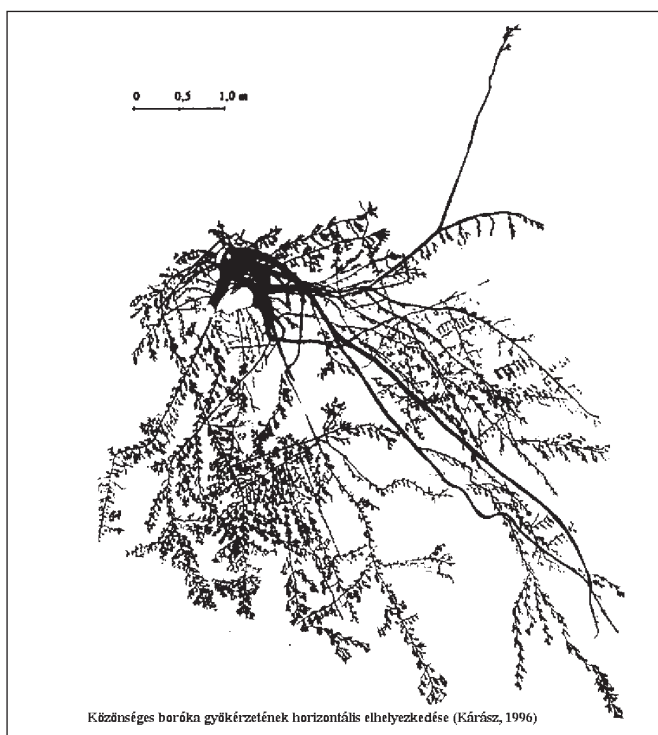
A közönséges boróka, a Föld legerjedtebb fenyőféléje, számos szerző szerint a legerjedtebb fafaja, már az utolsó jégkorszak interglaciálisában megjelent. A középkorban és az újkorban sokáig a temetőfásítás egyik legfontosabb fafaja volt, különösen a német nyelvterületen (közönséges boróka = Wacholder), ahol az elhunytak lelkeinek menedékhelyéül szolgált, őrizve (wachen) az eltávozottak lelkeit.

A faj termőhelyi igényeiből következően igen széles elterjedési spektrummal rendelkezik. Mind a sík vidéken, mind a magashegységekben megtalálható; az Alpokban a communis alfaj (fénykedvelő) 1950, az alpina (fényigényes, nitrogénben szegény talajon) alfaj 1600-2700 méterig hatol fel. A faj legmagasabb előfordulása Európában 3570 méter (Wallis, Svájc), az Egyesült Államokban 3955 méter (Wyoming).

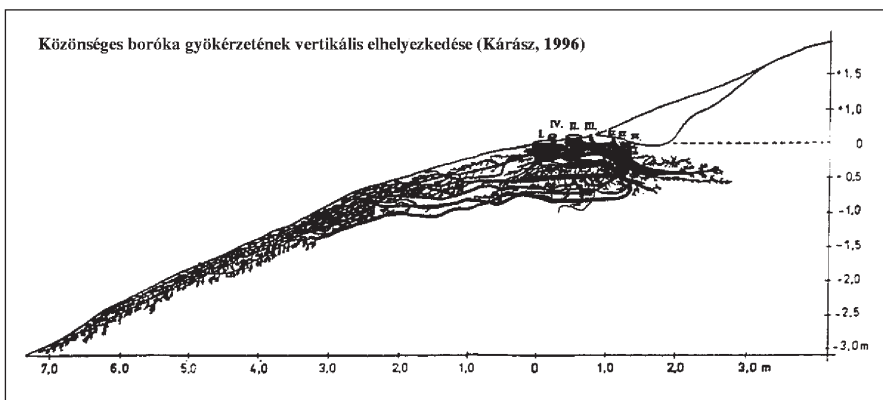
A közönséges boróka kétlaki növény, azaz a női ivarleveleket tartalmazó termős, és a hím ivarleveleket tartalmazó porzós virágok más-más egyeden találhatók. A termőhelyi feltételek jelentősen befolyásolhatják a hím- és nőivarú egyedek arányát. Külföldi vizsgálatok szerint a száraz termőhelyeken jelentős arányban inkább a hímivarú egyedek találhatók, s mindez azért lehetséges – vélik a kutatók –, mert a száraz termőhelyeken a nőivarú egyedek sokáig sterilek, így a nemük nem vagy

csak nehezen állapítható meg. A németországi Lüneburge Heide-n a kutatók megállapítása szerint a 100 év körüli példányok igen bőséges virágzást mutatnak, ezzel szoros kapcsolatban a termésmennyiség is jelentős.

A szukcesszió kezdeti szakaszában a hímivarú egyedek jelennek meg 1: 0,6 arányban, később viszont a nőivarú egyedek dominanciája figyelhető meg. A virágok már ősszel, a rövid oldalhajtásokon feltűnnek, azonban a tengerszint feletti magasságtól és az időjárástól függő virágzás csak április vége és június eleje között következik be. A hármas örvökben álló porzólevelekből felépülő, az előző évi hajtások levélhónaljaiban található hímvirágok sárgák, 4-5 mm hosszúak, egyedülállóak, s 3 vagy 4 pollensákot tartalmaznak. A sárga, nehezen észrevehető, szintén egyedülálló nőivarú virágok az azévi haj-

Közönséges boróka gyökérzetének horizontális elhelyezkedése (Kárács, 1996)

Magyar vizsgálatok alapján (Kárász, 1996) a közönséges boróka gyökérzetének nagy része (70%) homokos talajon a talaj felső szintjének 10-15 cm-es részében található, valamint az is megállapításra került, hogy a gyökérzet aszimmetrikus helyzetű, és a legnagyobb kiterjedés esetében meghaladta a 10 mé-

tert. Több vizsgálat is arra a következtetésre jutott, hogy a közönséges boróka egyedek gyökérzete egymásba fonódik, de nem nő össze. A közönséges borókánál mikorrhizás kapcsolatok is megfigyelhetők, melyek közül domináns az endomikorrhiza, de fakultatív ektomikorrhiza is előfordul.

Növekedése nagyon lassú; tízéves példányai is csak a 30-100 cm-es magasságot érik el. Természetes életkora igen magas, számos példánya megérheti az 500-2000 éves kort is. [Európa egyik legidősebb közönséges borókája Svédországban (Östergötland) található.]

A közönséges boróka természetes felújulása alacsony borítottságú termőhelyeken várható, amit azonban jelentősen csökkent a maghéjban és a magban lévő endogén csírázásgátlók jelenléte, valamint számos esetben a csíracsemeték kiszáradása, károsítók, kórokozók jelenléte. Mind magvetéssel, mind dugványozással jól szaporítható. A magvakat a terméshústól minél előbb meg kell tisztítani, ehhez célszerű a magvak 1-2 napos áztatása. Magvetés esetén a magvakat 3 hónapra 2-8 °C-on 0,5-1 cm homoktakarás mellett kell sztratifikálni, s még ezután is csak mintegy 20-60 %-os csírázóképeséggel lehet számolni. (Gyakori a magvak tisztítás után 30 perces kénsavas kezelése, illetve 2-3 hónapos szobahőmérsékleten való tárolása is.) Máttyás Vilmos vizsgálatai alapján a közönséges boróka 5-6 évig megtartja csírázóképeségét. Dugványozás esetén a kétéves oldalhajtásokról július-augusztus hónapokban 10-20 cm-es talpas dugványokat szedhetünk. A dugványok csúcsát a bokrosodás elősegítésére érdemes visszameteszni, s a megeredéshez feltétlenül ajánlott gyökeresedést segítő hormonok (indolsav, naftil-ecetsav) kijuttatása.

Míg a boróka a középkorban jelentős szerepet játszott a gyógyászatban (gyomorpanaszok kezelése, vértisztítás), addig manapság a homeopátiás gyógykészítmények (reuma, gyomor- és bélpanaszok, asztma, bronchitis) egyik fontos összetevője. A faj hagyományos értelemben vett erdőgazdasági jelentősége minimális. Mivel azonban igen jól tűri a városi klímát, rezisztens az imissziós károkra, valamint kiváló táplálkozási és költőhely a madarak számára, ezért számos európai és tengerentúli városban alkalmazzák parkok, temetők, szélesebb utcák fásításához, roncsolt területek biológiai rekultivációjához.

A közönséges boróka nem védett faj, azonban számos országban (Nagy-Britannia, Spanyolország) különféle programokat indítottak a faj biodiverzitásában játszott szerepének megismertetésére, valamint a számára megfelelő termőhelyeken való elterjesztésének elősegítésére.

Kép és szöveg: **Dr. Frank Norbert**

A Guthi Erdészet krónikásai

A NYÍRERDŐ Nyírségi Erdészeti Rt. 2004 tavaszán indította a NYÍRERDŐ Akadémiáját, melynek soron következő konferenciájára 2005. szeptember 23-án a Guthi Erdészet lovagtermében került sor. A megjelent több mint 80 fős szakmai hallgatóságot *Kaknics Lajos* vezérigazgató köszöntötte. Az Akadémia eddigi témái többségében a szakmáról szóltak, most viszont a konferencián két nemrég megjelent – a kiadásukban a Nyírerdő Rt. által is támogatott – könyvet mutattak be személyesen, az erdészethez, vadászathoz közel álló szerzők.

Bányai József múzeológus és *dr. Oroszi Sándor* erdőmérnök, a Mezőgazdasági Múzeum főmúzeológusa szerkesztésében megjelent *Ebestől-Guthig*

című könyvet, *dr. Oroszi Sándor* mutatta be. A könyv egy vadászdinasztia, a Kovassy-család lőjegyzékét dolgozza fel olvasmányosan. A könyv érdekessége, hogy bepillantást enged – 1850-től 1950-ig – a korabeli feljegyzések alapján az akkori vadbőségbe, megismertet a régi fegyverekkel és vadászati módszerekkel, valamint megfelelő korrajzot nyújt az 1865-1950 közötti időszakról.

A másik könyvet *dr. Szemerédy Miklós* az Rt. nyugdíjas, okleveles erdőmérnöke írta, *Gut-Keled* nemzetség és a Guthi erdő címmel. Az író az Árpád-házi királyoktól kezdve végighalad a magyar történelmen, megismertet a számunkra más tanulmányokból is ismert nemzetségekkel, országosan ismert családokkal, hiszen a

Gut-Keledeknek birtokaik voltak Fejéren, Beregben és Hajdúban egyaránt. Leszármazottaik révén kötődnek Szatmárhoz, ahonnan a Báthoryak és a Kölcseyek eredeztethetők. A szerző azonban nem feledkezik meg a jelenről sem, hisz a könyv teljesen napjainkig dolgozza fel a Guthi Erdészet történelmét, gazdag fotógyűjteménnyel társítva az olvasnivalót.

A rendezvény jó alkalom volt arra, hogy a Guthi Erdészet nyugdíjas munkatársai találkozhassanak az erdészet aktív dolgozóival – tette hozzá *Kaknics Lajos*, aki mint kiderült ezzel a rendezvénnyel hagyományt szeretne teremteni a Guthi Erdészeti Napoknak.

Dr. Halmágyi János

Fotó: **Tóth János**

A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter a magyar államalapítás ünnepe alkalmából **Feiszt Ottó** vezérigazgató részére a Pro Silva Hungariae (Magyar Erdőkért) díjat adományozta. **Dr. Szabó Gyula** okl. erdőmérnököt, a köztársasági elnök a NyME székesfehérvári Geoinformatikai Faiskolai Kar tanárát eredményes felsőoktatási, tudományszervezői, szakmai és vezetői munkásságának elismeréseként nyugállományba vonulása alkalmából a Magyar Köztársasági Arany Érdemrenddel tüntette ki.

A köztársasági elnök a Magyar Köztársasági Ezüst Érdemrenddel tüntette ki **dr.h.c., dr. Gencsi László** okl. erdőmérnököt, a mezőgazdasági (erdészet) tudományok kandidátusát, a NyME ny. tanszékvezető egyetemi tanárát több mint négy évtizeden át folytatott szakmai, oktatói és tudományos tevékenysége elismeréseként.

A Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztjét adományozta a köztársasági elnök **prof. dr. Horváth Béla** okl. gépészmérnöknek, a mezőgazdasági tudomány kandidátusának Pattantyús-díjas, a NyME Erdészeti-Műszaki és Környezet-technika Intézete és egyben Géptani Tanszéke igazgatójának szakmai, tudományos munkássága elismeréséül.

Tanévnyitó Sopronban

Igazán nem lehetett panasza programhíányra annak, aki a 2005-ös tanévnyitóra Sopronba látogatott. Ragyogó verőfényben gyülekeztek az 50 éve végzett hallgatók a rektori épület előtt. A botanikus kertben ünnepélyes keretek között avatták fel *prof. dr. Lámfalussy Sándor* és *prof. dr. Káldy József* mellszobrát (lásd a részletes méltatást). Hősi halottainkra emlékeztünk a főépület aulájában. Az ünnepélyes tanévnyitóra és a Nyugat-magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Karának Tanácsa nyilvános ülésére kora délután került sor. Ennek során

Tiszteletbeli doktorrá (doctor honoris causa) avatták: *prof. dr. Ing. Eugen Rónayt*, a Zólyomi Műszaki Egyetem nyugalmazott egyetemi tanárát.

A Nyugat-magyarországi Egyetem Ph.D. doktori címet kapták: *Bogdán Olivér*, okleveles környezetmérnök, *Böloni János*, okleveles erdőmérnök, *Koppán András*, okleveles erdőmérnök, *Vidóczi Henriett*, okleveles erdőmérnök.

Az Ember az Erdőért Alapítvány Kuratóriuma az erdők érdekében kifejtett több évtizedes munkájának elismeréseként Ember az Erdőért Emlékérmeket adományozta: *Bartha Pál* okleveles erdőmérnöknek, *Halász Tibor* okleveles erdőmérnöknek, *Simon László* okleveles erdőmérnöknek.

* * *

Nyugat-magyarországi Egyetemért Emlékérmeket adományozott: *György Antal Tamás*, a csíkszeredai Pro Agricultura Hargitae Alapítvány elnöke részére.

Nyugat-magyarországi Egyetemért Sajtódíjban részesítette: *dr. Király Pál* ny. főszerkesztőt.

Pro Silvicultura Natura et Ventoria kari dísztört adományozott: *dr. Pethő József* ny. vezérigazgató részére.

Sor került a tiszteletdiplomák kiosztására:

Aranyoklevélben részesült: *Árkosy Pál*, *Balázs Miklós*, *Balla Margit* (Székely Károlyné), *Begya Lajos*, *Búza Antal*, *Dámosy Zoltán*, *Demeter Ferenc*, *Édes István*, *Farkas Imre*, *Frey Ottó*, *Futó Antal*, *Gádori Vilmosné* sz. *Dózsa Klára*, *Galgóczi Ernő*, *Gordos Mátyás*, *Gyila Fe-*

renc, *Gyurkó Lászlóné dr. sz. Daróczy Nóra*, *dr. Hajdu Endre*, *dr. Horváth Gyula*, *Hursán György*, *Ipsits Lajos*, *Joó Imréné dr. sz. Hudetz Éva*, *Kálmán Miklós*, *Karczag Tibor*, *Kiss János*, *Kiss József* (sz. Töltéstava), *Kiss József* (sz. Parád), *Kovács Béla*, *Köbler Imréné* sz. *Alacsony Ilona*, *Körtvélyesi György*, *Krasnyánszky Irén* (Lipták Endréné), *Kuthy Timót*, *L. Molnár Katalin* (Lengyel Zoltánné), *Lády Miklós*, *Laincsák István*, *Lengyel Béla*, *Lipták Endre*, *Madas Gabriella* (Mollay Jánosné), *Mag József*, *Milei László*, *Milota Erik*, *Molnár József*, *Murányi Róbert*, *Nagy Miklós*, *Németh Istvánné* sz. *Virágh Erzsébet*, *Németh László*, *Páll Miklóné dr. sz. Túrmezei Éva*, *Pataki Pál*, *dr. Polner Antal*, *Pütkösti Imre*, *Recht János*, *Sebestyén Zoltán*, *Seres Béla*, *dr. Sipos András*, *Somodi Jakabné* sz. *Anda Irén*, *Szanyi László*, *Szatmári Ferenc Jenő*, *Szendrői János*, *Szigeti Nándor*, *Takács Károly*, *Tavas Gyula*, *Udvardy Sándor*, *V. Szabó Ferenc*, *Vad Miklós*, *Vágó László*, *Varga Béla*, *Varga János*, *Varga Zoltán*, *Venyersán Pál*, *Világhy György*, *Wambach Béla*, *Zsupanek Lajos*, okleveles erdőmérnökök.

Gyémántoklevélben részesült: *Brányi György*, *Hábel György*, *Hopp József*, *Schultz Tibamér* okleveles erdőmérnökök.

Rubinoklevélben részesült: *dr. Kolluentsz Ödön*, okleveles erdőmérnök.

Vasoklevélben részesült: *Bubb Gyula, dr. Kassai Jenő, dr. Madas András* okleveles erdőmérnökök.

„Prof.dr. Mészáros Károly úr a Nyugat-magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Karának dékánja

Kedves Károly!

Az ünnepélyes tanévnyitó hangulatában írom ezeket a sorokat. Köszönöm, hogy megérhettem az évszázados intézmény – korokon és különböző szellemi-szervezeti áramlatokon átívelő – maradandó, értékes hagyományainak, mint a szakmai kezdeményező készség és a társadalom alapjait alkotó alapelvek megőrzését. Az egész rendezvény gondosan és szívvel elkészített programjából ki lehetett érezni – a szakmai oktatás mellett – a szakma szeretetére, a közösségi szellem kifejlesztésére, egymás segítségére, a munka megbecsülésére, a haza szeretetére való nevelés elősegítését. Nyugodt szívvel búcsúzom tőletek: az Egyetem szelleme töretlen, az Egyetem jövője jó kezekben van.

Ez a maradandó élményt nyújtó Tanévnyitó arra készlet, hogy megosszam Veletek azokat a gondolatokat, amelyekben különösen meg szeretnék erősíteni beneteket. Elsőként említem azt a szerencsés választást, amellyel dr.ing. Eugen Rónay professzornak, a Zólyomi Műszaki Egyetem nyugalmazott tanárának adományozták a tiszteletbeli doktor címet. Ehhez kapcsolódik még két esemény: az egyik György Antal Tamás, a csikszeredai Pro Agricultura Hargitae Alapítvány elnökének kitüntetése a Nyugat-magyarországi Egyetemért emlékéremmel. A másik kitüntetett Bartha Pál erdőmérnök az elnyert pénzjutalmat azonnal a nagyenyedi Bethlen Gábor Kollégiumnak ajánlotta fel.

A Kárpát-medence népei között a trianoni békeszerződés következtében kialakult súlyos helyzet azóta sem jutott nyugvópontra. Remélhetőleg az Európai Unió – a már elhatározott újabb két állam bővülésével – megfelelő szervezeti és szellemi kereteket fog biztosítani a Kárpát-medence népeinek, hogy megkezd-

Alma Mater Emlékéremben részesült: *Kovács Krisztián* okleveles erdőmérnök, *Tari Tamás* vadgazda mérnök.

A II. világháborúban hősi halált halt Pum Gyula okleveles erdőmérnök emléket megőrizendő Pum Gyula Emlékéremben részesült: *Csillag Vince* V. évf. erdőmérnök-hallgató, *Eredics Attila* IV. évf. erdőmérnök-hallgató, *Jubász Veronika* V. évf. erdőmérnök-hallgató, *Nabóczi László* IV. évf. erdőmérnök-hallgató, *Vitális Anikó* V. évf. erdőmérnök-hallgató.

jék a gyűlöletkeltés politikája helyett az egymás jobb megismerése, majd barátságosabb légkör kialakításának folyamatát. Ez azonban nem csak – és nem is elsősorban – a kormányok és politikusok feladata; az ő figyelmüket elsősorban a rendszeresen visszatérő választások és a hatalom kérdései kötik le. A nemzet hosszabb távú folyamatainak igazi figyelői, gondozói a szellemi elit képviselőinek centrumai kell, hogy legyenek. Ez azonban csak az egész társadalom közreműködésével, számtalan apró gesztus révén valósulhat meg. Ez a Tanévnyitó egy ilyen jelentős gesztus volt.

A második kérdés a szakmai kezdeményező készség és a társadalom erkölcsi alapjainak megóvása, fejlesztése a regionális rendező elvekre épülő Európai Unió keretei között. A különböző területű és gazdasági fejlettségű európai régiók közötti – évszázadok alatt kialakult – mesterséges akadályok eltávolítása nyilván meggyorsíthatja a gazdasági fejlődés folyamatát, de a régiók határai bizonyos védelmet nyújthatnak az európai szellemi értékeknek. Az élet minősége vagy más, elmaradottabb térségek problémáinak jobb megértése és megoldásuk elősegítése az évezredes európai kultúra folyamánya.

A Nyugat-magyarországi Egyetem átvette a bányászat évszázados hagyományait és jogosan tekinti az Erdőmérnöki Kar magát az egykori testvérszakma szellemi örökösének. Az 1735-ös alapítású egyetem Európa legrégebbi bányászati, kohászati és erdészeti felsőfokú intézménye. Az állandó megújulási készség jól megfigyelhető a mai napig. Ha megnézi az ember a tantárgyak sorsának alakulását, láthatjuk az élet minőségét jellemző tantárgyak és szakok térfoglalását. A természetvédelem, a vízgazdálkodás és a többi hasonló jellegű tárgyak jelzik, hogy az egyetem keresi a megoldást a mai kor globalizációs problémáira. Ezzel példát is mutat a neves európai egyetemeknek, melyek egyike-másika már

Az Erdészcsillag Alapítvány Kuratóriuma a 2005/2006. tanévben Erdészeti Ösztöndíjban részesítette: *Kálmán Miklós* V. évf. erdőmérnök-hallgató.

Dr. H. C. dr. Kozák Antal professzor úr felajánlása alapján matematika statisztika tantárgyból nyújtott kiváló teljesítményéért elismerésben részesült: *Kasza Judit* III. évf. erdőmérnök-hallgató.

A 2005/2006. tanévben: Grätzer Miklós Ösztöndíjban részesült: Szabó Péter V. évf. erdőmérnök-hallgató.

Kép és szöveg: **Pápai Gábor**

fontolgatni készül az erdészeti kar megszüntetését. A világszerte jelentkező és egyre súlyosbodó természeti katasztrófák figyelmeztetnek, hogy a nemzeti jövedelem egyoldalú hajszolása és az élet minőségének elhanyagolása mindenkit fenyeget. Ezek komplex problémák és az árvizek ügye a hegyvidéki erdők kezelésétől a gátrendszeren keresztül a sík vidéki tározókig nagyobb régiót – például a Kárpát-medencében négy országot – és emberek millióinak sorsát érinti. Nem véletlen ezért, hogy az Egyetem nyerte el azt a nagyobb összegű pályázatot, amelynek célja – ha jól értem – a felsőfokú intézmények kutatási metodikájának olyan újszerű kidolgozása, amely elsősorban a gyakorlat igényeiből indul ki és nem az eddigi módon, a kutatási intézmények adottságaiból.

Végül szólnom kell a Tanévnyitó ünnepség kulturális részéről, külső megjelenési formáiról is.

A tárogató műsorszám nem csak fejlethetetlen művészi élményt nyújtott, de az egyes számok kiválasztásával az előadó művész felforrósította a hangulatot. A különböző indítékokból egybeegült meghívottakból egységes hangulatú közönséget varázsolt a terembe. Szívet melengetőek voltak a kis gesztusok, a kitüntetettek rózsaszállal köszöntése, a hallgatók fegyelmezett, de mosolygó magatartása, amit jó keretbe foglalt a diszkrét egyenruha. Jó, biztató érzés volt ezt az ifjúságot látni. Előzőleg azon gondolkoztam, okos dolog-e ilyen egészségi állapotban elmennem a Tanévnyitóra? Örülök, hogy ott voltam; senki sem tudta volna – még megközelítőleg sem – visszaadni az ünnepség hangulatát. Ezekkel a gondolatokkal zárom soraimat, és még egyszer köszönöm, hogy ilyen lélekkel búcsúzhatom az ősi Alma Matertől.

Szeretettel köszönt öreg barátod
dr. Madas András
Budapest, 2005. IX. 15.”

60 éves az Egri Erdőgazdaság

Erdőgazdaságunk 60 éves története 1945. augusztus elsejével kezdődik, amikor az Érseki Palota épületszomsorjában életre hívják az Egri Állami Erdőgazdaságot. Működési területe – mintegy 95 000 ha – felölelte a Nyugat-Bükköt, az egész Mátra-hegységet és a Heves-Borsodi dombságot, tehát lényegében a mai Egererdő Erdészeti Részvénytársaság teljes területét, azzal a különbséggel, hogy akkor még ide tartozott a Tiszafüredi Erdőgazdaság, egy rövid ideig a Putnoki Erdőgazdaság, továbbá 13 000 ha erdő, mely a 90-es években a kárpótlások során magánkézbe került.

Az erdőgazdaság nagyon fontos szerepet töltött be kezdetől fogva mind a mai napig, azzal a változatosággal, hogy feladatainak rangsorolása az erdő egyes funkcióinak előtérbe kerülésével az idők folyamán változott. A háború után természetesen a legfontosabb feladat az ország fával való ellátása elsősorban a háborús károk helyreállításához, részben a lakossági tűzifa biztosításához. Mindezt tetézte, hogy a háború idején

sok helyen túlzott fakitermelések, tarvágások folytak és ezeket általában nem követte szakszerű erdőfelújítás.

Az Erdőgazdaság, amely 1946-tól mint a MÁLLERD – Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek – Egri Erdőgazdasága működött tovább, 22 erdőgazdálkodásával megszervezte és beindította az erdőgazdálkodási munkákat és hozzájárult az elmaradt felújításokhoz.

Az 1949-től az 50-es évek végéig tartó időszak gyakori átszervezéssel és szinte állandó személycserékkel zajlott. Az Erdőgazdaságot először Nemzeti Vállalattá szervezték át, majd az 1950. évi nagy átszervezéssel három részre darabolták. Ekkor jött létre az Egri (Nyugat-Bükk), Recski (Észak-Mátrai) és Mátrafüredi (Dél-Mátrai) Állami Erdőgazdaság. Az utóbbi kettőből hozták létre 1957-ben a Mátrai Állami Erdőgazdaságot. Folyamatosan átalakították az üzemegységeket, majd az erdészeteket is. A nehéz politikai légkör, az örökös átszervezés, a vezetők váltogatása ellenére az 50-es, 60-as évek a magyar erdészet egyik legsikeresebb időszakát jelentik.

Az 1954-ben megalakult Országos Erdészeti Főigazgatóság irányításával ekkor hajtják végre a legtöbb erdőfelújítást, erdőtelepítést és fásítást. Ebből a hatalmas munkából erdőgazdaságaink is kivették részüket. Az itteni szakemberek létrehozta három nagy csemeteket (Kerecsend, Mezőkövesd, Kál) és több mint 80 kiskertet, ahol nemcsak saját

erdősítésekhez, hanem a térség más gazdaságai számára is termelnek szaporítóanyagot. Gyöngyösön, Verpeléten Fásító Erdészet, Egerben Fásítási Csoport végzi az Alföldi területek erdőtelepítéseit.

Az új erdők telepítése mellett kiemelkedő teljesítmény volt a háború óta fennálló elmaradások felszámolása az erdőfelújítások terén, szívós munkával 1960-ra nagymértékben felszámolják a hátralékokat. Ennek a kornak a jellemzője az erdészeti technikák nagymértékű fejlesztése. A magas műszaki színvonalat jelentő három erdei vasút mellett elindult a gépesítés a motorfűrészekkel, a lánctalpas traktorokkal. Nagyarányú gépesítés indul a szállításban, a rakodásban, a közelítésben, a nehéz terepeken kötélpályákat vetnek be.

Ebben az időben (1957) indul az erdők feltárása és ebben erdőgazdaságunk kimagasló eredményeket ért el. Elindul a fafeldolgozás is, kezdetben kisüzemekben szalagfűrésztermeléssel, majd a Mátrai Erdőgazdaság felépíti a Gyöngyösi Parkettagyárat korszerű gépsorokkal.

1970-ben volt a második országos nagy átszervezés. Ekkor vonják össze a Nyugatbükki és a Mátrai Erdőgazdaságot, idecsatolják a Felnémeti Fűrészüzemet, a Petőfibányai Fatelepet, így egy kézben összpontosul a teljes vertikum a csemetetermeléstől a feldolgozott fatermékekig. Az így létrejött nagyvállalat, a Mátra Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság viszonylag hosszú ideig, egészen a 90-es évek elejéig lényegében ugyanabban a szervezetben működött (1982-től Mátra-Nyugatbükki Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság néven).

Az új cég életében új feladatok jelentkeztek. A nagy erdőtelepítési és fásítási munkák csökkentek, az erdészeti kis csemetekerteket megszüntették, a káli kertet viszont kibővítették és korszerű nagyüzemi kertté fejlesztették.

Komoly beruházásokat hajtottak végre a céghez került új fafeldolgozó üzemekben: Felnémeten és Petőfibányán, később a Parkettagyárban is. Ezzel párhuzamosan folytatódott az erdészeti gépesítés fejlesztése egészen a 90-es évek elejéig, amikor megkezdődött az eszközök magánkézbe adása.

A 70-es évek jellemzője, hogy előtérbe kerül az erdők közjóléti szerepe. Ekkor indulnak el a közjóléti fejlesztések, központi forrásból esőbeálló, pihenőhelyek, források épülnek nagy számban. Erdei vasútjaink ekkor már gazdasági feladatokat nem láttak el, kizárólag a kirándulók utazását szolgálták. Jellemző adat, hogy a 70-es évek végére az Egri Erdőgazdaság három vasútja (Felsőtárkány, Mátrafüred, Szilvásvárad) az ország kisvasújai kirándulóforgalmának közel felét bonyolította.

A legjelentősebb közjóléti fejlesztésünk sorába tartozik a szilvásvárad múzeumegyüttes létrehozása. 1974-ben felavatják a Szabadtéri Erdei Múzeumot, 1985-ben pedig a belső múzeumot.

Erdészeti szakembereink az utóbbi években bekapcsolódtak az erdei iskolák programjába.

1982-ben a cég tevékenysége kibővült: idecsatolták a volt Szilvásvárad Állami Gazdaságot a híres lipicai ménessel együtt.

Fontos dátumok az Erdőgazdaság életében: 1976, amikor megalakul a Bükki Nemzeti Park, 1985-ben létrehozzák a Mátrai Tájvédelmi Körzetet, 1993-ban pedig a Tarnavidéki Tájvédelmi Körzetet. Ezek az intézkedések az erdők és az erdőkben található természeti értékek megóvását szolgálták és az erdők kezelésében korlátozásokat vezettek be.

1994-től a cég részvénytársasági formában működik Mátra-Nyugatbükki Erdő- és Fafeldolgozó Rt. néven, majd 1999-től Egererdő Erdészeti Rt. elnevezéssel.

A 90-es években reorganizációs beruházások folytak az erdőfeltárás területén, a parkettagyárban, az erdészeti gépek körében. Megépült két vadaskert: Verpeléten és Szilvásváradon.

Ha az elmúlt 60 év legfontosabb eredményeit szeretnénk kiemelni, akkor három dolgot említhetünk meg:

Évtizedek szívós munkájának eredményeként az erdőfelújításokban a természetes felújítás aránya megköze-

líti a 90%-ot, ami országosan a legmagasabb.

Az erdőfeltárásban kezdettől fogva Erdőgazdaságunk mindvégig szintén élen járt. Kiváló szakembereink elérték, hogy ma 19 fm/ha feltártsággal az országban első helyen állunk.

Az 1990-ig tartó gépesítési időszakban a műszaki fejlesztésben kiváló eredmények születtek: új gépek, új technikák bevezetése, gépgyártás, a parkettagyár felépítése, kötélpályák alkalmazása, fejlesztése és még sorolhatnánk a technikai újításokat.

Wagner Tibor
Fotó: **Pápai G.**

Nemzetközi Erdészverseny

5. alkalommal rendezték meg a Nemzetközi Erdészversenyt Litvániában, Kaunas városában, összesen 13 nemzet csapatának részvételével. Hazánkat az Országos Szakmai Gyakorlati Verseny első 4 helyezettje képviselte. Sopronból: *Lunk Eszter, Tóth G. Balázs, Takács Péter* és Mátrafüredről *Hunkár Sándor*.

A feladatok erdőművelés, erdőbecslés, erdővédelem, vadgazdaságtan témaköréből voltak. Csapatunk a 11. helyen végzett és ezzel megismételtük a tavalyi szerzett eredményünket.

Ezúton szeretném megköszönni iskoláink igazgatóinak, *dr. Rónai Ferencnek, Kristó Lászlónak* az anyagi

támogatást, *Gólya Jánosnak* a motorfűrészes számokban nyújtott segítségét és *Szalóki Rezső* kollégámnak a segítségét.

Kép és szöveg: **Szabó László**

MEGOSZ Nagyrendezvény

Szentgál, 2005. szeptember 16.

Öröndetesen nagy érdeklődés mellett került sor a MEGOSZ 2005. évi Nagyrendezvényére. A több, mint 150 résztvevő a szentgáli kultúrház nagytermében gyűlt össze. A Nyugat-magyarországi Egyetem Roth Gyula Gyakorló Szakközépiskola és Kollégium diák vadászkürtösei *Bolla Balázs* erdőmérnök-tanár vezetésével nyitották meg a rendezvényt, majd *Luzsi József*, a MEGOSZ elnöke tartotta meg köszöntőjét:

„Tisztelt Vendégek, Hölgyeim és Uraim!

Üdvözlöm Önöket a MEGOSZ második országos nagyrendezvényén. Szövetségünk nevében köszönöm, hogy elfogadták meghívásunkat, s megtiszteltek bennünket jelenlétükkel.

Javasolom, legyen a mai nap mottója egy kortárs magyar írótól származó idézet: „Az erő mindig az egységben van, sosem a kétségben!”

Szeretném, ha a mostani találkozóhoz hozzájárulna ahhoz, hogy együtt tudjunk gondolkodni, mégpedig oly módon, hogy a későbbiekben képesek legyünk megmutatni az egységben rejlő erőnket is. Ennek jegyében a MEGOSZ nevében köszöntöm:

– külföldi vendégeinket a CEPF képviseletében Bajorországból, Litvániából, Romániából és Szlovákiából érkezettek.

– Az Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottsága, a Földművelésügyi és Vidékfej-

lesztési Minisztérium, az Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Részvénytársaság, az Állami Erdészeti Szolgálatok, az Állami Erdészeti Részvénytársaságok, az Erdészeti Oktatás és Tudományok és a helyi Polgármesteri Hivatal képviselőit.

– Az Érdekképviseleti Szervezetektől érkezettek.

– Az Országos Erdészeti Egyesületet.

– A FAGOSZ-t.

– Az Agrárkamarát.

– A MEGOSZ-tagokat és minden megjelentet.

Külön örömmünkre szolgál, hogy elfogadta meghívásunkat *dr. Magda Sándor* úr, a Magyar Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottságának elnöke.

Tavaly a 10 éves jubileumi rendezvényünkön ígéretet tettünk arra, hogy évente egy alkalommal a szakma és a magánerdő-gazdálkodás képviselői a MEGOSZ szervezésében találkoznak, hogy aktuális témákról véleményt cserélhessünk. Mielőtt azonban erre ténylegesen sor kerülne, kérem engedjék meg, hogy néhány bővített mondatban felvázoljam a MEGOSZ elmúlt évét.

– Szövetségünk jelenleg az integrált tulajdonosokkal együtt, mintegy 25 000 szervezett erdőtulajdonos érdekeit képviseli, és 200 000 ha magánerdőt jelenít meg.

– Tagjaink a Nemzeti Földalapkezelő Szervezetek közel 500 birtok-

hasznosítási bizottságában vannak jelen.

– Hosszú évek alatt kiépített kapcsolatainkat továbbfejlesztettük az FVM-mel, különösen annak Erdészeti Főosztályával, az Állami Erdészeti Szolgálattal, az erdészeti kutatás és oktatás intézményeivel.

– Az érdekképviselet hatékony ellátása érdekében hasonló jellegű szervezetekkel kiválóan működünk együtt. Így az Országos Erdészeti Egyesülettel, a FAGOSZ-szal és az Agrárkamarával több esetben léptünk fel sikeresen a Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók érdekeinek védelmében.

– A magánerdő-gazdálkodásra kívántuk felhívni a figyelmet, a közelmúltban a fővárosban megrendezett Országos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Kiállításon, és az ugyancsak nemrégiben Sopronban tartott WOODTECH szakmai kiállításon.

– A MEGOSZ rendezte meg a CEPF, az Európai Erdőtulajdonosok Szövetségének utóbbi közgyűlését Budapesten, ahol az Európai Unió erdőgazdálkodóinak több mint 50 %-át képviselő küldöttségek első számú vezetői ismerhették meg hazánk magánerdő-gazdálkodását. Az azóta is folyamatosan érkező visszajelzések alapján elmondhatom Önöknek, hogy jó hírünket vitték szét Európában.

– Az elmúlt időszakban is folyamatosan segítettük tagjainkat minden, a magánerdő-gazdálkodással kapcsolatos probléma megoldásában. Rendszeresen informáltunk mindenkit a MEGOSZ híradóban és honlapunkon keresztül. Irodáink a fővárosban és vidéken is fo-

lyamatosan működnek, és úgy tapasztaljuk, az erdőtulajdonosok, az erdőtelepítők megelégedésére.

– Túl vagyunk az európai uniós társfinanszírozással megvalósuló erdőtelepítések első évén. Ezalatt csaknem 10 000 harral nőtt hazánk erdőterülete. A tapasztalatok vegyesek. A finanszírozás jó, de túl bürokratikus, és sokszor gátja az egyébként gyorsan és jól elvégezhető munkának. Az erdőtelepítők azzal szembesülnek, hogy ezek egytől-egyig mind, mind EU-s előírások. De mivel mi is tagjai vagyunk az EU-nak, arra kell törekednünk, hogy a szükségtelen vagy rossz előírásokat megváltoztassák, vagy megszüntessék. Külföldi tapasztalatok ismeretében elmondhatom, senki nem tart, vagy tartat be pontosan olyan előírásokat, mint azt Magyarországon teszik. Egy magyar szerzőtől olvastam: „csak akkor ismerjük meg a helyes utat, ha elvétjük azt.” Le kellene fordítani az EU-ban leggyakrabban használt nyelvekre is ezt a tételmondatot. Nagyon visszatetsző, mikor egy erdőtelepítőt vagy magánerdészt 5-6 fő ellenőriz egyszerre egy erdőtelepítés kapcsán. Mindenki a saját szakterületének megfelelően, természetesen a legmodernebb technikával felszerelve. Sok telepítésen nem dolgoztak annyian egyszerre, mint ahányan néha ellenőrizik. Csak ne emlékeztetne ez engem, kísértetiesen valamire...

– Persze tudom, ellenőrizni való pedig van. Hiszen korlátozásokkal szembesülünk mindenütt, mindannyian. S ha valamit, hát ezt főleg ellenőrizni kell. Tavaly például megjelent a Természetvédelmi Törvény végrehajtási utasítása, mely alapján az érintett erdőtulajdonosok előtt lehetőség nyílt a természetvédelmi korlátozások miatti hátrányok kompenzálására. De csak rendelkezéssel, törvényileg, a valóságban sajnos nem. Ezen nem is kellene nagyon csodálkoznunk, hisz Karinthy óta tudjuk: „másként agítál, aki fel akar jutni a villamosra, és homlokegyenest másként, aki már fönt csücsül.” Így aztán szövetségünknel még csak elutasítási határozatokat láttunk. Úgy tűnik, a különböző csűrös-csavarások alkalmazásával az erdőtulajdonosoknak és a gazdálkodóknak nem is fognak fizetni. Mivel a törvény szerint csak a tényleges kár téríthető, az erdőben viszont ilyen nincs, csak kiesett jövedelem és elmaradt haszon.

– Aztán itt van a NATURA 2000 program. Emlékszünk még rá, hogy milyen szépen indult. Aztán egyszer csak törvényileg, a tulajdonosok megkérdezése és indoklás nélkül, levédtek a területe-

ket. Ám a közcélú korlátozások kompenzálására csak 2007-ben születik jogszabály. Ha születik.... Netán ez lesz a NATURA 2007? Amire majd úgyszintén nem fizetnek az érintetteknek? A korlátozásokkal egyidejűleg jogokat is kellene biztosítani. Szerencsére nem vagyok jogalkotó, nem is szeretnék az lenni, esetleg csak néhány percig, amíg paragrafus-készítő társaimnak szétosztanék egy kis cetlit, a következő keleti bölcsességgel: „amit mással teszel, azt magadnak is át kell élned.”

– De maradjunk a valóságnál. Ha visszatekintünk az elmúlt évre megállapíthatjuk, nehéz év áll mögöttünk, és a jövő sem igazán biztató.

Ugyanazokról a gondokról beszélünk ma is, mint tavaly. Az erdészeti ágazat alulfinanszírozott, szinte minden irányból elvonásokkal szembesülünk, és ilyen gazdasági körülmények között kellene az Európai Unión belüli versenyképességünket megőrizni. No meg fejlődni úgy, hogy a hatósági előírásoknak megfeleljünk, és természetesen hozzájáruljunk az ország költségvetéséhez is.

– Okvetlenül meg kell említenem azt is, hogy az elmúlt években folyamatosan csökkentett vagy átcsoportosított támogatási formákat vissza kell állítani, azok mögé pénzeket kell rendelni, mivel az uniós erdőtelepítési rendszer beléptével az eddig nemzetileg finanszírozott, első kivételre biztosított források felszabadultak.

Erősen bízunk benne, hogy a jövőben a hatalomnak nem lesz célja az erdőtől, az erdőfenntartástól pénzeket elvonni. Gondoljuk ezt azért is, mivel az ekként visszafizetett, hangsúlyozom, visszafizetett támogatások közcélú támogatásként jelennek meg mindannyian. Azt pedig tudjuk mindannyian, hogy az erdőtelepítés és annak fenntartása közcélok is szolgál.

Közérdekre hivatkozva folyamatosan csak korlátozások születnek. Ami még az emberek számára hízog is, hisz miattuk történik. De ugyanilyen érdekekre hivatkozva már igen nehezen nyílnak meg a finanszírozás csatornái. A jövőben közpénzekből, közérdekekre hivatkozva áldozni is kell. Továbbá azt is nagyon szeretnénk, hogy ha az uniós vidékfejlesztési pályázati lehetőségek a magán-erdő-gazdálkodókhoz is eljuttanak.

Csak remélni tudjuk, a mezőgazdasági területek erdősítési programja tovább folytatódik, s azok a vállalkozók és erdőgazdálkodók, akik az elmúlt időszakban ezzel foglalkoztak, munkájukat tovább végezhetik.

Eddig sok embernek biztosított munkát a magán-erdő-gazdálkodás, az erdőtelepítés. Az erdősítési program újabb munkahelyeket hozhat létre az országban önszerveződéssel, amihez az államnak semmilyen támogatást nem kell nyújtania. Feladatunk tehát van bőven. Arra, hogy ezek meg is valósuljanak a MEGOSZ tagsága és vezetősége reális lehetőséget lát, s ezen munkálkodik. Mindent meg fogunk tenni azért, hogy az ország erdősültsége tovább nőjön, hogy a magyar magán-erdők ápoltak, gondozottak legyenek, ugyanakkor a tulajdonosok a belőlük élők boldogulását, és természetesen a közcélok is szolgálják.

Ehhez kérjük minden erdőszerető állampolgár, minden, az erdőhöz kapcsolódó szervezet segítségét.

Hogy közös céljaink megvalósuljanak, kívánok mindenkinek munkájához sok sikert.

Remélem a hón áhított egység, közös céljaink elérését a mai rendezvényünk is szolgálja valamilyen mértékben. Eredményes tanácskozást kívánok mindannyiuknak, érezzék jól magukat.”

Az összegyűlteket ezt követően *Vécsey Ferenc*, Szentgál polgármestere és *dr. Magda Sándor*, a Magyar Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottságának elnöke, valamint az Európai Erdőtulajdonosok Szövetségének nevében *Algis Gaizutis*, a Litván Magán-erdő-tulajdonosok Szövetségének elnöke köszöntötte. Ezt követően kerültek átadásra az ideai Rimler Pál-díjak.

A MEGOSZ elnöksége 2004-ben díjat alapított, amelyet évente egy alkalommal, adományoz a magán-erdő-gazdálkodás fejlesztése terén kifejtett rendkívüli érdemek elismeréseként. A díjat Rimler Pálról neveztük el, aki a magán-erdő-gazdaság korszerűsítésének nemcsak harcosa, de egyik legnagyobb eredményeket felmutató vezetője is volt. A MEGOSZ elnöksége az emlékéremet 2005. évben két személynek ítélte oda munkásságuk elismeréseként: posztumusz *dr. Csötönyi Józsefnek* és *Barátossy Gábornak*.

Dr. Csötönyi József 1931-ben erdészcsaládban született. Gyermekkorá nagy részét a Bánd község határában lévő menyekői erdészházban töltötte, ahol édesapja közalapítványi erdészként szolgált. Innen került a veszprémi piarista gimnáziumba, majd az erdőmérnöki főiskolára Sopronba. Főiskolai erdőmérnökként 1956-ban kezdett el dolgozni az egykori Balaton-felvidéki

Erdőgazdaság Márkói Erdészeténél szakelőadóként. Sikeresen foglalkozott az erdőtelepítések gepesítési feladataival és a

márkói kopárok erdőtelepítésével. Innen az erdőgazdaság központjába került, majd 1967-től a HM Erdészeti Főosztályát vezette. Ezt követően az ERDÉRT vállalatnál és a Fagazdasági Vállalatok Országos Központjában osztályvezetőként dolgozott. 1973-tól 15 esztendőn keresztül a MÉM Erdészeti és Faipari Hivatalának volt főelőadója, ahol főként szociálpolitikai kérdésekkel - e témában védte meg műszaki doktori értekezését is – és a termelőszövetkezeti erdőkkel foglalkozott. 1988-tól a Termelőszövetkezetek Országos Tanácsának, majd a Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetségének tanácsosaként továbbra is a szövetkezeti erdők - később magánerdők érdekében használta fel szakmai tapasztalatait. A magánerdő témakörével fáradhatatlanul foglalkozott, minden fórumot és minden lehetőséget kihasználta arra, hogy népszerűsítse, megismertesse a nagyközönséggel és a döntéshozók támogatását megnyerje a kialakuló magyar magánerdőgazdálkodás ügyének. Munkásságát számos díj, kitüntetés ismerte el, amelyek közül kiemelkedik a Veszprém megyéért érdemérem ezüst fokozata, a Bedő díj, a METESZ-díj, és a Szövetkezeti Emlékérem. Tagja volt a MEDOSZ Erdészeti Szakosztályának, az Országos Erdészeti Egyesület elnökségének, s tagja majd vezetője is az OEE Szociálpolitikai Bizottságának. Létrehozója és titkára volt az egykori TOT Erdészeti Választmányának és a MOSZ Erdészeti, Faipari és Vadgazdasági Választmányának, valamint főtanácsosa magának a MOSZ-nak. Megalapítója volt a Budapesti Erdők Baráti Körének. Szövetségünknek 1998-tól volt alelnöke és ebben a beosztásban is kamatoztatta rendkívüli munkabírárságát és aktivitását a magyar magánerdők szolgálatában.

Munkásságának elismeréseként ítélte oda a Rimler Pál emlékérmét a MEGOSZ elnöksége. A díjat dr. Csötönyi József özvegye vette át.

Barátossy Gábor 1946-ban született Budapesten. Általános és középiskoláit Miskolcon, Budán, majd Pesten járta és 1964-ben érettségizett a budapesti Eötvös

József gimnáziumban. Még ebben az évben felvették a soproni Erdészeti és Faipari Egyetem Erdőmérnöki Karának nappali tagozatára, ahol 1969-ben erdőmérnöki oklevelet szerzett. Ezután a Budavideki (később Telki) Állami Erdő- és Vadgazdaság Budakeszi Erdészetihez került. Előbb erdőművelési, majd fahasz-

nálati műszaki vezetőként dolgozott. Itt részt vett az Érd-Sóskút-Támok fennsíkján egy nagyszabású kopárfásítás tervezésében és kivitelezésében. Ennek során a tervezett erdősítésből több mint 350 ha-t műszaki vezetőként kivitelezett is. 1974 augusztusától átkerült a Budapesti Állami Erdőrendezőség Budapesti Erdőfelügyelőséghez erdőrendezési felügyelőnek. Az Erdőfelügyelőségen előbb megbízott erdőfelügyelőség-vezető, majd a 79-es átszervezés után a Budapesti Erdőfelügyelőség Gödöllői Osztályának vezetőjeként dolgozott 1980 októberéig, amikor a MÉM Erdészeti Hivatalának (jelenleg az FM Erdészeti Főosztálya) munkatársa lett, először mint főelőadó, később mint főmunkatárs. 1993 nyaratól pedig főosztályvezető-helyettesként a Magánerdő-gazdálkodási Osztály vezetőjeként látta el az Erdészeti Hivatal elnökhelyettesi teendőit. 1999-től pedig 2005-ig a Hivatal vezetőjeként működött. A Magánerdő-gazdálkodási Osztály vezetőjeként teljesedett ki munkája a magánerdő-gazdálkodás fejlesztése érdekében. A megváltozott társadalmi-gazdasági körülmények között szinte a semmiből kellett megalkotni a magánerdő-gazdálkodás jogi és gazdasági feltételeit.

Először az osztály irányításával az alapvető jogszabályozási háttér megteremtése történt meg. Az erdőbirtokossági társulásokról szóló 1994. évi XLIX. törvény, majd az 1996. évi LIV. törvény végrehajtási rendeletével határozta meg a jogszabályi kereteket. A jogi keretfeltételekkel párhuzamosan a gazdasági feltételeket is folyamatosan javítani kellett. Ezt a célt szolgálták az évről évre megjelenő agrártámogatások rendjébe foglalt magánerdő-gazdálkodási támogatási lehetőségek. Az országosan beszükkült

támogatási keretek mellett ennek biztosítását évről évre csak kemény küzdelmek árán lehetett megteremteni. A magánerdő-gazdálkodás szakmai színvonalának emelését szolgálta a Hivatal által kiadott „Erdőgazdálkodók könyvtára” sorozat is. A Hivatalban vezetőként eltöltött 12 év alatt munkásságával folyamatosan és töretlenül segítette a magánerdő-gazdálkodás fejlesztését, előrevitelét, anyagi feltételének lehetőség szerinti javítását.

A fenti szakmai munkássága elismeréseként javasoltuk a Rimler Pál-emlékérem kitüntetésére

A rendezvény a „Merre tovább magánerdő?” című szakmai konferenciával folytatódott, amelynek levezető elnöki tisztét *dr. Fűbrer Ernő*, az Erdészeti Tudományos Intézet főigazgatója vállalta el. A konferencián a következő előadások hangzottak el:

– *Bodor Dezső Károly* igazgató (Ihartű 2000 Kft.): Megnyitó;

– *Mocz András* igazgató (Mocz és Társa Kft.): A Dunántúli magánerdők speciális helyzete;

– *Klemencsics András* főosztályvezető (FVM): A magánerdő-gazdálkodás Uniós lehetőségei;

– *Ali Tamás* tanácsos (ÁESZ): A „mezőgazdasági területek erdősítése” támogatási jogcím végrehajtásának eredményei, és várható változásai a következő uniós költségvetési időszakban;

– *Támba Miklós* alelnök (MEGOSZ): Merre tovább erdészeti integráció, merre tovább magánerdők?

Az elhangzott előadásokkal kapcsolatos rendkívüli érdeklődésre való tekintettel azok anyagát külön kiadványban megjelentetjük és az Erdészeti Lapok mellékleteként tesszük közzé.

A konferenciát közös ebéd, majd terapi szakmai program követte, amelyen a délelőt megjelentek mintegy 70 %-a vett részt az alábbiak szerint:

– Az első program a konyhakész tűzifakészítés különböző technológiai lehetőségeinek bemutatása a feldolgozástól a csomagolásig.

1. 2-3 m-es hosszú anyag max. 40 cm töltésméretig történő feldolgozása automata géppel. /Binderberger spaltprofi géppel/.

2. Méteres választék feldolgozása 25 cm átméretű kézi vezérlésű komplex feldolgozó géppel /Palax Power 70-es géppel/.

3. Méteres választék feldolgozása hagyományos álló hasítógéppel és szalagfűrészszel, kézi munkaerővel.

– Terepi bemutató a Szentgáli 15-ös tag erdőrészeleiben.

A bemutató témája: (volt állami) erdőterületek vágásos üzemmódról fokozatos felújítógásos üzemmódrá való átállításának lehetőségei, módszerei és fázisainak bemutatása.

A Szentgál 15/C erdőrésztben fokozatos felújítógás beindításának első fázisa, illetve a már felújult területen a végső állapot bemutatása történt.

A Szentgál 15/G erdőrésztben kullisszás, a Szentgál 15/F erdőrésztben ernyős bontással indított fokozatos felújítógás, és az ennek eredményeként megjelenő újulat bemutatására került sor.

A terepi programot a kecskeméti Agroker Kft. Valtra traktor és Nobili szárzúzó üzem közbeni bemutatója zárta.

A rendkívül sikeres és jó visszhangot kiváltó rendezvény megszervezése és lebonyolítása *Bodor Dezső Károlynak*, az Ihar-tú 2000 Kft. igazgatójának, családjának és lelkes csapatának köszönhető, amelyért ezúton is hálás köszönetet mondunk!

Dr. Sárvári János
főtitkár

Fotó: **Pápai G.**

A MEGOSZ levelezéséből

Az utóbbi időben a szakmát a 2006. évi költségvetés bizonytalan helyzete és a Natura 2000 körül újra fellángoló viták foglalkoztatják. Szövetségünk mind a két ügyben tett lépéseket. Az ezekkel kapcsolatos levelezésből idézünk néhányat:

**„Benedek Fülöp úrnak
közigazgatási államtitkár**

Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium

*Tárgy: 2006. évi költségvetés
Budapest, 2005. szeptember 8.*

Tisztelt Államtitkár Úr!

A költségvetési tárgyalások időszakaiban ismételten szeretnénk felhívni a tárca figyelmét a magyar erdőgazdálkodás és azon belül különösen a magán-erdőgazdálkodás tarthatatlan helyzetére.

Az elmúlt évek költségvetési elvonásai oda vezettek, hogy az erdész szakma gyakorlatilag semmilyen támogatáshoz nem jutott, csupán saját befizetéseit kapta vissza. Ez azt eredményezte, hogy az erdészeti közcélú feladatok, közöttük a magán-erdőgazdálkodás fejlesztésének ügye olyan halmozottan hátrányos helyzetbe került, hogy kiemelt támogatás nélkül nincs esélye a túlélésre. Nem is beszélve arról, hogy a 800 ezer hektáryi magán-erdő területalapú támogatására nem fordít semmit a költségvetés, holott a hagyományos mezőgazdasági területeken jelentős támogatást kapnak a földtulajdonosok, pedig termékeik a piacon nehezen, vagy ár alatt értékesíthetők, míg a primér faválasztékok értékesítése megoldott. A mezőgazdaság még működő ágazatához, az erdészethez a jövőnek tervező ágazati irányítás a szükséges anyagi forrásokat kell hogy biztosítsa, azért, hogy az ne váljon válságágazattá, amelynek kezelése a későbbiekben többszörös pénzébe kerülne az erdők közcélú hasznát jelenleg is élvező adófizetőknek.

Hasonló a helyzet az Állami Erdészeti Szolgálatnál tervezett elvonásokkal is. Soha nem volt még ennyire szükség egy jól működő és erős elsőfokú erdészeti hatóságra, mint most, különös tekintettel a működő körbe kerülő magán-erdőkkel kapcsolatos megnövekvő feladatokra.

Tisztelt Államtitkár Úr!

A fent leírtak alapján szeretnénk jelezni, hogy az „erdészeti feladatok” jogcím alatt minimálisan 10 milliárd forintra van szüksége az ágazatnak, különben a helyzet kezelhetetlenné válik. Az erdőtulajdonosok és erdészeti integrátorok visszajelzései alapján a pénzhiány

és a kifizetések eltolódása miatt olyan mértékű az elégedetlenség és elkeseredettség, ami különböző megmozdulásokat és demonstrációkat vetít előre.

Kérem ezért szíveskedjék a leghatározottabban kiállni jogos kérésünk teljesítése mellett, és a költségvetési tárgyalások során képviselni az erdészeti feladatok minimálisan 10 milliárd forintnyi keretének jóváhagyását.

Köszönettel és erdészüdvözlettel:

Luzsi József
elnök”

**„Gyurcsány Ferenc úrnak
miniszterelnök**

Miniszterelnöki Hivatal

Tárgy: az erdőgazdálkodás 2006. évi költségvetése

Budapest, 2005. szeptember 21.

Tisztelt Miniszterelnök Úr!

A 2006. évi költségvetés tárcaszintű egyeztetése, tudomásunk szerint, végéhez közeledik. Ismerve az ország területének közel 20 %-át, a vidékfejlesztés minden negyedik négyzetméterét jelentő erdők fenntartása szempontjából az elmúlt évek rendkívül aggasztó keretszámait, levélben fordultunk – más érdekképviselői szervekkel együtt – a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési tárca miniszteréhez és illetékes államtitkáraihoz. Félő ugyanis, hogy a tavalyi költségvetési évhez hasonlóan az „Erdészeti feladatok” cím alatt csupán az erdőtulajdonosok által már korábban befizetett erdőfenntartási járulékot kapja vissza az erdészeti ágazat, de egyetlen fillér támogatást sem. Az új erdők sorsa az uniós társfinanszírozású erdőtelepítési pályázatok segítségével megoldódni látszik, azonban a jelenlegi helyzet az, hogy a már meglévő 1,9 millió hektár állami és magán-erdő működtetésére, a velük kapcsolatos közcélú feladatok – erdészeti szakmai kultúra terjesztése, rekreáció, turizmus, erdei kisvasutak működtetése és nem utolsósorban a rendkívül nehéz helyzetben lévő és több, mint 30 %-ban működésképtelen magán-erdőgazdálkodás fejlesztése – ellátására semmilyen anyagi segítséget nem kapunk.

Így például a 800 ezer hektáryi magán-erdő területalapú támogatására sem fordít semmit a költségvetés, holott a hagyományos mezőgazdasági területeken jelentős támogatást kapnak a földtulajdonosok (átlagosan 30–40 ezer forint/hektár/év), aminek töredéke is elég lenne az erdőknél felmerülő minden probléma megoldására. A mezőgaz-

daság még működő ágazatához, az erdészethez a jövőnek tervező ágazati irányítás a szükséges anyagi forrásokat kell hogy biztosítsa, azért, hogy az ne váljon válságágazattá, amelynek kezelése a későbbiekben többszörös pénzébe kerülne az erdők közcélú hasznát jelenleg is élvező adófizetőknek.

A tavalyi „nullás” erdészeti költségvetés, ami tudásunk szerint példátlan diszkrimináció a földművelésügyi tárcához tartozó valamennyi ágazatot figyelembe véve, azt eredményezte, hogy az erdészeti támogatási rendszer már most működőképesége határára ért.

Tisztelt Miniszterelnök Úr!

A növekvő agrártámogatások mellett elképzelhetetlennek tartjuk, hogy az erdőgazdálkodás továbbra is „mostoha-gyerekként” ismét méltánytalanul és igazságtalanul mellőzött helyzetbe kerüljön a költségvetési tárgyalások során.

Végso elkeseredésünkben, a szakértő közönytől sarkallva kerestük meg Önt és kérjük személyes közbenjárását ennek a lehetetlen helyzetnek a feloldására.

Tisztelettel:

Luzsi József
elnök”

„Haraszthy László úr részére helyettes államtitkár

Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium

Természetvédelmi Hivatal
2005. szeptember 14.

Tisztelt Helyettes Államtitkár Úr!

Élve a 275./2004. (X.8) Korm. rendelet 5.§ 4. bekezdése alapján nyújtott lehetőséggel, kifogást jelentünk be a magyarországi magánerdő-tulajdonosok kijelölt NATURA 2000 területekkel kapcsolatban. Az eddigi visszajelzések, magánerdő-tulajdonosoktól kapott információink szerint az esetek jelentős többségében a NATURA 2000 területek kijelölése nem elsősorban szakmai, hanem inkább a „minél nagyobb területet markolni” elv alapján történt meg. Az erdőrésztlet, illetve helyrajzi szám megjelölésével tett eddigi kifogásainkat az illetékes nemzeti parkok rendre elutasították, éppúgy, ahogy azt korábban a különböző természetvédelmi korlátozások miatt benyújtott kártérítési igényeinkkel tették. Úgy tűnik a természetvédelmi „oltalom” alá kerülő erdők esetében az alapvető cél csupán a tiltás és a korlátozás, az abból származó károk és kieső jövedelmek megtérítése nélkül. Ez annál is meglepőbb, mert egyik nemzeti parkjuk igazgatója kifogásunkra írt válaszlevelében a következőket

írja: „a NATURA 2000 hálózat alapvetően egy támogatásra – kártalanításra alapozott természetvédelmi programcsomag”. Tudásunk szerint ezekből, mármint a támogatásból és kártalanításból még egyetlen magyar magánerdő-tulajdonos sem részesült a Természetvédelmi Törvény megjelent végrehajtási utasítása kapcsán sem, a NATURA 2000 területekre pedig majdan 2007. július 1-től a Nemzeti Vidékfejlesztési Tervben és annak végrehajtására szolgáló jogszabályokban kerülnek a kártalanítási feltételek meghatározására. Vagyis ismételtelen előfordul az a jogi helyzet, amelyben – a magyar gyakorlatnak megfelelően – előbb korlátoznak és majd csak évek múlva születik meg egy olyan kompenzációs rendelet, amelyre már készen vannak az elutasító határozatok.

Korábban – még a NATURA 2000 területek kijelölése előtt – részletesen kifejtettük aggályainkat, észrevételeinket, amelyek azonban süket fülekre találtak.

Ugyanakkor a NATURA 2000 területek további sorsával kapcsolatos egyeztetésekről, döntésekről is mindig csak utólag és akkor sem a természetvédelmi hatóság útján értesülhetnek a tulajdonosok. Úgy tudjuk például, hogy szeptember 26-27-én egyeztetés lesz e témában az unió képviselőivel, amelyen nyilván szívesen részt vennének a tulajdonosok érdekeit képviselő szervezetek is. Meghívót azonban eddig nem kap-

tunk egyetlen hasonló véleménycsere-re, megbeszélésre sem.

Fentiek alapján kifogásunkat a magyar magánerdőket érintő valamennyi NATURA 2000 terület vonatkozásában fenntartjuk, és levelünket a brüsszeli illetékes hatóságokhoz is eljuttatjuk.

Tisztelettel:
Luzsi József
elnök”

Látogatás az ÁPV Rt.-nél

A MEGOSZ elnöke és főtitkára 2005. szeptember 27-én találkozott Gémesi Józseffel az ÁPV Rt. Erdészeti és Agrárgazdasági Vagyongazdálkodási Igazgatóságának ügyvezető igazgató-helyettesével. A beszélgetés célja az állami és a magánerdők közös céljainak megfogalmazása, valamint azok képviselőitében az egységes fellépés szándékának ki nyilvánítása volt. Ennek értelmében a résztvevők a következő területeken állapították meg a különböző fórumokon való együttes fellépés szükségességét:

– Az erdészeti feladatok 2006. évi költségvetése.

–Az erdőfenntartás finanszírozási rendszere.

– A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv erdészeti jogcímeinek elfogadása és uniós támogatások szerzése.

– A természetvédelmi korlátozásokkal kapcsolatos vélemények egyeztetése.

Film a gyapjaslepkéről

2005 kora őszén újabb állomásához érkezett a gyapjaslepke már eddig is imponáló média-karrierje. Az újságokban és az elektromos médiában való gyakori szereplés után immáron egy 26 perces film is készült róla. A film rendezője és operatőre *Mosonyi Szabolcs*, akinek munkái nem ismeretlenek azok számára, akik „kíhegyezettek” a természetfilmekre.

A film a gyapjaslepke életciklusát követi végig, kis adag pátozzal úgy is mondhatnánk, hogy születésétől haláláig. Kiváló makrofelvételeken szemlélhetjük többek között a hernyók kikelését, a selyemszál szerepét, a táplálkozást. Hogy a gyapjaslepke halála nem mindig erőszakmentes, jól bizonyítják a természetes ellenségek (pl. bábrablók, fűrkészlegyek) ténykedését megörökítő igazi akciójelenetek is. A film külön érdeme, hogy a rettegett és sokszor kiátkozott gyapjaslepkét az erdei ökoszisztéma elemeként ábrázolja, mely egyide-

jűleg nemcsak táplálkozik, hanem táplál is igen-igen sok fajt. Helyén kezeli magát a tömegszaporodást is, azaz ciklikusan ismétlődő természeti jelenségként, aminek vannak látványos és drámai hatásai is, de ezzel együtt sem okozzák a világ végét.

A látványos képek, a dinamikus válgás, a hangeffektusok, a kellemes hangú narrátor által közvetített, jól megírt szöveg egy pillanatra sem hagyják lanckadni a néző figyelmét. Aki megvásárolja, nemcsak a gyapjaslepkével kapcsolatos ismereteit fogja bővíteni, hanem egy kifejezetten érdekes, látványos természetfilmet is hozzájut.

A film közvetlenül az alkotótól szerezhető be (*Mosonyi Szabolcs* 2464 Gyúró, Petőfi u. 64. (22)467071, (30) 855-4018, szmosonyi@freemail.hu). Ára VHS kazettán 1500 Ft, ami magában foglalja a csomagolási és postaköltséget is.

Csóka György

Üzemtervek – Kamarai utasítások II.

Az 1815–1818. évi üzemtervek az erdők fenntartásáról, értékének emeléséről, a lehetőleg egyenlő évi hozam kihasználásáról, fokozatos felújító vágás alkalmazásáról, vetésről, ültetésről, pótlásról, legeltetési elő- és utótilalmakról stb. rendelkeztek.

Az üzemtervekben előírt munkák tervezését, végrehajtását, elszámolását és nyilvántartását a magyar udvari kamara által 1818-ban a diósgyőri uradalom erdőmesterének és az alerdésznek és vadásznak kiadott utasítások szabályozták.

Az erdőmester általános kötelezettségeit, a felettes szervekkel való kapcsolatát, a bányák hasznosítását, a faszénégetést az előzőekben már érintettük. Az erdőgazdálkodásra vonatkozó rész azzal kezdődik, hogy ha az üzemtervben meghatározott fakitermeléssel „a jó gazdálkodás kétértelműséggé válik vagy abból bármilyen hátrány származik”, és ezért módosítani akarja az üzemtervet, akkor készítse el javaslatát, azt terjessze fel a budai főerdőfelügyelőséghez „és várja a határozatot”.

Az erdőmester útmutatása mellett augusztus–szeptember hónapban a vágásokban jelölik ki a magfákat, a kitermelendő fákat, becsülik meg a várható épület- és szerszámfa, a fűrészlő, az öl- és a szénfa mennyiségét, saját szükséglet, értékesítés és úrbéri járandóság szerint. Tervezzék meg, hogy mit és mennyit termeljenek pénzért, és milyen egységbért, mennyi lesz robotban elvégezve.

A fakitermelés november elejétől április 15-ig tart, az erdőmester gondoskodjon elég favágóról, akik igény szerint közelítsek is ki a vágásból a szén- és az ölfát. A termelésnél használjanak fűrészt, mert azt „nagy megtakarítás” érhető el. A vágásokat gyakran tekintse meg, ügyeljen arra, hogy a döntésnél, a feldolgozásnál és a sarangolásnál kíméljék az újulatot, szabályos legyen a hasábfá, az öl méretei stb.

Az erdőőr által átvett faanyagot választék szerint vegye számba és jegyezze be a raktárkönyvébe, hogy annak alapján a bérek és a fuvardíjak elszámolása megtörténhessen. A szabadon eladott épület- és szerszámfát az értékének megállapítása után az uradalmi bélyegzővel kell megjelölni. Az uradalom saját szükségleteire termelt faanyagot is utalványozni kell és annak értékét „a számlavezetés szabályainak megfelelően kell kezelni”.

A diósgyőri központtól távollevő parasznyi és mocsolyási kerülethez nem tartozott ipari üzem, ezért azok faeladását külön szabályozták. Az erdőőr méretjegy-

zéke alapján kifizették a fa árát, és az utalványra az erdőmester felírta a vevő nevét és lakhelyét. A kisebb értékű törzsek, az öl- és szénfa, a száradék tűzifa értékesítését az erdőőr intézte az erdőmestertől kapott bárcával, hóvégi elszámolással, pénzfeladással. A fakitermelés befejezése után az erdőmesternek minden vágást át kellett vennie és egyeztetni a vágás vagy a rakodó neve szerinti készleteket.

Évente szeptember 15-ig erdőművelési tervet és költségvetést kell készíteni, amit „a királyi magyar udvari kamarának betekintésre és engedélyezésre meg kell küldenie”. Erre azért volt szükség, mert az üzemtervek szerint „ha az önvetődésre a kellő időben számítani nem lehet, akkor minden késedelem nélkül a mesterséges felújításhoz kell folyamodni... ha szükséges, úgy az önvetődést, mint az ültetést kellő időben pótolni kell, és ezzel nem szabad késlekedni”.

Az elvégzett munkákról és észrevételeiről minden év májusában beszámolót készít, hogy „a magas udvari kamara az erdészeti személyzet tevékenységét és igyekezetét az elvégzett munkákban is megismerhesse”.

Fontos feladat volt az erdővédelem, az erdészeti és vadászati kihágások megakadályozása. Védni kellett az újulatot a legelő marhától, az erdőt a tűztől. A kihágásokról jegyzőkönyv készült, enyhébb esetben a büntetést maga róhatta ki, súlyosabb esetben az ügyész járt el.

Az utasítás részletesen szabályozta a vadászatot is. Szigorúan ügyelnie kell arra, hogy „a tilalmi időket pontosan tartsák be... a vadat akkor ejtsék, amikor az a pénztár számára a legelőnyösebb... a lödőt híven számolják el”. Kimutatást kell készíteni az uradalom szükségleteire megtartott, az uradalmi tisztviselőknek átadott és az idegeneknek eladott vadhúsról. Az „urbáriális vadászati robotot... semmi másra nem veheti és nem vétetheti igénybe... a tényleges szolgálatról este, a vadászat után cédulát töltsen ki”. Az alerdész és a vadász csak az erdőmester engedélyével vadászhatott, de a ragadozók elejtéséért külön jutalmat kaptak.

Az utasítás részletesen szabályozta a makkoltatást és a legeltetést, fűkaszállást. A július–augusztusi erdőjárás alapján készített becslési jegyzőkönyvvel kellett jelenteni augusztus 20-ig a prefektusnak, hogy mennyit ér a makkoltatás, melyik erdőrésztbe hány sertést lehet engedni. Egyeztették az árverés időpontját, mert „az árverésen mindig jelen kell lennie,

gondoskodnia kell arról, hogy a licitálók egymással család módjára össze ne beszéljenek”. Az erdei rétek fűtermését a 3 évenként tartott árverésen „a legtöbbet ígérőnek” adták el. Az erdei legeltetés káros hatása ma is felismerhető. Az 1807. évi erdőtörvény meghatározta a legeltetési tilalmakat, de kikötötte: „vigyázni kell... a legeltetés gyakorlatilag lehetetlenné ne váljék”. Ennek szellemében az üzemtervek előírták, hogy a váltólegelőnek kijelölt vádászorvosban „a vágásoknak gyorsan való felújítására azért kell minden áron törekedni, mert azok 25 éven túli korban a legeltetés alól nem vonhatók ki”.

Az erdőmesternek, mint „szorgos gazdának” gondoskodni kellett az erdei méhészkedésről, az erdei gyümölcsök begyűjtéséről, az erdészeti lakások, épületek, utak karbantartásáról is.

Az alerdész és a vadász feladata az erdők és a vadállomány védelme és minden olyan cselekmény megakadályozása, amellyel az uradalmat kár vagy veszteség érné. A munkák végrehajtását ellenőrizték: a kijelölt fákat döntik-e, jó az épület- és szerszámfa a fűrészlő, a rakatok mérete, jó szemet égetnek-e, szakszerű a makkvetés és a csemeteültetés stb. Biztosították, hogy az erdőmester utasítása szerint milyen és mennyi vadat ejtsenek, az elejtett vad ne vesszen kárba, az úrbéres hajtók között tartsanak rendet, anélkül, hogy „az alattvalókat” zavarnák stb.

Befejezésül: Miskolcon a Szinva vize hajtotta a „Gubits vagy Liszt őrlő” malmot, amit 3 évenként, árverésen adtak bérbébe és 1814-ben 80, 1821-ben 120 forint volt az évi bér. Az 1830. évi leltár szerint értéke 768,20 forint, 1834-ben 320 forintért eladta az uradalom. Privatició!

Járasi Lőrinc

Állást keres

Alulírott Fekete Béla, Nyíregyháza, Ösvény u. 8. szám alatti lakos állást keresek. Negyvenéves vagyok, 23 éve dolgozom, 18 éve a szakmában mint kerületvezető erdőész. 2005-ben megszűnt a munkaviszonyom, azóta nem sikerült elhelyezkednem. Kérem, segítsenek a munkahely keresésében, legyen az bárhol az ország területén. Négy gyermeket nevelek, akik 2, 11, 15, 17 évesek. Kérem segítségüket, hogy el tudjak helyezkedni a szakmában. Köszönettel: Fekete Béla erdőész

A Sandi Vilmos erdeje

Fotos-Martonos fölött, a Fotosi Avas nevű erdőrészen – a Bodoki hegység déli nyúlványán – három asszonyoság két-két púpozott vödör eperrel cipekedett az erdei legelőn át a falu irányába. A vödrök eperrel és nem szamóccával voltak tele. Kerti eperrel, ahogyan Háromszéken mondják, mert mifelénk a szamóca szó nem használatos, ezt „erdei eper” néven különböztetik meg a kerti eperőtől.

A Kárpátokban már egy hete zuhogott az eső. Én gombászni merészkedtem ki a Bodoki hegység derekához, az eredeti elképzelés szerint a Tikos oldalát, a Hegyeshegy, a Laposbérc erdeit, a Tekerőpuszta legelőit fésültem volna végig, de a legelőkön elázott és elmosott utakon mindegyre megpördült a kocsis kereke, és hiába van első tengelymeghajtású Daciám, az sem tudja kikaparni a csúszós agyagon a vízmosásokból a sárba-latyakba ragadt kocsit.

Megadtam magamat. Megálltam a Fotosi Avas sarkánál, ott, ahol két méter magas, függőlegesen állított gallyakból dróthuzalok közé font dorong- és ágkerítés határolt be egy darab erdőt. A példászerűen gondozott fiatal csemetést mindig megsodáltam, mikor erre jártam, de, főleg a csemetesorok közé ültetett, köztes természetű, haragoszöld levélzetű epersorokat vettem szemügyre, mert ezt itt, a vad erdők eme megszelídített darabján megművelni, vaddisznók, tolvajlásra hajlamos emberek ellen megvédeni nem lehet éppen leányálom. Van is a bekerített erdőrész szélén egy öreg nyírfa, amelynek lombzata közé a fára szegzett létrafogak vezetnek a korona első elágazásáig. Ez a figyelő fa, a lármafa. Vaddisznó, s az ilyen tulajdonságokkal megvert ember ellen.

Fogtam a gombászó kosarat, a kerítés külső oldalánál haladva leereszkedtem a hegyoldalra. Az erdőszéli nyírfa alatt két gyönyörű piruló galócát találtam. Biztató jel: benn a ligetes részeken bizonyára találok sárga róka-gombát, keserűgomba is kell legyen, és hátha-hátha a vargánya barnája is mutatkozik már a moha zöldjében vagy emellett.

Csalódtam. Ezt az erdőrészt a juhokkal járatták – legeltetik –, itt nincs amit keresnem. Pillanatok alatt haragos felhők gomolyogtak fölöttem, súlyos esőcseppek is kopolni kezdték a vászonkalap karimáját. Visszaindultam az elhagyott kocsihoz.

Ott találtam az epres asszonyokra.

Kérdeztem is őket, csakhogymondjak valamit: befejezték a szüretelést? Bólintottak, az üres kosaramra pillantva mondták, hogy ha vásárolni akarok, ott van még a gazda az epreskertben, s 150 ezer lejért ad egy vödör epret.

Érdekelt az ügy. A dorongkerítésen megkerestem a nyílást, ahol az utánfutós kistraktor befért a csemetés-epresbe. Milyen helyes kisgépj, első-hátsó meghajtású, mélyen rovátkolt gumiabroncsa nem csúszkál, mint az én flaszterre gyártott kocsim kereke. Még az is átvillant rajtam, hogy ha az erdei út, s a legelők csúszdáin beragadok, vagy „félre lépek”, ez a masina rajtam is segíthet. Az epervásár lebonyolítása után a kistraktor előtt indulok haza – döntöttem –, s ha netán-tán elakadnék valahol, becsúsznék valahova, nem kell az esztenák lovai, s gazdáik felé kacintgatnom, hogy húzzanak ki valamelyik kátyúból.

Az eperrel tele vödörregeteg körül két férfi sürgölődött. A nejlonnal lekötött vödröket szorosan egymás mellé illesztve rakták fel a raktérre. Köszönés után mondtam, hogy mit akarok. Egy vödör epret.

A gazda bólintott a vásárlási szándékomra, és elkezdte ócsárolni az eprét. A sok eső tönkretette, rohadt is van benne, nem elég édes, értékesíteni sem tudja, ezért berohasztja az egész mennyiséget cefrének, bár a cukortartalma sem valami nagy, de nincs mit tennie. Nézzem végig a vödröket, válasszak magamnak olyant, amilyent akarok, de ismét figyelmeztetett a rossz vásárra.

A saját portékáját becsmérlő székely embert akár egy másik kontinensen is

felismerném. Mondtam neki, hogy válasszanak ők, én, amennyire kétbalkézes vagyok, úgysis a leggyengébb gyümölcsöt választanám. Nem volt ebben semmi magamat kellettő szándék, rég tapasztaltam a piacokon gyümölcs, dinnyevásárlás közben, hogy ha a portéka gazdáját megkéred, hogy ő válasszon számodra gyümölcsöt, a gesztust megtiszteltetésként értékeli, és a vártnál is tisztességesebben szolgál ki. Ez a „válasszon olyant, mintha magának választaná” a román árusokat is „megbabonázza”, s udvarias mosollyal s szapora beszéddel igyekeznek a kuncsaftot kiszolgálni.

És, egyébként is, az arányok érzékeltetésére mondom: egy vödör eper – bizonyára van öt-hat kilogramm – ezerforintnyi összegért potomság, szinte ingyen van.

Az epres gazda szólt Csaba névre hallgató társának, hogy válasszon számomra egy szebbnek tetsző vödör gyümölcsöt.

Megtörtént.

Csaba áttöltötte a portékát az én vödörömbe, a gazda szólt, hogy jaj, összetörnek a szemek, ferdén kellett volna a vedret tartani.

Kifizettem az eper árát, s akkor kérdeztem, hogy lefényképezhetem-e ezt az eperszüretes idillt. A gazda kérdően nézett rám – ugyan hát azt mi végre? tekintettel –, mire mondtam, hogy újságíró lennék, s bemutatkoztam.

Az sem mellékes, hogy mire figyelmes a székelyföldi, úgymond, „egyszerű ember”.

– Na, hát – csodálkozik rám Sandi Vilmos erdész –, akkor mi rég ismerjük egymást. Soha se felejttem el, amikor megírta, hogy a Keresztútnál felvett egy potyautast, egy román embert, s az ami-

Fotó: Pápai G.

Fotó: Pápai G.

kor a városban fizetni akart, s maga visszautasította a pénzt, akkor csodálkozva visszaszól: na, maga nem egy szarházi ember! Egy hétig kacagtuk a történetet.

Nevettünk. Emlékeztem az esetre, a vaskosabb kifejezés helyett, úgy emlékszem, körülírást használtam, de úgy tűnik fel, olvasóim jól értették a gépko-csivezetők általános minősítését, akik közül engem a potyautas kiemelt, megállapítván, hogy én nem vagyok olyan.

Az első látásra is barátságos viszonyt a személyes ismeretség tovább árnyalta. Ha nem találtam gombát, az sem gond, magyarázta Vilmos, miután bemutatta az ő erdei birodalmát, akkor szívesen elvisz engem olyan helyre, ahol gomba is van.

Bólintottam. Az erdész a hosszú-hosszú eperágyásokkal nem sokat törődött, csak egy-egy más levélfarmájú, és más színű parcellánál jegyezte meg, hogy az „Gödöllői Gorilla” fajta, onnan szerezte be a szaporítóanyagot, ez mennyivel édesebb, mint a másik, s az asszony, ahogy nálunk a feleséget megnevezik, mindig ebből választja ki a kompótnak, vagy a dzsemnek valót.

Sandi Vilmos számára a csemeték az erdei sztárvendégek. Bemutatójának nem is annyira a szakszerűsége a lenyűgöző, hanem ennek érzelmi töltete, emocionális telítettsége. Az erdők privatizálása során ő ezt a másfél hektáros parcellát mérte ki magának. Itt gyenge minőségű, lassan növekedő másodlagos akác-, rakottya- és nyíres erdő volt. Talajmintákat vett, a termőrétég a Fotos Avasának ezen a részén vastag, humusztartalma kiváló. (Tenyerében elmorzsolja majd a földre pergeti az eperlevelek alól kimarkolt földet.) Az erdészet, tekintettel az

erdőrész degradáltságára, a lassú növekedésű faállományra, engedélyezte a tarvágást az ő magánterületén. A tűzifaként hasznosítható anyag elszállítása után nekiállt, és körbe kerítette a maga parcelláját. Iszonyú munkával ezerméternyi ág- és dorongkerítést fűzött a birtok köré. Eközben a kerítésbe „bedolgozták” azt a hulladék anyagot, amely a csemeteültetést és a karbantartást akadályozta volna.

A magas palánkra nem csak a vad-disznók és a tolvajok kártétele miatt van szükség. Télen a nyulak a zsenge csemeték ellenségei. A kerítés apró hézagain is átbújnak, s főleg a bükkcsemeték hóból kiálló részét rágják le. Az erdőt ellenük addig kell védeni, amíg a fiatal fák ki nem nőnek a nyúl szájából. Télen hetenként kétszer-háromszor is meglátogatja az ültetvényt, a nyulak nyoma után felfedezi az új meg új bejáratokat, és ezt ággal, karóval befűzi, bevarrja.

A parcella szélére egy sor vörösfenyőt telepített. Ennek a gyökérzete mélyre hatoló, nagyon erős. Lombhullató fenyő. Fájának színe, mintázata – innen a vörösfenyő elnevezés – kiváló bútorfá. A vörösfenyő-kordon kiválóan védi a belső állományt, mert a szél nem tud bebújni a fák közé, ahol a gyengébb gyökérzetű fajták között nagy kárt tehetne.

Az ültetvény „bútorfá-centrikus”. Nemes fajokat telepített, hegyi juhart, diót, vadcsereznyét, nemeshársat, vörös tölgyet. Képzeld el – mondja –, a vörös tölgynek a levele negyven centisre is megnő. A köztestermesztésű eper nem önmagáért való csupán, ennek a művelése egyben a csemeték gondozását, ápolását is jelenti. Ezt a fácskák rendkívül gyors növekedéssel hálálják meg. Minden tizedik „csemetefészekbe” vad

gyümölcsöt is ültetett. Vackort, vadalmát. A vadaknak is kell a táplálék. A vadkörte, a vadalma szintén az állománynak a szelekkel szembeni ellenálló képességét növeli. Ültetett néhány gesztenyét is. Inkább dekorációnak, dísznek.

A diót sem a terméséért telepítette. Bútorfá lesz ez is.

Melinda lánya másodéves erdészeti egyetemi hallgató Brassóban. Mikor a lány felvételije sikerült, ennek emlékére 180 darab diócsemetét ültetett. Termése majd a madarak táplálékául szolgál. A vadcsereznyé csemetéket mutatja, amely ugyancsak kiváló madáreledel. Képzeld el, micsoda hangulata lesz ennek az erdőnek, amikor ezek a fák termőre fordulnak. Elsimít egy vakondtúrást, s mondja, hogy járatfurataival lazítja a talajt. Nem bántja, nem üldözi, neki is élnie kell.

Átmegyünk egy másik parcellára. Ez nem háromnyaras – a fák életkorát nyarakban méri, hisz a fa a vegetáció idején nő –, szóval ez kilencnyaras telepítés. Van köztük tíz centiméter átmérőjű cse-resznye, s ez legalább négy méter magas. A csemetés koronája már záródott. Alatta elsatnyul a beültetett egres, fekete ribizli, a szőlő. Igen, kísérletképpen szőlőt is telepített a csemeték közé. Megtörtént, hogy hársfáról, cse-resznyefáról „szüretelt”. (Nevet.) – Erről a területről két és fél tonna epret szüreteltünk, amíg a koronazáródás be nem következett. Az egész beruházást ennek az értéke visszahozta. Ebből jutott az újabb munkálatokra pénz.

Ez a parcella nem az övé, ezt a területet az erdő-visszaszolgáltatás alkalmával őt gazdának mérték ki. Nem örülnek neki, mert az új erdőtulajdonos elsősorban azt nézi, számigálja, hogy mikor és mennyi haszna lesz neki ebből. Tulajdonképpen ennek a gyönyörű, egészséges ültetvénynek nem örvend, mert nem tudja értékesíteni. Az erdészet viszont kötelezővé teszi bizonyos munkálatok elvégzését. A gyérítést, a gyomfák kitakarítását. Ez hatalmas munka, sok pénz!

Hány éves? – kérdezem erdei kalauzomat.

Ötvenhat.

Isten éltesse!

És mikor lesz vágásérett a saját parcelláján az ültetvény, a Melinda sikeres felvételijének emlékére ültetett 180 diófa?

A kérdés nem lepi meg.

– Száz-százhusz esztendő múlva. Az ember csakugyan az unokájának, déd-unokájának ültet fát...

– Nekem ez az életem, ez a minde-
nem. Az erdő. A csemeték, az eper gon-
dozása. A kétszázötven darab vadcese-
resznyeafa növése. A nyulak kitiltása, a
kerítés újrafűzése. Görgényszentimrén
végeztem, az erdészeti szakiskolában.
Erdész vagyok, miközben az erdőre vi-
gázok, a magamérő is gondoskodha-
tom. A család, a szomszédok, a barátok
segítenek.

A Bodoki hegység lenti nyúlványán,
a Fotosi Avas nevű helyen nekem az jut
eszembe, hogy az egyik zágoni közbir-
tokosság – a Bóta nevű – 1038 hektár
kétszáz évesnél öregebb „őserdőt” kő-
tyavetyél el. Pontosítok: nem csak a fát,
magát a területet, a földet is eladja.
Előbb egy osztrák céggel alkudtak hek-
táronkénti 1600 euró áron. Most egy an-
gol vállalkozó vásárol ingatlant Szé-
kelyföldön. Másfél évtizednyi küzde-
lem után a közösség birtokába vissza-
juttatott erdőnek 2000 eurót ígérnek
hektáráért.

Egyszerűen megdöbbenő, felhábo-
rító, ami ott történik. És az erkölcsi alá-
hullás mélységét jelzi az is, hogy ennek
a vad privatizációnak a tején – tejelésén
– felnőtt vezetők teszik ezt. S az ostoba
emberekkel „megetetik”, hogy az erde-
jük „más megyében” van, megközelít-
hetetlen, hogy „öreg”, értéktelen. Ezt
egy potenciális nemzeti park értékű
erdőről mondják a kiárusítók.

Lapunk, a Háromszék világgá kürtöl-
te és fellármázta világot. A végkiárusí-
tók bukaresti, brassói kapcsolataik ré-
vén keresték azokat a joghézagokat,
amelyeken a vásárlók a kerítésen belül

kerülhetnek, s kitérhetik, lerághatják
az ültetvényt.

Magamban füstölgök, a Sandi Vilmos
gyümölcs- és erdőtelepítési kedvét nem
vehetem el, a Fotosi Avas hangulatát
nem tehetem tönkre.

Inkább arra kérdezek rá a Fotosi
Avas szép szál tölgyfái között, hogy
tudják-e, miért „Avas” a neve ennek az
erdőnek?

Kérdően néznek rám. Örülök, hogy
én is belefűzhetek a történelmi ismere-
tek hézagába néhány ágat. Valaha min-
den székelyföldi településnek megvolt
a maga „avasa”, „öreg erdeje”, „ő-erde-
je”, amelyet a falutörvények szigora vé-
dett. Ma génbanknak neveznek.
„Magerdőknek”, makkosnak. Mint ahogy
volt régen eresztevény-erdő is. Mert
bármennyire szép az a monda, mi sze-
rint a háromszéki Eresztevény onnan
kapta a nevét, hogy amikor egy kopasz
tatár szorongatni kezdte a menyecskét,
akkor a menyecske azokkal a szavakkal
lökdöste el magától, hogy „eressz-el-te-
vén!”, a kevésbé költői valóság az, hogy
minden falunak volt eresztevény-, azaz
sarjerdeje is. Ebben tilos volt a legele-
tés, mindaddig, amíg a fa ki nem nőtt a
juh, a kecske szájából. Az eresztevény-
erdők – és erdőnevek – azért ritkábbak
ma, mert ezek viszonylag gyorsan vá-
gásérett erdőkké cseperedtek, s velük
együtt az erdőnevek tarvágása is bekö-
vetkezett.

Az avas erdők tölgyei és bükkfái vi-
szont száz évnél, kétszáz évnél is to-
vább éltek. Ennyi idő alatt olyan mé-
lyen vésődött-rovódott be nevük a köz-

emlékezetbe, hogy ez tarvágás után is
őrizte a nevét. A közeli Tikos hegy is
egy régi szót, a „tik” – a tyúk szavunkat
őrzi. Mint ahogyan a Sandi Vilmos erde-
jében éneklő madarak azt csicsergik,
sőt még a makkoló vaddisznók is azt
röfögik majd, hogy volt itt egy
Ikafalváról Fotos-Martonosba telepe-
dett erdőültető ember. Ez az ember a lá-
nya, az unokái számára száznyolcvan
diófát, sok-sok cseresznyefát, nemes-
hársat, hegyijuhart, vörös tölgyet, vac-
korfát, vadalmát ültetett, s hálálul az
Erdők Istene hosszú-hosszú élettel ju-
talmazta, s kitiltotta az emberi feledé-
kenység és gyarlóság birodalmából.

És ez a Sandi Vilmos arról is elhírese-
dett, hogy a visszaszerzett székelyföldi
erdőtulajdon jogi kerítését, ahol ezen
hézag, rés keletkezett, mert lyukat vág-
tak agyarukkal a vaddisznók, mindig új
ágakkal újrafűzte, s példát mutatott ar-
ra, is, hogy a napi, az azonnal zsebre
vágható filléres haszonnál nagyobb ér-
ték az, amit a saját és a megőrzött kö-
zösségi birtok jövedelmez és kamatoz-
tat a maradékaink életében.

Ezeknek a törvényeknek a kerítése
védett meg bennünket, székelyeket –
írásosan is adathalhatóan – nyolcszáz
esztendőnkön át.

Sandi Vilmosnak nem szóltam a róla
most elindított mondáról, de valamit
megsejthetett, mert valósággal rám
erőszakolta a második vödör epret is.
Ez gödöllői gorilla – mondta –, felesé-
gem is ebből tesz el, a maga asszonya is
örvendeni fog neki.

Sylvester Lajos

Tönköl Péter Zoltán (1972–2005)

Olyan munkatársat,
szakembert, barátot ve-
szítettünk el, aki

– korát és gyakorlati
éveit felülmúló szakmai
képeséggel, munkabí-
rással rendelkezett és
kivételes érzékenysé-
ggel szerette hivatását,

– gyakornoki, fahasználati műszaki
vezetői, erdészetiigazgatói megbízásának
kezdetétől eredményesen és magabiztosan
alkalmazta a szakmai és vezetői ismereteket,
– évfolyamtársai közül elsőként került
vezető beosztásba egy országos hírű nagy
erdészet élére, elődei munkáinak folytatásá-
ra, melyre minden tulajdonsága rátermeté-
tette,

– megbízhatóságával, nyitottságával és
emberi magatartásával is példaként állítható
valamennyiünk elé.

Tönköl Péter Zoltán 1972. november 2-
án született Budapesten. Középközpontjában

szegedi erdészeti szakközépiskolában
1987–1991 között végezte. Egyetemi tanul-
mányait 1991-ben kezdte meg a soproni Er-
dészeti Egyetemen. Az erdőmérnöki oklevél
megszerzése után 1999-től gyakornok a
monori, pusztavacsi, szolnoki erdészetnél,
valamint a részvénytársaság központjában.
2000. szeptember 1-től 2004. december 31-
ig a Monori Erdészet fahasználati műszaki
vezetője, 2005. január 1-jétől – haláláig erde-
szetiigazgatója volt.

Váratlan halála mély megdöbbenést kel-
tett valamennyiünkben.

Szellemisége, érzékenysége örökké em-
lékezetünkben marad.

„Megül a csend a fán,
a lomb között,
gyászolja ifjú fiát...”

Csányi Sándor (1923–2005)

Életének 82. évében elhunyt Csányi Sándor
erdész. Hamvasztás utáni búcsúztatása 2005.
szeptember 22-én volt a Gödöllő-Máriabes-
nyői temetőben.

Radnóti Miklós:

Naptár

Október

Hívös arany szél lobog,
leülnek a vándorok.

Kamra mélyén egér rág,
aranylik fenn a faág.

Minden aransárga itt,
csapzott sárga zászlait
eldobni még nem meri,
hát lengeti a tengeri.

Í Í Í
Í Í Í

ERDÉSZNŐK VIII. ORSZÁGOS TALÁLKOZÓJA

2005. november 11-12.

Helyszín:

Bedő Albert Középiskola, Erdészeti Szakiskola és Kollégium,
Ásotthalom

Szervezők:

DALERD RT. SZEGED

OOE Csongrád megyei Helyi Csoport

Kiss Ferenc Erdészeti Középiskola

Bedő Albert Középiskola, Erdészeti Szakiskola és Kollégium

Szállás:

Bedő Albert Középiskola, Erdészeti Szakiskola és Kollégium, Ásotthalom

Minden kollégánót szeretettel hívunk és várunk!

Részletes programot a jelentkezőknek folyamatosan küldünk.
A programban a helyi szakmai bemutatók mellett szegedi városnézés és kulturális program is szerepel.

Várható költség: 13 000,- Ft/fő + ÁFA, melyet a helyszínen készpénzben kell fizetni.

Érdeklődni, jelentkezni lehet:

DALERD RT. Szeged, Zsótér u. 4.

Telefon: Sere Ferenc

62/551-340, 30/415-7091

Jelentkezési határidő: 2005. november 3.

Apai és nagypapai emlékek között

Lámfalussy Sándor nemzetközi hírű közgazdász látogatása a lenti erdészeti kiállításon

Szeptember 6-án a lenti Lámfalussy Sándor Szakközépiskola és Szakmunkásképző jubileumi ünnepség keretében emlékezett meg önálló intézménnyé alakulásának 20. évfordulójáról. Ebből az alkalomból részt vett az ünnepségen az iskolának 1997 óta névadójaként jegyzett, néhai Lámfalussy Sándor erdőmérnök fia, a Belgiumban élő neves közgazdász professzor, akít a köztudat gyakran csak az „euró atyja” néven emleget.

A professzor úr a délelőtti ünnepség befejeződése után, a délutáni órákban meglátogatta Lentiben a Zalaerdő Rt. GÖCSEJ KINCSEI, AZ ERDŐ ÉS A FA című erdészeti-, vasút- és fűrészipar-történeti kiállítását. A magas rangú vendéget elkísérte Kiss Bódog Zoltán, a Zala megyei Közgyűlés elnöke, dr. Pál Attila, Lenti város polgármester-helyettese és Tótván Endre iskolaigazgató társaságában több tanár is, akiket a helyszínen Keszti László lenti erdészeti-igazgató fogadott.

A professzor úr érkezésekor örömmel üdvözölte a régen látott gyermek-kori barátot és iskolatársat, Hopp József gyémántdiplomás erdőmérnököt, a Zalaerdő Rt. egykori vadászati felügyelőjét.

A látogatás során, a kiállítás rendezőjeként elsősorban a herceg Esterházy Hitbizomány két világháború közötti – országhatáron túl is elismert – magas színvonalú, zalai, korszerű erdőgazdálkodásának bemutatását reprezentáló dokumentumokra és fotókra helyeztem a hangsúlyt. Mindez érthető, hiszen a professzor úr édesapja, vitéz Lámfalussy Sándor erdőmérnök 1924-1937 között a hitbizomány lenti hercegi erdőfelügyelőségének élén irányította és felügyelte az öt göcseji erdőgond-

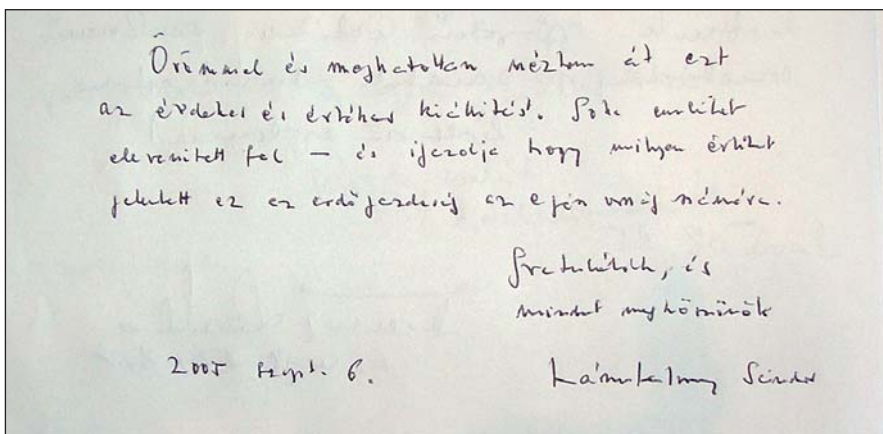
nokságot, büszkeségét, alkotását, a lenti fűrész-üzemet, a csömödéri üzemmel együtt, valamint a példás műszaki színvonalon működtetett erdei vasúthálózatot. Az emlékek között – a tablókön rég-múlt időkben felsejő sok-sok ismerős arcnál elidőzve –, vendégünk meghatottan fedezte fel, hogy a rendezők anyai nagypapjáról, Rimler Pál erdőmérnökről sem feledkeztek meg, aki 1937 előtt állt a hitbizomány soproni erdőigazgatóságának élén. Ők ketten a Trianont követő nehéz időkben – a sok kitűnő hitbizományi erdőmérnök közül – beosztásuknál fogva, talán a legtöbbet

tudták tenni az értékes göcseji erdők fennmaradásáért.

A látogatásra szánt időt jóval túllépve, még az egy óra is gyorsan elrepült, s a professzor urat a kíséretéből el-elhangzó további városi programjára emlékeztető kérését, már e nagyszerű és közvetlen tudósember elismerő köszönete követte, ami erdészeti múltunk becses zalai emlékeinek megőrzéséért és bemutatásáért a Zalaerdő Rt. vezetőségét és a kiállítást megalkotóit illette.

Befejezésül álljanak itt a vendég-könyvben jegyzett kedves sorai:

Kép és szöveg: **Dr. Baráth László**

A Werbőczy-forrás avatása

Az Erdők Hete rendezvénysorozat keretein belül a Werbőczy-forrás ünnepélyes avatásán *Peták István* a Magyar Turista Egyesület elnöke, *Szabó Lajos* erdészeti-vezető mondta el gondolatait. A forrást *Kakics Árpád* Mátraszentimre plébánosa áldotta meg. Ünnepi beszédet mondott *Kálay B. István* történész professzor.

A Werbőczy-forrás kiépítése az alábbi szervezetek együttműködésének valósult meg: Egererdő Rt. Bányaterenyeyi Erdészete, Győr-Moson-Sopron megyei Ügyvédi Kamara, Magyar Turista Egyesület, Mátraalmásért Egyesület

Ez egy kiváló példa arra, hogy erdészek, ügyvédek, turisták, helyi lakosok egy jó cél érdekében a mai nehéz gazdasági helyzetben is össze tudnak fogni és értéket teremteni.

A forrás a Galyatető északi oldalában Mátraalmás község határában található a Bányaterenyeyi Erdészeti területén csodálatos bükkerdők árnyékában.

Peták István

a Magyar Turista Egyesület elnöke

Szabó Lajos

a Bányaterenyeyi Erdészeti vezetője

A Magyar Köztársaság elnöke érdekes és eredményes munkássága elismeréseként a Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt kitüntetéssel adományozta dr. Pethő Józsefnek augusztus 20-án alkalmából.

Az Országos Erdészeti Egyesület a 2004. évi SZJA 1%-ából kapott 1 369 576,- Ft-ot az alábbiak szerint használja fel: 640 000,- Ft-ot szociális segélyezésre az Erdészetsziliag Alapítványnak átutal, 729 576,- Ft-ot működési célokra. Köszönjük tagtársaink és támogatóink felajánlását!

Minősítés és tanévnyitó az erdei iskolákban

Az erdei iskolák ünnepélyes évnyitója alkalmából átvehették azt a tanúsítványt, amely igazolja, hogy erdei iskolai szakembereik felkészültek és a létesít-

ményeik alkalmasak a gyermekcsereg fogadására.

Brassói Sándor, a tárcaközi bizottság elnöke megnyitja után Magyar Bálint

oktatási miniszter méltatta az erdei iskolákat létrehozó és azokat működtető szakemberek munkáját.

Az erdészeti erdei iskolákat működtető társaságok nevében *Adorján Rita* (Mókus Suli Természetismereti Központ, MEFA Rt.), *Békefiné Moór Györgyi* (Erdeti Művelődés Háza, Természet és Erdővédelmi Tábor, Pilisi Parkerdő Rt.), *Dudás Béla* (Mátrafüredi Erdészeti Erdei Iskola, Egererdő Rt.), *Makra Zsuzsa* (Vackorvár Erdei Iskola, Kefag Rt.), *Puskás Lajos* (Erdeti Tájékoztatói Központ, Dalerd Rt.) és *Szabó Lajos* (Szilvásvárad Erdészeti Erdei Iskola, Egererdő Rt.) vette át Magyar Bálint minisztertől a tanúsító okmányt.

Szabó Lajos, az Országos Erdészeti Egyesület Erdészeti Erdei Iskola szakosztály titkára a ForestPressnek elmondta, hogy míg korábban a tárcák által összeadott források több százmilliót tettek ki (2003-ban mintegy 600 millió, 2004-ben 266 millió állt rendelkezésre), idén még egyetlen fillért sem kaptak. A szakember ugyanakkor elismerte, hogy az erkölcsi támogatást minden évben megkapták.

(ForestPress)

KEDVES UTASAINK!

2006. évben is szervezünk kiállítás látogatásokat, az alábbiakat ajánljuk szíves figyelmükbe:

2006.	Ország	Város	Kiállítás
Január 31-február 2.	Németország	Dortmund	Jagd & Hund – Internationale Ausstellung für Jagd und Angelfischerei
Február 16–19.	Németország	Nürnberg	BioFach 2006. – Biotermékek Nemzetközi Szakvására
Március 10-12.	Németország	Drezda	Forst & Holz – Erdészeti Gép- és Faipari Kiállítás
Március 10-13.	Németország	Nürnberg	IWA – Nemzetközi Vadászati és Sportfegyverkiállítás
Március 22-25.	Németország	Nürnberg	Holz-Handwerk + Fensterbau/Frontale Faipari Gép- + Ablak és Homlokzat Kiállítás
Április.2 -6.	Cseh Köztársaság	Brno	SILVA REGINA – Erdőgazdasági Szakvásár
Április 23-27.	Németország	Frankfurt	Light + Building – Építészeti és Technikai Szakvásár
Július 12-16.	Németország	München	INTERFORST – Nemzetközi Erdészeti Kiállítás
Szeptember 13-16.	Németország	Nürnberg	GaLaBau Nemzetközi Kert-Táj és Sportpálya-építési Szakkiállítás
Szeptember 26-28.	Németország	Nürnberg	FachPack + PrintPack – Csomagolás-, Jelölés- és Raktározástechnikai Szakkiállítás + Csomagolóanyagok nyomtatása Kiállítás
Október 18-20.	Németország	Nürnberg	IKK – Hűtés, Klíma, Szellőzés Nemzetközi Kiállítás

SAKMAI UTAZÁS: 2005. november 14-23. Dél-Afrika

Körutazás Fokvárostól Johannesburgig, látogatás/vadles a Kruger NP-ban, fakultatív: egynapos vadászat
Konkrét programot kérésre megküldünk.

Dél-Afrikában nemcsak üdülhet, a program során üzletember találkozót szervezünk, valamint informális kapcsolatokat lehetőségét biztosítjuk.

Másik különleges úticél: **Egyiptom**, ahol egy nilusi hajóút, vagy egy Kairó-Alexandriai városlátogatás keretében **teljes napfogyatkozást** tekinthetnek meg **2006. március 29-én**.

Részletes programok a honlapunkon: www.erfatours.hu

További felvilágosítás:

ERFA-TOURS, Budapest, II. Fő u. 68.

Tel./fax: 201-2453, e-mail: erfatour@qwertynet.hu, www.erfatours.hu

Deszpót László (1919–2005)

Aki csak egyszer is találkozott vele, az sem felejtheti, de akinek megadatott, hogy hosszabb ideig is ismerhette, különösképpen pedig munkatársaként is tisztelhetette, az örökre szívébe zárta és emlékezik délceg öles termetére, dús hófehér hajára.

2005. június 30-án a család, rokonok, ismerősök és kollégák részvétele mellett kísértük utolsó útjára az inárcsi temetőben Deszpót László Bedő Albert-díjas erdészt.

1919. augusztus 17-én született Galgahévízen. Erdészeti szakmai tevékenységét 1951-ben a Pestvidéki Állami Erdőgazdaság Pótharaszti erdészterénél kerületvezetőként kezdte (ma a NEFAG Monori Erdészeti Üzemének része, Csévharaszt község külterülete). A sokoldalú kerületvezetői teendők után érdeklődése és megbízatása egyre inkább az erdőtelepítések felé terelődött. Nevéhez fűződik mintegy 1000 ha erdőtelepítés megvalósítása, amelynek jelentős részét 1969 után végezte, amikor az erdőgazdasági szolgálat után a Dabasi járás termelőszövetkezeti erdőgazdálkodásában tevékenykedett, mint ágazatvezető egészen nyugdíjazásáig.

Először a Dabasi Szikra tsz.-nél, majd egyesülés után a Fehérakác tsz.-ben a dabasi-tatárszentgyörgyi-táborfalvi – jelenleg főként lőtéri területek – erdőtelepítéseket irányította. Eredményes fásítási munkájáért 1979-ben az Erdőfelügyelőség javaslatára a MÉM emléklappal jutalmazta.

Az ültetési anyagszükséglet biztosítása terén önállósra törekedett, ezért a Fehérakác tsz. csemetekertjében, később a Kakucsi tsz.-ben és a saját kertjében előállított évi 4–5 millió db akác- és szürkenyár-csemetét, amelyből a saját és a térség társ gazdaságainak igényén felül jelentős mennyiséget exportált, különösen a méretes szürkenyár-csemetéből, Hollandiába.

A szürkenyár-csemetetermesztés eredményességét az általa alkalmazott „szalonázásos” egyedi technológiával fokozta, amely jelentős munkaerő-megtakarítást is jelentett.

Az akác-magtermelés területén a térségben újításnak is minősülő állomány alatti, az alomból való rostálásos technológia alkalmazásával jelentősen hozzájárult a monori és pusztavacsi erdészeti üzemek maggyűjtési tervének teljesítéséhez. Ez nemcsak a korábbi súlyos maggyűjtési gondokat enyhítette, hanem minőségi, a térség genetikailag legértékesebb akácállományából nyert mag garanciáját is jelentette.

Szakmai sikereit és újításait az erdészeti-társadalom hasznára nem egy esetben szaklapokban is közzétette.

A Bedő Albert-díj kitüntetettjei közt 1983-ban köszönthették.

Sikeres szakmai munkássága mellett szűkebb környezetben is tevékenykedett, részt vállalt közösségi ügyekben, az Inárcsi Takarékszövetkezet intéző bizottságának elnökeként elismert közéleti személyiség, 1996-ban az Inárcsi önkormányzat „Honfoglalás Emlékérem” ezüst fokozatával tüntette ki.

Az OEE elnökségének tagjaként a tsz erdőgazdálkodás sikerességén fáradozott, a Pest megyei tsz Erdőgazdálkodási Híradó szerkesztőbizottságának is tagja volt, ahol írásaival és javaslataival segítette a lap munkatársait.

Az utolsó évek családi körben és szeretetben teltek. Kedvenc elfoglaltsága a kertészet, különösképpen a szőlőtermesztés lett, amelynek sikeréről az őt meglátogató kollégák is meggyőződhetnek a szívesen kínált finom nedűvel való baráti koccintások alkalmával. Kedvességére mi sem jellemzőbb, minthogy a kollégák látogatását ünnepnek tekintette, amely kitüntető gesztust mi úgy éltük meg, mintha az otthon melege venne körül, amit természetesen Mancika kedves és ötletes vendégszeretete tett teljessé.

Deszpót László az alföldi erdőgazdálkodási gyakorlatnak – különösképpen a mag- és csemetetermesztésnek, az erdőművelésnek – olyan mestere volt, hogy amit ő (esetleg) nem tudott, azt nem is lett volna érdemes tudni.

A több évtizedes eredményes erdészeti szakmai munka azonban bizonyára nem lehetett volna ilyen sikeres a családi háttér, a szerető és megértő feleség – Mancika –, a kölcsönös tisztelettel és szeretettel körülvevő két gyermek, öt felnőtt unoka és egy fiú dédunoka nélkül. Ők teszik teljessé azt az életművet, amely a Teremtő ajándéka és kegyelme folytán szenvedés nélküli elalvással fejeződött be.

Példát mutatál nekünk emberségből, utánozhatatlan erdő- és szakmásmertésből. Bölcsességedre, higgadt, megfontolt racionális gondolkodásodra, precíz alapos véleményeidre és javaslataidra emlékezve tisztelettel gondolunk Rád és emléked megőrizzük.

Nyugodj békében, Isten veled!

Kerekes Károly

Tóth József (1940–2005)

1940. szeptember 15-én született Hajdúsámsonban, az általános iskolát is ott végezte el, 1955-ben, majd a Szegedi Erdészeti Technikumba kérte felvételét. Az iskola elvégzése után 1959. július 15-től a Hajdúsági Állami Erdőgazdasághoz került, a Hajdúhadházi Erdészethez, ahol beosztott erdész munkakörben kezdett el dolgozni. A gyakornoki idő eltelte után a Savóskuti kerületbe neveztek ki, majd az erdészet központjába került, ahol a szállítási irányítása, és annak dokumentálása volt a feladata.

Leszerelése után néhány hónap múlva elhagyta az erdőgazdaságot, s jelentkezett az Országos Erdészeti Főigazgatóság 8.sz. Erdőrendezőségénél felvételre. Itt kezdett el dolgozni, kezdetben fizikai munkásként, majd 1963. október 1-től műszaki ügyintéző megnevezéssel, erdőrendezőként. Bejárta a térséget, megismerte az alföldi erdők minden fajáját, lágy szárú növényét. 1970. november 16-tól a Felsőtisza Erdő és Fafeldolgozó Gazdasághoz került, erdőnevelési előadói munkakörbe. E beosztása mellett tevékenyen részt vett az akkor fellendülő közjóléti

erdőgazdálkodási munkákban. Együtt készítettük el az Erdőpuszták Parkerdő Fejlesztési tervét, s vettünk részt annak megvalósításában. Járt a dunántúli csemetekerteket, hozta a különböző fenyő- és lombos fajokot a bányi arborétumba. Irányította azok elültetését, s későbbi ápolását.

1978-ban a Debreceni Parkerdészethez került, műszaki vezetői beosztásba. Hármashelyen, Vekeren, Mézeshegyen, Nagycserén a nevéhez fűződik számos létesítmény felépítése, parkok, sétányok kialakítása.

A Parkerdészeti átszervezésekor 1982. április 1-től az erdőgazdaság központi állományába került, gesztor-gazda (társulási –területi előadó) munkakörrel. Szervezte az integrációt mindkét megyében.

1986. június 15-én nevezik ki a Halápi Erdészeti erdőművelési műszaki vezetőjének. Elérkezett élete legszebb és legnagyobb feladatának elvégzéséhez. Az erdészetenek több mint 480 hektár erdőművelési hátraléka volt, s ennek felszámolása lett Tóth József kollégánk feladata. Újabb, mintegy 1000 ha erdőtelepítés végrehajtása várt a Halápi Erdészetre Vámospércsen és Ujlétán. Ennek irányítása is Tóth József feladata volt.

1989. január 1-től erdőművelési ágazatvezetőnek nevezik ki. Megkezdte a homoki tölgyesek természetközeli erdőfelújításának kidolgozását, s több sikeres erdőrésztel bizonyítja, hogy jó úton járt.

A halápi erdészettől ment nyugdíjba, 2002. szeptember 15-én, 62. születésnapján.

A szakmától azonban nem maradt távol, mert szakirányítóként, szaktanácsadóként tovább tevékenykedett, és jó néhány magán erdőgazdálkodó számára adott át gazdag szakmai tapasztalatából.

Önálló egyéniség volt, kerülte a politikát, de az emberek érdekeit szívesen képviselte mint szakszervezeti titkár. 1994–98 között a Nyírerdő Rt. Felügyelő Bizottságának tagja volt.

Az Országos Erdészeti Egyesületnek 1958-tól volt tagja, 1997–2001. között a debreceni csoport titkáráként végzett kimagasló munkát. Tapasztalatcseréket, terepi bemutatókat, előadásokat szervezett.

43 évnyi szakmai pályafutása során széles körű erdőgazdálkodási tevékenységet folytatott, szinte minden ágazatban dolgozott, de talán mégis Halápon érezte a legjobban magát, ott tudta kiteljesíteni életét, s felhasználni azt a gazdag szakmai tapasztalatot, amit korábban szerzett.

Itt indította el az akácok kötelező törzs alakító nyesését, a természetközeli tölgyes erdőfelújítást, az erdőpusztái tájnak jobban megfelelő őshonos fajok előtérbe helyezését az erdőfelújítások során. Élete munkáját bizonyítja az a közel 3000 hektár fiatalos, amely a Halápi Erdészeti területén megtalálható.

Szakmai munkáját felettesei is elismerték, számtalan jutalom, elismerés, három Kiváló Dolgozó jelvény (1977. 1984. 1987.) bizonyítja kiemelkedő, eredményes életútját.

Tóth Józsa barátom, osztálytársam, búcsúzom Tőled, iskolatársaid, munkatársaid, kollégáid, barátaid, az erdészszakma nevében, örök nyugodalmat az erdő adjon neked.

Nyugodjál békében.

Sipos Géza

Író tollak, töltőtollak a műgyűjtés világában

Árverési katalógusok, aukciók zajlanak toll és ceruza bővületében. A becsüsök szakértelme vetekszik a legjobb ékszer- vagy óraszak-értőjével. Elképesztő részletességgel rendezik a töltőtollakat, tollhegyek ezreit egy óriási térképre szemléltetve, hogy ezek a kicsiny tárgyak a világ melyik táján, melyik gyárban láttak napvilágot.

Kezdetben pedig varjú-, holló-, hatyú-, *lúdtollat* használt az íráshoz, melynek rugalmasságát úgy fokozták, hogy forró hamuban edzették. Ennek ellenére írás közben a toll hegye megkopott és metszeni kellett. A gyűjtők körében oltárképpé is vált „A tollmetsző” *Adriaen van Ostade* (1610–1684) holland festő műve, mely a budapesti Szépművészeti Múzeum őrzésében tekinthető meg. Azt ábrázolja, hogy régen az olvasni tudó ember is íratott egy-egy sort a vásáron lévő tollforgatóval; mivel a mesteremberek, mezőgazdasági munkát végzők keze nehezen forgatta a lúdtollat.

Majd az órarugó rugalmasságát felismerve, hegyesre csiszolt rugódarab került a lúdtollba. A magyar *Rossi Antal* aranyműves 1828-ban meg egyenesen arany lemezt formált és illesztett a hatyútollba, melyet szabadalmaztatott is Bécsben.

A *Harison* cég 1780-ban kezdett *acél író tollat* készíteni. *Senefelder Alajost* tartják a fémtoll feltalálójának 1796-ban megjelent gyártmánya alapján. Az

angol *Wiese* Birminghamban állt rá az író toll gyártására. Gigantikusra fejlesztett gyára bizony nem hatalmas lokomobilokat, hanem millió picike tollhegyeket gyártott. Ezen a gyárterületen alakult meg később a világ legnagyobb *tollhegy-múzeuma*.

Pázmány Péter (1570–1637), a Magyar Tudományegyetem alapítója még lúdtollal írt.

Nagyjaink, *gróf Széchenyi István*, *Bláthy Ottó Titusz*, *Zipernovszky Károly* bizonyítványát már angol gyártmányú tollal írták.

Magyarországon a *Schuler József* által 1881-ben alapított íróeszközgyár akkor indult fejlődésnek, amikor Angliából fém-sajtoló, metsző gépeket hozott, és angol szakembereket alkalmazott.

„*Schuler József első magyar acélíró toll, tollszár- és indigómásoló papírgyár*” néven vált ismertté gyártmányával.

Reklámcéllal születtek a mesés szépségű tollhegydobozok. *Schuler* „Országház-toll”-at hozott forgalomba a megépülés emlékére. Az Országház dunai homlokzatának és négy magyar politikus portréjának rajzolatával, *60x130 mm* – *F. Nulent* jelzettel.

A tollszárak egyenesen elbűvölők, csiszolt, lakkozott faanyagok, ébenfa mellett gyöngyház, üveg, bakelit, arany,

„*Dragon*” = sárkány, ezüst magasdomborművű cizellált felület, rubin beépítéssel, *Frederico Monti* alkotása

„*Vágotthegyű fémtoll*” oklevelek kedvelt szövegíró tolla; gyári jelzés: *F. Soenneeken*

ezüst, ékkő, piciny nagyítóüveg díszítéssel. A fém részre a gyártó neve, számjele került.

A *tollhegyek formája* választékos, mutatós, kézfej formájú, harangtorony alakú, de öt hegyre bemetszett, ún. kottavonal-író is készült.

Az arany tollhegy 14 rész finom arany, 15 rész ezüst és 18 rész vörösréz ötvözetből állt.

„*Mártogató toll*” = tintába mártó toll időszakában az 1880-as évektől kezdett elterjedni a „töltőtoll”, az eleinte pipetával töltött toll – a toll hengerében lévő tintacsőbe helyezett tinta. Majd ezt követte a szivattyú megoldású töltőtoll. 1884-ben *Waterman* készített végül is olyan modellt, melynek töltése egyszerű és előállítására nagy szériában készíthetett forgalmazásra.

A toll szerkezete mellett értékhatározó az *esztétikai szépség*: arány, anyagkülönlegesség, felületi kivitelezés, csillogás. Titkos lakkreceptek, ebonit réteg, moarés színskála, dombormű csodák. Híres művészek kreációi, pl. *Federico Monti* különleges „*Montegrappa dragon*” 18 karátos mesebeli sárkány díszű tolla, vagy *Manfred Ebenbard* „*Ember útjai a világban*”, rekesz-zománc technikával készített csoda; hengerfelület szimbolikus képe nagy reklámmá vált.

A tinták közül a legrégebb a korom, meg a gubacs tinta (csersav, vasgalic és kevés gumiarábikum). A tinta konzisztenciája töltőtollak esetében lényegesebbé vált. *Golyó Andor* (1896–?) a *Waderer Werke Continental* képviselője egészen különleges tintát talált fel golyóstollába. Az olcsó műanyag létrejöttével *Bíró* feledte barátját és „*Bíró-pen*” néven terítette a piacot külföldre.

A tintásüvegek = kalamárisok meg a tintatartók a múzeumok legszebb tárgyai közé tartoznak. Továbbá a rézből öntött vaddisznó szobrocska, hátüregében vaddisznó szőrrel, mely a tollhegyre ragadt „papír-pihe” lehúzását szolgálta.

Pedroni Emma Anna
művészettörténész

„*Ember útjai a világban*” rekesz-zománc kép a töltőtoll hengerfelületén, *Manfred Ebenbard* alkotása

Szoboravatások Sopronban

Azért gyűltünk itt ma egybe, hogy születésének 115., halálának 30. évfordulója alkalmából felavassuk **Lámfalussy Sándor** professzornak, Egyetemünk Erdőhasználati Tanszéke egykori vezetőjének bronz mellszobrát.

Erdős vidéken, az 1076 méter magas Vihorlát hegység tövében, a Laborc völgyében, Topolyán községben, Zemplén vármegyében született 1890. szeptember 11-én. Középiskolai tanulmányai után, 1908-ban iratkozott be Selmecbányán a Bányászati és Erdészeti Főiskolára, ahol az akkori tanmenetnek megfelelően, 1912-ben fejezte be az erdészeti szakosztályon folytatott tanulmányait. Az erdőmérnöki oklevelét 1914-ben szerezte meg.

Szakmai munkáját az államerdészeti szolgálatban, Erdélyben, Zalatnán kezdte mint az erdőgondnokság vezetője.

1919-ben, miután mint tartalékos címzetes főhadnagy leszerelt, ismét szolgálatra jelentkezett a Földművelésügyi Minisztériumban. Az erdészet akkori vezetője, Kaán Károly államtitkár a Bányászati és Erdészeti Főiskolára, az Erdőhasználati Tanszékre osztotta be. Abban az időben Krippel Móricz vezette ezt a tanszékét.

Ebben az időszakban alakult ki szoros barátsága Fehér Dániel professzorral is.

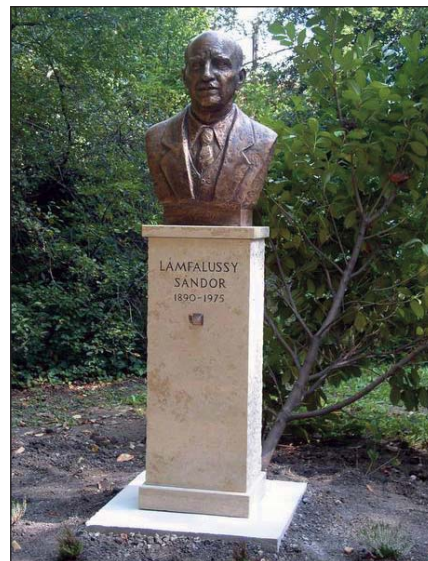
Bár Kaán Károly tanárrá akarta kinevezni, de mivel a fiatal oktató érezte a gyakorlati tapasztalatok hiányát, 1921-ben elhagyta a Főiskolát és Esterházy herceg alkalmazásába, annak hitbizományi uradalmában magánerdő-mérnöki szolgálatba állt.

Nevéhez fűződik a lenti fűrészüzem tervezése, építése és üzembe helyezése; de ő tervezte, építette és irányította 1923 és 1937 között a csömödéri, a kaposvári és a soproni fűrészüzemeket is. Már akkor megvalósította az erdőgazdálkodás és a fafeldolgozó fűrészipar egységét, azok egységes anyagmozgatási rendszerének kiépítésével együtt. Fél évszázaddal megelőzve a ma oly' divatos logisztika tudományos elméletét és gyakorlatát!

Mindezek mellett mint erdőigazgató, abban az időben egyedülálló szociális intézményeivel (például munkáslakások építésével és munkáskonyhák felállításával), a munkások életszínvonalának emelésével és a róluk való személyes gondoskodásával egy életre szóló tiszteletet és szeretetet érdemelt ki munkásaitól és munkatársaitól. Ez a tisztelet és hála halálát követően is évtizedekig él: 1997-ben Lámfalussy Sándor nevét vette fel Lentiben a helyi szakközépiskola.

1945-től 1947 végéig a Magyar Államerdészeti szolgálatában állt, előbb mint főerdőtanácsos, később mint miniszteri tanácsos az Erdészeti Kutató Intézet vezetőjeként.

1946-ban hívták meg a Főiskolára előadónak. Egy negyed évszázados gyakorlati szakmai működése után 1947-től az Erdőhasználati Tanszéken folytat-

ta munkáját a Műszaki Egyetem egyetemi nyilvános rendes tanaraként, majd 1948. január 1-től 1961-ig, nyugállományba vonulásáig tanszékvezetőként is. 1962-ig adta elő az Erdőhasználat-tant. 72 éves korában önként vonult nyugalomba.

Oktató – nevelő munkáját a példamutató lelkiismeretesség, az igényesség, a mélyreható alapos szakmai felkészültség; s korszerűség, elevenség és főként a melegszívű, mély humanizmus jellemezte.

Tudományos és oktató munkáját fémjelzi a közel 30 tudományos dolgozat és szakkikk, valamint az 1953-ban kiadott Erdőhasználat I-II., illetve az 1960-ban megjelent, átdolgozott és bővített Erdőhasználat I. című egyetemi jegyzet.

Tagja volt a Magyar Tudományos Akadémia Erdészeti Bizottságának; az Országos Erdészeti Egyesület soproni helyi csoportjának pedig több éven át volt lelkes elnöke. Évente rendszeresen 6–8 előadást tartott az Egyesület különböző helyi csoportjainál. Választmányi tagja volt a Faipari Tudományos Egyesületnek és az ERTI tanácsának. A Szabványügyi Hivatalnak 10 éven át volt véleményező tagja. Hasznos és önzetlen munkájának elismerésül a kormány a Munka Érdemrenddel tüntette ki. 1973 augusztusában Szekszárdon, az Országos Erdészeti Egyesület közgyűlésén Bedő-díjjal tüntette ki az Egyesület.

Veszprémben, 1975. augusztus 4-én, 85 éves korában hunyt el. Sopronban helyezték végső nyugalomra. A Szent Mihály templom régi temetőjének fala melletti családi sírbolton, halottak napján a mai hallgatóink koszorúit is mindig megtalálhatóak.

Kép és szöveg: **Dr. Rumpf János**

Dr. Káldy József professzor, a XX. századi erdészeti gépesítés egyik meghatározó egyénisége, az erdészeti tudomány, az erdészeti gépesítés nemzetközileg is elismert, kiemelkedő tudósa és oktatója 1920. augusztus 28-án, Iharosberényben született. Édesapja, idősebb Káldy József, a szülőfalu evangélikus lelkésze.

Az elemi iskolát szülőfalujában, a középiskolát a soproni Berzsényi Dániel Evangélikus Líceumban végezte. Az érettségi után a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Karán folytatta tanulmányait, ahol 1942. október 3-án szerzett erdőmérnöki oklevelet.

1942. október 10-től állami szolgálatba lépett, előbb a Besztercebányai Állami Erdőgazgatóság erdőrendezőségénél, majd a Marosvásárhelyi Állami Erdőgazgatóságnál tevékenykedett. Utóbbi helyen, mint építésvezető dolgozott, útépitéseknél és magasépítéseknél.

1944-ben bevonult katonai szolgálatra, a II. világháború végén hadifogságba

került. Hazatérése után a Pécsi Erdőgazgatóságon folytatta tevékenységét, ahol előbb műszaki osztályvezető, majd igazgatóhelyettes, később igazgató. Itteni munkája során a Baranya és Tolna megyei fatelepek, vasutak, iparvágányok és telefonhálózatok újjáépítésében és tervezésében működött közre.

Az erdőgazdaságok újabb átszervezése során, 1950-ben a Földművelésügyi Minisztérium Erdőgazdasági Főosztályára nevezték ki főmérnöknek. Ezt követően az Állami Erdők Üzemi Központjába (az Erdőközpontba) került, ahol előbb a Műszaki Osztályt, majd a Műszaki Fejlesztési Osztályt, később pedig az Erdőgazdasági Osztályt vezette.

1954-től a Sátoraljaújhelyi Erdőgazdaság igazgatóhelyettes főmérnöke.

1959. szeptember 1-ével kinevezték a soproni Erdőmérnöki Főiskola Erdészeti Géptani Tanszékére tanszékvezető egyetemi docensnek. Örömmel tért vissza ifjúságának, diákéveinek színterére és szívvel, lélekkel vetette be magát az új egyetemi élet kimunkálásába. A főiskolán beindította az újonnan felállított Erdészeti Géptani Tanszék oktatási és kutatási tevékenységét, megteremtette annak technikai hátterét és a tanszékét haláláig, nagy hozzáértéssel irányította. 1976-77-ben – az Erdészeti Géptani Tanszék mellett – az Erdőhasználati Tanszékot is vezette.

1963-tól egyetemi tanár. Soproni tevékenysége alatt szinte folyamatosan részese volt az egyetem vezetésének. 1962-től az Egyetem Erdőmérnöki Karának dékánhelyettese, 1965-től 1969-ig dékánja. 1972-től 1981-ig az egyetem tudományos rektorhelyettese, közben 1977-78-ban megbízott rektora is. Részt vett több tudományos kérdésekkel foglalkozó országos bizottság munkájában is, közülük az MTA Erdészeti Bizottsága Erdőhasználati Munkabizottságának, a Fakitermelési ad. hoc. Bizottságának és az Országos Erdészeti

Egyesület Gépesítési Szakosztályának (melynek egyben alapító tagja is) több éven keresztül elnöke.

Dr. Káldy József már 1948-ban elkezdett tudományos munkával foglalkozni, első kutatásai a termelési költségek csökkentését és a falkitermelés gépesítés-fejlesztését célozták. Később érdeklődése a hazai cellulóz-alapanyag biztosítását lehetővé tevő fatermesztés irányába fordult. 1961-ben lett a „mezőgazdasági (erdészeti) tudományok kandidátusa.

Dr. Káldy József munkásságának eredményét 13 könyv, illetve könyvrészlet, 35 egyetemi jegyzet, továbbá 82 nyomtatásban megjelent tudományos közlemény jelzi. Írásai, szakkikvei leggyakrabban az „Erdészeti Lapok”-ban, „Az Erdő”-ben (melynek harminc éven keresztül szerkesztőbizottsági tagja volt) és az „Erdőgazdaság és Faipar”-ban jelentek meg.

1983. február 24-én, 63 éves korában hunyt el, váratlanul. A soproni evangélikus temetőben nyugszik.

Prof. Dr. Horváth Béla

Fotó: **Detrich Miklós,**

Pápai Gábor

